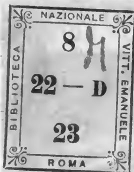
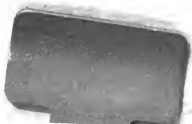
Sallav

NAZIONALE
8 H
22 — D
23
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA

DE BAPTISMATE
PASCHALI ET ORIGINE AC RITV CONSECRANDI
AGNOS DEI

LIBER

Ex Onuphrij Panuinij Veronen. Fratris Eremitæ Auguſtiniani Commentarijs

In hiſtoriam Eccleſiaſticam excerptus:

Cum Corollariis Ioſephi Mariæ Suareſij Epiſcopi Vaſionenſis

AD

ALEXANDRVM VII

PONT. OPT. MAX.

ROMAE.

Typis Angeli Bernabo 1656. *Superiorum permiſſu*

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO ALEXANDRO VII PONT. MAX.

Iosephus Maria Suaresius Episcopus Vasionensis pedum oscula beatorum.

BEATISSIME PATER

IVINITVS in throno Pontificio collocata S. V. tā preclaris virtutum luminibus vniuersum terrarum orbem veluti salutare sidus irradiat, vt eorum perstrictus iubare satis admirari nequeam in medijs aceruis occupationum difficillimis istis temporibus ingruentium solicitudinem indefessam, & prouidentiam singularem, cum ad cultum Dei propagandum, tum ad sacra procuranda honorificè, ex instituto, atque vetere disciplina. Sic ponis animam tuam pro tuis ouibus; sic diligis decorem domus Domini; sic magnifice tractas

ſapientiam. Ne verò pias & aſsiduas haſce curas percenſeam ſigillatim (hoc enim opus eſſet iuſtæ hiſtoriæ) obſtupui ſanè vehementer, meque detinuit attonitum ſeria & grauis Maieſtas, quam innata comitate ac humanitate condire viſus es, memorabili exemplo, rariſsimaque miſtura, quando certiſsimas gratiæ cæleſtis teſſeras, & præſentiſsima contra hoſtiũ inſidias amuleta, cereos nempe orbiculos conſecratos rite, ac more maiorum nudiustertius Clero populoque dilargitus es. Sed quia huius ſacri ritus initia inumbrata erant æui caligine, vitioque temporum, ſuperiori ſęculo antiquitatis quà profanæ qua Eccleſiaſticæ vindex acerrimus Onuphrius Panuinius ea patefecit Opuſculo erudito prorſus ac diſerto. Verum eius vnum aut alterum ſupererat hic exemplum. Ante annos itaque XXVI. me nauante operam, ne labor immortalitate digniſsimus intercideret, lucubratiuncula tam nobilis, adaucta Corollario typis recuſa lucem rurſus aſpexit. Cum autem nunc quoque animaduerterim repetitam editionem exhauſtam, utq; prioris, ita poſterioris maximam eſſe in Vrbe

pe-

penuriam, libellum istum auspicijs S.tis V.æ tertium proferre in publicum, attexto altero Corollario aggredior: ausimque mihi confidenter polliceri, non ingratum, nec iniucundum fore S.ti V.æ meum conatum: quandoquidem ipsa mihi nuper eum indicanti adeò benignè annuit, & me, commentationesque meas placidis oculis, & renidenti vultu excipere, atque intueri semper consueuit. Liquidò constat flagrare S.tem V.am zelo reuocandi gentes aberrantes ad Ecclesiæ Romanæ sinum, à quo fraudibus atque technis Hæresiarcharum iam dudum fuerunt abstractę: eas autem, quæ tanquam sub alio cælo natæ vix nouerunt pulcherrimam rerum Romam, aduocandi desiderio æstuare, votisque S.tis V.æ fauere manifestè Numen, vberrima, & ad messem alba segete illis affatim respondente. At vsu quotidiano comprobatur, sacrarum cęremoniarum nitore ac splendore potissimum percelli, suauissimeq; attrahi mortalium animos, cum illas vti religionis sepes a Christo Domino circum Ecclesię florescentem hortum consitas, & ab Apostolis vel Christi iussu, vel S. Spiritus, quem

 edo-

edocturum omnia, omnemq; veritatem Christus spoponderat, instinctu constitutas agnoscunt; earumque argumenta & rationes condiscunt, quasique sub corticibus latẽtia mysteria venerantur. Id egregie præstitisset nunquam satis laudatus Panuinius, nisi acerba & immatura morte fuisset præreptus. Ego tamen animum non despondeo; neque detrecto tanti viri vestigia persequi, eodemque in stadio decurrendo, Spartam illam pro modulo meo exornare, si placitum sit S.ti V.æ cuius vt lenissimum atque moderatissimum, ita longæuum felicissimisq; successibus cumulatum imperium, ad Ecclesiæ reipublicæque Christianæ bonum, & ad literarum decus, quemadmodum exopto voueoque, sic ab altissimo Deo in dies apprecari, vestræque S.ti bene ominari non desino.

EMI-

EMINENTISSIMO
Et Reuerendissimo Domino

FRANCISCO

S. R. E. CARDINALI BARBERINO

SANCTAE SEDIS APOSTOLICAE VICECANCELLARIO

Iosephus Maria Suaresius Auenionen. felicitatem.

Acebat ignotus fere Libellus iste, quem de ritu sacrandi cereos Agnos eruditissimus antiquitatis sacræ vindex Onuphrius Panuinius conscripserat: vtque literis etiam sua mors est, & quemadmodum cecinit Poëta vetus,

Habent sua fata libelli;

semisepultus in Bibliotheca circumuolui tenebris obliuionis, & perire sensim videbatur. Sed cum pietas, cuius tam præclarum specimen

S.D.N. Vrbanus VIII, Pont. Max. in Agnis cereis secundùm sacrandis III. Non. Aprileis exhibuit, meum tetigisset pectus, & excitasset ad inuestigandam cæremoniæ solemnis ab Vrbano V. Pont. Sanctiss. renouatę primæuam originem, perlegi Libellum istum, doluique grauiter intercidere tam cito dignissimum æternitate monumentum. Quamobrem rursus eductum in lucem cū Corollario, quod in aula & bibliotheca vestra collegi, iure merito E.tiæ V.æ dedico. Ipsa nanque non tantum mel suauitatis & clementiæ diffundit in orbem Christianum, verum & vigilantiæ, laborisque ceram publicis negotijs impendit, ipsiusque nutu fuit instauratum illud ab antiquis Heroibus institutum ac intermissum diu certamen, ne quid lateat futuris seculis profuturum. Vnde mihi persuadere audeo, munus istud gratum acceptum fore: Agnumque Dei venerabundus exoro, vt Sanctissimo D.N. atq; Eminentiæ Vestræ felicitatis cumulum, vestraque prouidentia Christianæ Reipublicæ pacem impertiatur. Romæ MDCXXX.

ONV-

ONVPHRII PANVINII VERONEN. Fratris Eremitæ Augustiniani, de Baptismate Paschali, & origine consecrandi AGNOS DEI.

Ad Illustriss. & Reuerendiss. Dominum Alexandrum Farnesium Diaconum Cardinalem, Sanctæ Sedis Apostolicæ Vicecancellarium.

Olemnis & vetus consuetudo est, pluribusq; iam sæculis in Romana Ecclesia vsurpata, vt Pontifices Maximi infra Octauam Paschatis primi anni Pontificatus, & deinceps septimo quoque anno, dum in humanis agunt, orbes quosdam cereos candidissimos Benedicant, Consecrent, & (vt eiusdem cæremoniæ vocabulo vtar) Baptizent, eosque; populo Christiano deuotissimè distribuant, qui apud fideles deuotionis ergo, & in multorum malorum remedia seruati sanctissimè coluntur. Hi è cereis Paschalibus, qui preteritis annis super fuere, alia addita cera confici solebant, Agni imagine signati, quos vulgo Agnos Dei vocãt. Qua cæremonia, quum nihil ferè (vt ego sentio)

tio) sit notius vulgatiusq; eius tamen origo, & primordia obscura sunt, & à nemine hactenus (quod sciam) explicata. Hac idcircò ratione persuasus rem nõ iniucundã omnibus pijs me facturum, atq; Christianæ antiquitatis studiosis plurimũ gratificaturum arbitratus sum, si, quę de huius vulgatissimę, & pulcherrimę cõsuetudinis obscura origine didici, in lucẽ cum clarissimi nominis tui (Alexander Card. Amplissime) pręscriptione ederem, hoc pręsertim tẽpore, quo eos Pius Papa IV. religiosissimus & pientissimus Pontifex Benedicere, & Baptizare, more maiorum constituit. Tuo enim beneficio & liberalitate, quũ honestissimo mihi otio frui cõcessum fuerit, animus ad eiusmodi tractanda suaptè natura incitatus admodum liber est. Atque ideo sub tui nominis Amplissimi patrocinio, arduam mihi quidẽ, sed omnibus mortalibus (vt spero) vtilem prouinciã assumpsi, vt historiam omnem Ecclesiasticam, Christianæ religionis instituta, varias consuetudines, & cæremonias, ac quicquid cognitu dignũ in Ecclesia Catholica iam inde ab Apostolorum tempestate ad nostra vsque sæcula gestum sit, quantum ratio temporum patitur, illustrarem; atque ea, qua à me diligentia fieri posset, monumẽtis traderem litterarum. Quæ omnia quũ in his diu, & multũ hactenus labo-

rauerim,propediē in publicā Christianorū omnium vtilitatē me euulgaturū, diuino numine fretus,spero,atq; etiā polliceor. Exiguū interim hoc opusculū sibi habeat diligēs ac pius Lector dū reliqua, quorū tanquā specimē est, adornē.

Rem igitur, cuius initia temporum iniuria obscurissima iam facta sunt, explicaturo,illud ante omnia scitu dignum animaduertere visū est,me nihil,quod huius rei apertè,& clarè mētionem faciat,hactenus inuenisse; sed quæ memoriæ prodere statui, omnia ex rei ipsius ritu & his cæremonijs, quæ hoc etiam tempore in eis Baptizandis celebrantur, obseruata collegi.

Quæ omnia quum conuenire omninò antiquissimis Baptizandi Catechumenos, hoc est, qui ad Christi fidem veniebant,institutionibus demonstrauero, optima certaque coniectura persuaderi poterit, eius rei originem,ex hac in Baptismate Christianorum vetusta obseruantia fluxisse. Hæc autē vt faciliùs, & accuratius ab omnibus intelligantur, operæ pretiū est; primū ea tradere,quæ apud vetustissimos nostræ religionis auctores de Baptismate, eiusq; varijs ritibus,& cæremonijs scripta inueni; deinde ea his applicare institutis,quæ nunc in horum orbiū cereorū Benedictione obseruantur. Quibus perceptis, rei ipsius origo, & vnde id institutū manarit,manifestè intelligi,& cognosci poterit.

Pri-

Primum omnium satis manifestum est, Baptismatis obseruantiam sanctissimum esse Ecclesiæ Sacramentum, à Domino nostro IESV CHRISTO ordinatum, atque ab omnibus qui eidem nomina dant, suscipiendum, sine quo regnum Cœlorum ingredi nemo potest; iuxta illud Euangelicum axioma: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire regnum Dei.

Baptizandi porrò, vt etiam cæterorum Ecclesiæ Sacramentorum varij ritus, & consuetudines apud veteres Christianos fuerunt. Nam diuersis temporibus, variatis hominum moribus & voluntatibus, multa quoque in Ecclesia mutata sunt. Principio enim sub ipsis Apostolorũ temporibus omnes fere, qui regenerationis lauacro abluebantur, adulti erant, quũ quotidie multi ex gentibus ad Christianam religionem confluerent: nam eo tempore vbique reperire erat ethnicos Christianis admixtos. Idẽ quoque obseruatũ fuisse primis Ecclesiæ post persequutiones tẽpestatibus, exẽplo sunt Ambrosius, & Nectarius, quorũ ille ex catechumeno Mediolanensis, iste ex gentili Constantinopolitanus Episcopi ordinati sunt. Itẽ Beatus Pater Augustinus, senior Theodosius Imperator, & alij multi, quos iam adultos per ea tempora baptizatos fuisse constat. Dies etiam baptismatis incer-

incerti erant, neque solemni obseruantia ordinati. Quin etiam Baptisma ab omnibus conferebatur, siquidem eo tempore omnes docebant, omnesq; baptizabant quibuscunq; diebus, & temporibus se obtulisset occasio. De quibus cæremonijs, & ecclesiasticis nonnullis alijs ordinationibus, post primordia nascentis Ecclesiæ institutis, meminit Rabanus Maurus in epistola quadam ad Regembaldum, quam citat Burchardus Vvormatiensis libro sexto, in quo de Sacramentis loquitur, in hæc verba: Igitur vt B. Ambrosius testatur, postquam omnibus locis Ecclesiæ sunt constitutæ, & officia ordinata, est aliter cōposita res, quàm cœperat. Primùm enim omnes docebant, & omnes baptizabāt, quibuscumque diebus, & temporibus fuisset occasio. Nec enim Philippus tempus quæsiuit, aut diem, quo Eunuchum baptizaret, neque ieiunium interposuit. Neque Paulus, & Silas tempus distulerunt, quo custodem carceris baptizarent cum omnibus suis. Neque Petrus Clericos habuit, aut diem quęsiuit, quando Cornelium cum omni domo sua baptizauit; hoc fecit ipse, nec iussit fratribus, qui cum illo erant apud Cornelium in Ioppe: adhuc enim præter septem Diaconos nullus fuerat ordinatus. Vt ergo cresceret plebs, & multiplicaretur, omnibus inter initia concessū

est

est & euangelizare, & baptizare, & scripturas in Ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est Ecclesia, conuenticula constituta sunt & Rectores, & cætera officia in Ecclesijs sunt ordinata; vt nullus de Clero auderet, qui ordinatus non esset, quod sciret non sibi creditum, vel concessum, & cœpit alio ordine, & prouidentia gubernari Ecclesia. In qua si omnes eadem possent, irrationabile esset, & vulgaris res, & vilissima videretur. Inde est origo, vnde nunc neque Diaconi populo prædicant; neq. Clerici, vel Laici baptizant, neq; quocumque die credentes tinguntur, nisi ęgri. Ideo non per omnia conueniunt scripta Apostolica ordinationibus, quæ nunc in Ecclesia sunt, quia hæc inter initia sunt scripta, &c. Atque hactenus D. Rabanus apud Burchardum.

Baptizandi verò ritum, & rationem apud vetustissimos Christianos explicat Q. Septimius Florens Tertullianus multis locis, & primùm in libro contra Praxeam prope finem, vbi de Christo loquitur: ait enim: Et post resurrectionem spondens missurū se discipulis promissionem Patris, & nouissimè mandans, vt tingerent in Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, non in vnum, nam nec semel, sed ter, ad singula nomina in personas singulas tingimur. Idem in libro de corona militis; Aquam (inquit) adituri

ibi-

ibidem,ſed,& aliquãto priùs in Eccleſia ſub Antiſtitis manu conteſtamur nos renuntiare Diabolo,& pompæ,& Angelis eius;dehinc ter mergimur, amplius aliquid reſpondentes, quàm Dominus in euangelio determinauit. Inde ſuſcepti,lactis, ac mellis concordiã prægustamus, exquè ea die lauacro quotidiano per totã hebdomadam abſtinemus. Rurſus in primo libro aduerſus Marcionem Ponticum hæreſiarcham idem his verbis refert: Sed ille quidem vſque nunc nec aquam reprobauit Creatoris, qua ſuos abluit; nec oleũ,quo ſuos vngit; nec mellis, & lactis ſocietatem, qua ſuos infantat. De quibus cæremonijs meminerunt etiam alij veteres Scriptores.

Conteſtationis enim, qua Chriſtiani diabolo,& pompæ,& angelis eius renunciabant,pluribus in locis mentionẽ facit S. Hieronymus,& præſertim in epiſtola ad Ruſticum, quã ad Occidentem verſos facere conſuetudinem fuiſſe ſcribit.Interpres quoque Dionyſij de Eccleſiaſtica Hierarchia: Deinde (inquit)Occidentem verſus illum ſtatuens, intendentem manus ad eamdem regionem conuerſas, inſufflare illum ter Satanan iubet, & præterea abrenunciationem profiteri.Idq;ſequenti capite exponens docet impulſione manuum Baptizandum obſcuræ militiæ conſortia renuere, & exſufflare.

Hæc

Hæc ipsa referunt B.Ioannes Chrysostomus in homilia Adami,& Euæ, & super quintumdecimũ caput epistolæ prioris ad Corinthios: Item S.Augustinus in sermone secundi diei Paschatis,in libris Symboli, de Dogmatibus Ecclesiasticis, & postremo in epistola ad Sixtum presbyterum S.R.E.finem versus. Vnctionem verò ex sacro oleo idem Dionysius in libro de Ecclesiastica Hierarchia profitetur, qui eam in baptismate vsurpari à sanctis Apostolis ex Christi mandato institutum esse affirmat: quod etiã Adamantius Origenes homilia vij. super Ezechielem recitat, & beatissimus martyr Cyprianus in Epistola ad Antonianum, Rogatianũ,& Honoratũ Episcopos. Vngi(inquit)necesse est eum,qui Baptizatus sit, vt accepto Chrismate, idest vnctione vnctus Dei,habere in se Christi gratiam possit. Idem Concilia Laodicenũ capite xlii. & Arausicanum capite primo obseruari constituerunt.Cæremonia porrò lactis, & mellis ex veteri instrumento assumpta est, in quo subinde mentio fit terræ fluentis lacte,& melle: & ex loco Esaiæ, Butyrum, & mel comedet. Lac enim infantibus conuenit, quibus assimilantur recensBaptizati. In occidentis vero Ecclesia,de nouo baptizatis vinum,& lac dare veteres consueuisse,refert S. Hieronymus in libro aduersum Luciferianos,& in commentarijs

in

in Esaiam, vbi locum illum explicat: Venite, emite absque argento, & vlla commutatione vinum, & lac, nempe his verbis de Chisto loquens. Quod(inquit) vinum miscuit sapientia in cratere suo, omnes stultos sæculi, mũdique sapientiam non habentes prouocans ad bibendum, vt non solum vinum emamus, sed & lac, quod significat innocentiam paruulorum. Qui mos ac typus in Occidẽtis Ecclesijs hodie vsq; seruatur, vt renatis in Christo vinum, lacq;tribuatur. Quod autem Tertullianus scripsit, lac, & mel solita fuisse Baptizatis suo tempore dari, fortè S. Hieronymi sæculo in vinum, & lac cõuerterat consuetudo. Ad hæc Dionysius, quem supra citaui, refert sacerdotem Catechumenorum nomina sigillatim rogare solitum; & eos omnes ante Baptismũ nomina dedisse, quæ scripto notabantur. Et adijcit: Baptizatis statim Corpus Christi tradi, ipsosq. Chrismate vngi solitos. Fuit etiam vsus in primitiua Ecclesia sal benedictum ori Baptizandorum apponi, vt refert Origenes homilia VI. super Ezechielẽ, vbi etiam Catechumenos hortatur, vt se præparẽt sal Christi fieri. S. Ambrosius in libro de ijs, qui mysterijs initiantur, cõmemorat, nasum, auresq. Baptizandorum Sacerdotes tãgere cõsueuisse. Quarum omnium cæremoniarum vir sanctus Eusebius Emesenus in Homilijs Paschalibus fre-

quenter mentionem facit. Sed quando tot iam cõsuetudinum meminerim, quæ in Baptismate fiebant, cur nõ etiam illas apponam, quæ apud Burchardũ Vvormatiensem in sexto libro, qui de Sacramentis Ecclesiæ tractat, notatæ sunt, præsertim quum sint cognitu dignissimæ? Sic autẽ illic legitur: In illo officio primùm Paganus Catechumenus fit accedẽs ad Baptismũ, vt renunciet maligno spiritui, & omnibus damnosis eius pompis. Exsufflatur etiam, vt fugato Diabolo, Christo Domino nostro paretur introitus. Exorcizatur, id est cõiuratur malignus spiritus, vt exeat & recedat dãs locũ Deo vero. Accipit Catechumenus sal, vt putrida, & fluxa eius peccata sapientiæ sale diuino munere mũdentur. Deinde Symboli Apostolici traditur ei fides, vt vacua domus, & à prisco habitatore derelicta, fide ornetur, & vt præparetur habitatio Deo. Tum fiunt scrutinia, vt exploretur certius, an post renunciationem Sathanæ sacra verba datæ fidei radicitus corde defixerit. Tanguntur & nares, vt quamdiu spiritum naribus trahat, in fide accepta perduret. Pectus quoque eodem perungitur oleo, vt signo Sanctæ Crucis Diabolo claudatur ingressus: signantur & scapulæ, vt vndique muniatur. Item in pectoris, & scapulæ vnctione significatur fidei firmitas, & operum bonorum perseuerantia. Et

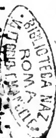
sic

sic in nomine Sanctæ Trinitatis trina submersione baptizatur, & certè homo, qui ad imaginem Sanctæ Trinitatis creatus est, ad eādem renouatur imaginē,& qui tertio gradu peccati,id est consensu, cecidit in mortem,tertiò leuatus à fonte,per gratiā surgit ad vitam. Tum albis induitur vestimētis propter gaudium regenerationis, ad castitatem vitæ, & Angelici splendoris decorem. Tum sacro Chrismate caput perūgitur, & mystico tegitur velamine,vt intelligat se diadema regni Sacerdotij dignitatem portare, iuxta Apostolum; Vos estis genus regale, & Sacerdotale, offerentes vosmetipsos Deo viuo hostiam sanctam, & Deo placentem. Sic corpore & sanguine Domini cōfirmatur,vt illius sit capitis membrum,qui pro nobis passus est,& resurrexit. Nouissimè per impositionem manus à summo Sacerdote septiformis gratiæ spiritum accipit, vt roboretur per Spiritum Sanctum ad prædicandum alijs, qui fuit in Baptismo per gratiam vita donatus æterna, &c.

Baptismi autem dies, quos Apostolorū sæculo,incertos,&varios fuisse iam demonstraui, certis quibusdam, & statis tēporibus, id est bis in anno postea firmatos fuisse à Sāctis patribus auctor est,quem supra citaui,D.Rabanus.Neq. (inquit)quocumq;die credentes tingūtur,nisi ægri. Tempus autem Baptizandi erat Pascha

potissimum, & Pentecoste cum sex diebus sequẽtibus. Qui mos antiquissimus fuit. S. Syluester Papa in Synodo Romana CCXXCIV. Episcoporum, canone XII. ait: Baptismũ prædicantes dare omnibus infirmis, sanis autẽ, sicut veritas commonet, in Pascha, & Pentecoste. Siricius Papa epist. I. ad Himerium cap. 2. Sequitur (inquit) de diuersis Baptizandorũ temporibus prout vnicuiq; libitũ fuerit improbabilis, & emendanda confusio, quæ à nostris consacerdotibus nõ ratione auctoritatis alicuius, sed sola temeritate præsumitur, vt passim ac liberè natalitijs Christi, seu Apparitionis, nec nõ & Apostolorũ seu Martyrum festiuitatibus innumeræ (vt asseris) plebes Baptismi mysterium consequantur, quum hoc sibi priuilegiũ, & apud nos, & apud omnes Ecclesias Dominicum specialiter cum Pẽtecoste sua Pascha defendat, quibus solis per annum diebus ad fidem cõfluentibus generalia Baptismatis tradi cõuenit Sacramenta; his dũtaxat exceptis, qui ante quadraginta vel eo amplius dies nomẽ dederint, & exorcismis, quotidianisq. orationibus, atque ieiunijs fuerint expiati, quatenus Apostolica illa impleatur præceptio, vt expurgato fermẽto veteri noua incipiat esse consperssio. Sicut sacram ergo Paschalem reuerentiam in nullo dicimus esse minuẽdam, ita infantibus, qui nondum potuerint loqui

qui per ætatem, vel his, quibus in qualibet necessitate opus fuerit, sacri vnda Baptismatis omni volumus celeritate succurri, ne ad nostrarum perniciem tendat animarum, si negato desiderantibus fonte salutari, exiens vnusquisq; de sæculo, & regnum perdat, & vitam, &c. Itē Gelasius Papa epist. prima Episcopis per Lucaniam, Bruttios, & Siciliam constitutis cap. XII. Baptizandi sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam, præter Paschale festum, & Pentecostes venerabile Sacramentum, excepto dumtaxat grauissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis ægrotās exitio præuentus excedat. Gerundense quoque Concilium can. IV. Catechumeni in Paschæ solemnitate, vel Pentecostes, ad Baptismum veniant; cæteris solemnitatibus infirmi tantum debent baptizari, qui quocumq; tempore sunt baptizandi. Idem refert Concilium Matisconense secundum canone III.

Eadem quoque consuetudo per tempora Caroli Magni, & Hludouici Pij Imperatorum seruata est. Extant enim leges ab illis sancitæ, quibus cauetur, ne quemquam Sacerdotes baptizēt, excepto mortis articulo, præterquam in Pascha, & Pentecoste. Eas sanctiones complectitur volumen Legum Regis Pipini, Caroli

Magni, Hludouici Pij, & Hlotharij Augustorum, quas Ansegisus Abbas collegit, & nunc etiam circumferuntur.

Quum autem antiquitus non nisi adultos baptizari mos fuisset, consuetudo postea inualuit, & quidem ob iustas causas, vt infãtes quoque sancto lauacro abluerentur. Eos tamen nõ nisi in Paschate, aut Pentecoste tingi mos diuturnus in multis Ecclesijs fuit, & per longa tẽpora obseruatus, hac scilicet ratione, vt infantes post Pascha nati ad Baptismum Pẽtecostes reseruarentur, & nati post Pentecosten proximo Paschali festo (excepta necessitate baptizãdi) vna cum adultis Catechumenis, qui ex externis nationibus ad Christi fidem continuò confluebant, Sacerdotibus offerrentur. Quod verò de infãtibus Baptizandis dictum est, libri rituales, quos Agẽdas vulgo vocant, apertè testantur, dum indicant, quo ordine infantium Baiuli, vna cum susceptoribus suis stare debeãt. Nec me latet in multis Ecclesijs, & forte ex Papæ Siricij constitutione, quam paulo ante citaui, infantes quocumque anni tempore (quod etiam nũc in vsu est) vt parentibus libebat, tingi solitos, idque propter multa pericula, quibus ea ætas subiacet. Qua ratione factum est, vt cõsuetudo baptizãdi in Pascha, & Pentecoste nostris temporibus omnino antiquata sit, quum

ho-

hodie pauci omninò sint Catechumeni, qui illis diebus baptizandi essent, & pueri siue infantes quocumque anni tempore baptizentur.

Nec mirum esse debet si cæremoniæ secundum Ecclesiarum, & Regionum diuersitatem varient, quum suas consuetudines habuerit Oriens, quemadmodum constat ex Dionysio, suas quoquè habuerit Occidens.

Vt etiam multis coniecturis assequi potui, priscis temporibus vnicum tantum lauacrum, siue Baptisteriū in singulis vrbibus erat, idque propè maius ciuitatis templum, quod matrem Ecclesiam vulgo vocant, fabricatum, quemadmodum nūc est Bononiæ, Florentiæ, Parmæ, & alibi, in quo vno tingebantur pueri, iuuenes, senes, diuites, & pauperes, serui, & liberi, viri, & mulieres. Vnde Gregorius Naziāzenus in oratione de Baptismo obiurgat opulētos, quos pudebat cum pauperibus simul tingi. Romæ quoque elegās lauacrum, siue Baptisterium adhuc extat omnibus suis ornamentis (quæ multa, & ingentia fuere) nūc expoliatum. Quod Sanctus Syluester Papa ex cōcessione Imp. Cæsaris Cōstātini Augusti, Laterani prope maiorem Vrbis Basilicam, quæ Constantiniana appellatur, extruxit, & maximis donis, & ornamentis, quæ idem Imperator Cōstantinus ipsi Sancto Pontifici donauerat, decorauit; quæ oīa ab Anasta-

fio S.R.E.Bibliothecario in libro,quem de Romanis Pontificibus ſcriptum reliquit, in vita S. Syluestri enumerantur; Vulgo nunc dicitur lauacrum Conſtantini, vel S.Ioannis in Fonte;in eo extant octo columnæ Porphyreticæ, quas quum ad loci ornatum Imperator Conſtantinus contuliſſet,ibidemque extra opus intactas reliquiſſet, eas poſtea, vt idem Bibliothecarius auctot eſt, Sixtus Papa III.additis marmoreis Epiſtylijs in eam,quã nunc cernimus octãgulam formã erexit, verſibuſque Epiſtylijs inciſis ornauit, quos iam exoleſcentes, & carie, temporeque fere conſumptos, admotis ſcalis ſexennio ante quanta potui diligentia collegi, eoſque ne perirent, & quoniam digni viſi ſunt, qui hic ponantur,quum multa quæ dixi, illis declarari, vel confirmari poſſint, ſubieci. ſunt autem hi:

Gens ſacranda polis, hic ſemine naſcitur almo ;
Quam fœcundatis Spiritus edit aquis ;
Virgineo fœtu genetrix Eccleſia natos,
Quos ſpirante Deo concipit, amne parit ;
Cœlorum regnum ſperate hoc fonte renati,
Non recipit felix vita ſemel genitos ;
Fons hic eſt vitæ, & qui totum diluit orbem
Sumens de Chriſti vulnere principium ;
Mergere peccator ſacro purgande fluento ;
Quem veterem accipiet, proferet vnda nouum ;
Inſons eſſe volens iſto mundare lauacro,
Seu patrio premeris crimine, ſeu proprio ;

Nul-

Nulla renascentum est distantia, quos facit vnum:
Vnus fons, vnus spiritus, vna fides;
Nec numerus quemquam scelerum, nec forma suorum
Terreat, hoc natus flumine sanctus erit.

Hæc autem animaduersa maximam lucem afferunt ad intelligendas cæremonias, & Cantica, Missarumq; mysteria, quibus adhuc in Quadragesima, & Paschalibus ferijs nostra Sancta Ecclesia vtitur.

Quum enim (vt dixi) Baptismatis Sacramento dies Paschalis præcipuè destinatus fuisset: ex veteri obseruãtia, quam ex Siricio Papa paulo ante citaui, necesse erat, vt ad Christianam pietatem conuersi, qui tunc credentes dicebantur, ad minus quadraginta diebus ante Baptismum Christo nomen darent; hoc est, se Episcopo, vel Sacerdotibus præsẽtarent, nomina sua profiterentur, Baptismaq; peterent. Is dies erat primæ Dominicæ in Quadragesima, qui quadragesimus est ante Dominicam Paschalem, in quo antiquis temporibus eiusdem sanctissimæ Quadragesimalis obseruationis initium erat; quatuor enim dies, qui nunc pari obseruantia ante primam Dominicam Quadragesimæ coluntur, ipsi Quadragesimali sacro à Gregorio XI. additi sunt, quos etiam, vt non ex antiqua obseruantia, Ecclesia Mediolanensis hactenus non agnouit. Dominica igitur prima in Quadragesima introducebantur credentes in Ecle-

clesiam vt catechizarentur, quo die eis legebatur Euangelium, in quo Christi quadraginta dierum ieiunium, & à Diabolo tentatio referuntur, innuẽtes illud veteris Instrumenti scriptum; Fili acccedẽs ad seruitutem Dei præpara animam tuam ad tentationem. Tunc Exorcismis, quotidianisq; orationibus, atque ieiunijs, vt refert papa Siricius, expiabantur, singulisque illis diebus lectione sancti Euangelij explicata per ministros Ecclesiæ instructi, Catechumeni post dicebantur. Hinc ego Quadragesimalium concionum, ieiuniorum, & cæterarum illius temporis obseruationum originẽ manasse crediderim, quæ certè nō nisi ex Apostolorum traditione institutæ sunt. Extat canon LXXXV. Concilij quarti Carthaginensis, quo iubetur, vt Baptizandi prius nomen suum dent; & diu sub abstinentia vini, & carnium, ac manus impositione & crebra examinatione Baptismum percipiant. Extat & aliud decretum Concilij Laodiceni canone XLIV. ne post duas hebdomadas Quadragesimæ, quisquam amplius ad Baptisma suscipi eo anno possit. Cōcilium quoque Bracharen. secundum cap. IX. de Catechumenis loquens. Præcipiant (inquit) Sacerdotes eos Quadragesimæ ieiunijs seruire.

Dominica vero tertia Quadragesimæ, qua cantatur euangelium de muto, qui à dæmone

ob-

obsessus, à Christo liberatus fuerat, pueri & Catechumeni exorcizabantur, vt iubet idem Concilij Bracharensis secundi canon.

Sabbato autem, qui est ante Dominicā Palmarum, in quo cātatur Introitus; Miserere mihi Domine, &c. Sacerdotes Catechumenis iam instructis Symbolum Apostolorum discendum tradebāt; quare is dies hactenus appellatur Sabbatum in traditione Symboli, quemadmodum ex antiquissimo libro Rituali constat. Huius porro rei extant canones XIII. Concilij Agathen. XLVI. Laodiceni, & Trulli LXXIX. Ante octo (inquit) dies Dominicæ Resurrectionis Symbolum prædicatur, quod postea ex decreto Concilij *Laodiceni* canone XLVI. feria V. in Cœna Domini, Episcopo, vel Presbyteris recitabant. Nec quicquam aliud sonant Introitus, Collectæ, Lectiones, & Euangelia Missarum Quadragesimalium, quàm huiusmodi obseruantias, & præsertim Collecta Sabbati ante Palmas, quod dicitur in traditione Symboli, quæ eiusmodi est. Proficiat (quæsumus Domine) plebs tibi dicata piæ deuotionis affectu: vt sacris actionibus erudita quanto maiestati tuæ, sit gratior, tanto donis potioribus augeatur. Sabbato autem sancto Paschæ primo benedicebatur fons nouus Baptismatis, Chrismatisque noui oleum infūdebatur (quod

etiam

etiam hodie institutum permansit) ad Baptisma, quod proxima hebdomada fieri consueuerat, celebrandum, Catechumeni quoque, dum Missa eius diei celebratur, Ecclesiam ingressi, ante Episcopum alta voce Alleluia canebant; quem ritum nunc, & sancta Romana Ecclesia seruat: Nam Sabbato sancto post lectam Epistolam Missæ, Subdiaconus Apostolicus procedit ante Pontificem, & stans alta voce dicit: Pater sancte, Annuntio vobis gaudium magnum, quod est Alleluia.

In die verò sancto Paschatis, qui Resurrectioni Dominicæ speciatim dicatus est, qua sancta fides nostra, nouissimum suæ perfectionis finem accepit, Sacerdotes Baptismatis Sacramentum plebi Dei, Catechumenis scilicet, conferre incipiebant, idque persequebantur sex diebus sequentibus: quod etiam indicant ipsa Missarum, & Officiorum Paschalium solemnia, qualia sunt; Hymnus, Rex Sanctorum Domine. Oratio Sabbati Sancti. Deus cuius antiqua mirabilia etiam nostris sæculis coruscare sentimus, dum quod vni populo, à persequutione Aegyptiaca liberando, dexteræ tuæ potentia contulisti, id in salutem gentium, per aquam regenerationis operaris. Item Responsorium diei Paschæ. Vidi aquam egredientem de templo à latere dextro & omnes,

ad

ad quos peruenit aqua ista, salui facti sunt. infra Canonem; Hanc igitur oblationē seruitutis nostrę, sed & cunctę familię tuę, quam tibi offerimus, pro his quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu sancto, tribuēs eis remissionem omniū peccatorum. Oratio ferię ij. Deus qui solemnitate Paschali mundo remedia contulisti, Introitus ferię iij. Aqua sapientię potauit eos. & huius diei Oratio. Deus qui Ecclesiam tuam semper gentiū vocatione (alias) nouo semper fœtu multiplicas. Introitus ferię iiij. Venite benedicti Patris mei. Introitus ferię v. Victricem manum tuam Domine laudauerunt pariter, quia sapientia aperuit os mutum, & linguas infantiū fecit disertas. Et eius diei Oratio. Deus qui diuersitatem gentium in confessione tui nominis Baptismate renouasti, vt sēpiternam beatitudinē consequantur. Introitus ferię vj. Eduxit eos Dominus in spe. Secreta. Hostias quæsumus Domine placatus assume, quas & pro renatorū expiatione peccati deferimus, & pro acceleratione cęlestis auxilii &c.

Ad antiquam vero lactis, & mellis cęremoniam, de qua supra verba feci, alludit Introitus ferię ij. Introduxit vos Dominus in terrā fluētē lac & mel, vt lex Dñi semper sit in ore vestro.

Dominica in Albis cur ita dicatur.

Hebdomada autem Paschalis, in qua Baptismi Sacra-

Sacramentum conferebatur, in Albis diceba-tur,ab albis vestibus quibus induebantur recẽs Baptizati: verũ nostris temporibus hoc sibi tã-tum cognomen retinuit Sabbatum infra octa-uam Paschæ,quo omnes qui Baptisma per eam hebdomadam susceperãt,albis vestibus amicti, simul cõueniebant ad Ecclesiam: quod innuit Hymnus,qui eo die cãtatur, Ad cœnam Agni prouidi, & stolis albis candidi, post transitum maris rubri Christo canamus Principi &c.hãc autẽ ob causam albis vestibus induebãtur Bap-tizati, quo meminissent se iam manumissos, & e seruis, ac mancipijs diaboli libertos factos Iesu Christi. Nam Tertullianus libro, qui inscribitur de Resurrectione carnis,ordine re-censens manumissionis insignia, albam quoq; vestẽ adnumerat. Si famulũ tuũ(inquit)liber-tate mutaueris,& vestis albę nitore & annuli aurei honore,& patroni nomine, ac tribu, mensaque honoratur.

Color quoque albus innocentiæ pręcipue conuenit. Eius quoque rei meminit Burchar-dus, quem supra citaui, & Honoratus Venan-tius Fortunatus in carmine, cui initium est Salue festa dies etc. vbi ait.

Rex sacer ecce tui properat pars magna trophæi,
Quùm puras animas pura lauacra beant;
Candidus egreditur nitidis exercitus vndis
Atque vetus vitium purgat in amne nouo,

Ful.

Fulgentes animas vestis quoque candida signat
Et grege de niueo gaudi Pastora habet ;

Baptizatis autem albis indutis Sabbato post Pascha ad Ecclesiam conuenientibus Alleluia cantantibus Sacerdos Missam celebraturus, Introitum Missæ illi rei congruentem legebat. Eduxit Dominus populum suum in exultatione; & electos suos in lętitia, eisque illam Beati Petri epistolę partem recitabat, quę etiam hodie legitur, et sic incipit; Charissimi, deponẽtes omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes et inuidias et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, etc. et paulo post; Vos autem genus electũ, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis; vt virtutes eius annuncietis, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum etc. Dominica verò in octaua Paschę, quę in Albis depositis dicebatur, mane antequam albas vestes deponerent, adhuc albis vestiti ad Ecclesiam confluebant, quibus Sacerdotes Missã decantabant re illi maximè appositam, sic enim Introitus incipit; Quasi modo geniti infantes rationabile, sine dolo lac concupiscite etc. et epistolam Ioãnis; Charissimi, omne quod natum est ex Deo vincit mundum; et hęc est victoria quę vincit mundum, fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum, nisi qui credit quoniã IESVS est

Filius

Filius Dei?Hic est qui venit per aquam et sanguinem IESVS CHRISTVS. Item Euangelij lectionem ex S. Ioanne, de apparitione Christi resuscitati,et Thomæ incredulitate,vbi postea concluditur; Beati qui non viderunt et crediderunt etc. et paulo post; Hęc autem scripta sũt,vt credatis quia IESVS CHRISTVS est Filius Dei,vt credentes vitã habeatis,in nomine eius. Sicut itaque in pręcedentib usdiebus quibus baptizabantur, multoties aquæ et regenerationis mẽtio est;sic hoc die in Officio Missæ post adeptum Baptisma,non nisi fides,fides, fides inculcatur, et in fide perseuerantia. Finita verò.Missa & sacra concione, omnes Baptizati domos reuertebãtur proprias,vestesq; albas exuebãt,à quibus hęc dies Dominica in Albis depositis dicitur. Hęc autem omnia pluribus forte,quã par erat,verbis explicaui,quod feci, vt & res apertiùs cognoscer etur,à qua consuetudo benedicendi Agnos Dei manauit de qua paulo post sum tractaturus; et ne tam digna mysteria obscura iam facta ignorentur, simulq;vt ostenderem totam Paschalem hebdomadam à veteribus fuisse feriando ex Pontificum decretis transactam;quod etiã pręcipiũt Imperatores Carolus Magnus, et Hludouicus Pius Augusti in legibus suis,quas supra citaui in capite de Feriarum obseruatione. His finitis

ante.

antequã ad explicationẽ benedictionis Agnorũ Dei deueniã, libet Pontij Paulini versus subijcere, quibus describit Baptismũ, sunt autẽ hi

Inde parens sacro ducit de fonte sacerdos
Infantes niueos, corpore, corde, habitu;
Circundatq; rudes festis altaribus agnos,
Pura salutiferis imbuit ora cibis;
Hinc senior sociæ congaudet turba cateruæ,
Alleluia nouis balat ouile choris.

His igitur auctoritatibus satis confirmatum esse existimo solemne baptisma in Paschate et Pentecoste fieri solitum. Quum igitur ob eam quam supra dixi rationem hęc baptizandi consuetudo paulatim obsolesceret, Romani Pontifices, ne antiquæ & pulcherrimæ cæremoniæ memoria omnino laberetur in eius consuetudinis memoriam, horum Agnorum Dei benedictionem instituerunt. Quibus benedicendis, omnia fere ea peragunt, quæ veteres sacerdotes Cathecumenis baptizatis facere solebant. Nulla enim vnquam fuit Ecclesia, quę dignioribus significationibus, & typis mysteria sua consignarit, quam Romana. Quæ omnia vt clarius intelligantur, præcipua quędam subijcere placuit, quibus Romani Pontifices vtuntur in his Agnis Dei consecrãdis, quæ antiquæ baptizandi Catechumenos institutioni conuenire omninò demonstrabo. Ac primum de eorumdem formatione verba

faciam, quæ non eadem ratione antiquitus cum ea, quæ nostris temporibus vsurpatur, fuit. Olim enim cera alba pura, ex qua formarentur, parata erat per Magistrum ceræ Palatij Apostolici,& per eos, qui pro se Agnos Dei volebant, ponebaturque prius super altare B.Petri, quam deinceps Subdiaconus quispiam Apostolicus de altari accipiens ad Pontificis Palatium deferebat,vbi loco idoneo, ex ea ipse cum alijs Subdiaconis & Acolythis Papæ manibus proprijs formabant Agnos Dei magna cum deuotione, & reuerentia aliquibus necessaria subministrantibus, ceram autem mollificabant cum Oleo sancto, & Chrismatis,quod super fuerat ex anno præterito. deinde Papæ præsentati ab eo benedicebantur,quæ omniaPont.expensis fiebant. Hoc vero tempore re paululum immutata, Sacrista Papæ cum suis Capellanis, & Clericis Capellæ format ipsos Agnos Dei ex Cereo Paschali anni præteriti, & cera aliunde Papæ expensis allata, illisque non miscetur amplius Oleum sanctum, nec Chrismatis, sed puri, & mundi Papæ præsentantur in cubiculo suo, qui (vt nunc est consuetudo) feria V. infra Octauam Paschæ post auditam, vel dictam Missam in sua priuata ædicula indutus Pontificalibus vestibus eos hac ratione benedi-

dicit;Primũ enimbenedicit aquã simplicẽ,quę ibidẽ in vaso magno parata est, benedictione communi, quæ passim diebus Dominicis vsurpatur, deinde aliam adijcit orationem, post in eam infundit Balsamum, & sanctum Chrisma ex duabus ampullis in formam Crucis, dicens verba Benedictionibus, & Consectationibus apposita, addito in fine, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen. Benedicta & consecrata aqua aliquot orationes dicit super Agnos Dei, qui ibidẽ etiã in capsis parati sunt, quibus Benedictis, Pontifex accinctus linteo mitratus sedet apud vas aquæ. Et cubicularij ad eum portant AgnosDei in peluibus argenteis, quos Papa immergit in aquam & prælati astantes eos extrahunt, & in eisdem peluibus portantur super mensas mappis candidissimis præparatas,vt siccentur Quibus gestis Papa super eos rursus alias orationes dicens, ipsos iterum benedicit. Quibus finitis reponuntur Agni Dei in capsis vsque ad Sabbatum in Albis, qui post dictum Agnus Dei illius missæ posteà distribuuntur. Orationes autem ipsas, siue eorum benedictiones,quæ multæ, & longæ sunt,idcirco non posui,quod omnibus facilè est eas in Libro Cæremoniarum S.R.E.videre.Sabbato igitur in

Albis dicto, Agnus Dei, Missa diei in Capella Papæ à Presbytero Cardinali celebratur. Pontifici sedenti Subdiaconus quispiam Apostolicus sacris vestibus indutus, Crucem cum duobus Ceroferarijs & Thuriferario cum Thuribulo fumiganti præcedentibus, defert lancem plenam Agnis Dei bombyce inuolutis à Sacrista acceptam, quumque fuerit infra ostium Capellæ, genuflexus alta voce dicit. Pater Sancte, isti sunt Agni nouelli, qui annuntiauerunt vobis Alleluia, modo venerunt ad fontes, repleti sunt claritate Alleluia, Cantores tunc alta voce respondent, Deo gratias, Alleluia. Hoc idem iterum, & tertiò facit idem Subdiaconus, eosque Pontifici præsentat craterem ipsum manibus tenẽs, qui statim ab ipso Papa omnibus Cardinalibus primùm, deinde Prælatis, & alijs minorum ordinum per ordinem distribuuntur, incipiẽdo à dignioribus, qui maxima cum reuerentia, & deuotione eos à Pontifice genuflexi accipiunt in Mitris, vel capitijs suis, ne eos manibus attrectent. Finita distributione Papa lotis manibus, reliquum Missæ audit, & ea finita in Palatium reuertitur. Tunc vero ab aliquibus Pontificis familiaribus, quibus id demandatum fuerit, omnibus fidelibus distribuuntur, à quibus in Lararijs suis sanctissime

ser-

ſeruatur. Atque hæc eſt ſumma huius cæremoniæ, quam antiquæ baptizandi conſuetudini conuenire his rationibus conſtat. Ante omnia enim hæc Agnorum Dei benedictio, baptizatio appellari ſolet, quemadmodum & Catechumenorum baptiſmus dicebatur, non celebratur niſi infra Octauam Paſchæ, vt olim baptiſmus: illa deinde verba: Iſti ſunt agni nouelli, qui annuntiauerunt vobis Alleluia &c. alludunt ad antiquam cæremoniam, qua Catechumeni coram Epiſcopo, Alleluia in Eccleſia cantabant: dicuntur agni, vt etiam Catechumeni, nam agnus eſt omnium animalium mitiſſimus, vt debent eſſe fideles. Hoc autem habes apud Pontium Paulinum his verſibus; quos etiam ſupra citaui.

Circundatque rudes feſtis altaribus agnos, itemq.
Alleluia nouis balat ouile choris:

Hic autem typus illius veteris baptizandi in Paſcha conſuetudinis ideo in his orbibus cereis benedicendis potiſſimum remanſit, vt opinor quod his, qui antiquitus in Paſcha baptizabantur, dabatur Bulla cerea candidiſſima cum imagine agni, quæ è collo ante pectus pendebat, ea confecta erat ex Chriſmate, Oleo ſancto, Cereis Paſchalibus, & reliquis ſacris, quæ ſuperfuerant ex anno præterito, quando omnia ptoxima ante Paſcha heb-

domada renouata erant. Bulla autem erat triumphantium, & ingenuorum puerorum insigne: nam ſicut per veſtem candidam eos è ſeruis Diaboli libertos factos IESV Chriſti ſignificabatur; ita per hanc Bullam, qua antiquitùs apud Gentiles tantúm triumphantibus, & pueris ingenuis vti permiſſum erat, demoſtrabatur eos ingenuos, & ciues factos eſſe Paradiſi, & de Diabolo triumphatores, agni autem imagine ſignabantur propter mitem, & humanam eius naturam, vt cognoſcerent ſe tanquam agnos eſſe debere mites, & in omnibus patientes. Hæc autem ex antiquis Ritualibus, vel Cæremonialibus libris Romano, & Burchardi extracta ſunt. De Bulla triumphantium, & ingenuitatis ſigno, vide multa apud Macrobium libro primo Saturnalium. Eiuſmodi autem benedictio ideò non ſingulis annis celebratur, quòd ad antiquæ conſuetudinis memoriam retinendam viſum eſt Sanctis Patribus ſatis ſufficere, ſi ſingulo ſeptennio fieret; vel vt ob eorumdem raritatem, maiori in pretio, & veneratione apud fideles eſſent Proceſſu temporis hominum pia credulitas, & ſancta religio multa his Agnis Dei conſecratis, & miranda attribuit, quæ poſtea comperta, & re ipſa comprobata maiorem ipſis venerationem attulere. Sanè extant verſus

ſus Vrbani Papæ V. ad Imp. Conſtantinopolitanum cum his Agnis Dei miſſi; quibus miracula, & commoda, quæ Deus Optimus Max. Chriſtianis continuo concedit per horũ cereorum venerationem, continentur, qui ſunt hi.

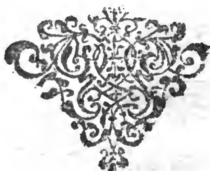
Balſamus, & cera munda cum chriſmatis vnda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum,
Fonte velut natum, per myſtica ſanctificatum,
Fulgura de ſurſum depellit, & omne malignum,
Peccatum frangit vt Chriſti ſanguis, & angit,
Prægnans ſeruatur, à væ partus liberatur,
Dona parat dignis, virtutem deſtruit ignis,
Portatus mundè de fluctibus eripit vndæ.

Hęc eadem eleganti & erudito carmine explicauit Ianus Vitalis poëta celebris, cuius exemplum, quod dignum eſt viſum, vt hoc loco apponeretur, ſequens eſt.

Candida cera Dei, diuini ope numinis Agnos
Agnos nouellos conficit,
Adduntur ſucco mox Balſama pinguis oliui,
Et lympha puri gurgitis,
Conceptis verbis, arcano & munere ſacrat
Romanus illos Pontifex,
Et quia deſignant nobis myſteria ſummi
Agni polorum Principis,
Reſtituit nobis proprio qui funere vitam,
Agni rogat Vicarius.
Ventorum vt rabiem excutiant, pelagique procellas,
Ictuſque frangant fulminum,
Vt Stygios noſtris pellant à ſedibus hoſtes,
Vt fœda tergant crimina,
Cunctantem educant vtero de ſoſpite fœtum,
Matris dolores abrogent.

Flammarum extinguant incendia dira, bonisque
Opes honoris augeant;
Preterea mortis horrenda pericula tollant,
Mortis repente concitæ,
Sit victor quisquis pugnans dat laudis honores
Agnis nouellis debitos,
Exorent nobis dinini numinis auram
Opis sequestres cęlitum;
Omnia sint votis nostris, atque omnia possint
Culti fideli Spiritu;
Vt sunt in se ipsis pars totum quęlibet; vtque est
Totum illud absque partibus,
Hæc rogat, & sanctis vndis simul abluit agnos
Pastor gregis mortalium.

Hæc porrò omnia ita esse procul dubio ab omnibus, pijs credenda sunt. Quid autem non potest fides, si tamen cum fide accipiant, & tanquam Deo dignum munus venerentur?

COROL-

COROLLARIVM PRIMVM.

Iosephi Mariæ Suaresij Auenionensis.

DE AGNIS DEI.

VEritas filia temporis est, vt dixit quidam veterum Poetarum; itaque tempore, quod ab Onuphrij Panuinij ætate fluxit ad nostram vsque, multa, quæ latuerant hactenus de Agnis Dei, (sunt qui vocent amuleta, sigillaque cerea, sunt qui cereos globos; orbes, orbiculos, cereas Bullas) reperta longè vetustius hoc institutum, quàm videretur, comprobarunt.

Hunc ritum cœpisse Christi Domini eiusq; Apostolorum temporibus colligit Iodochus Lorichius Tom. 1. Thesauri noui Theologiæ in verb. Agnus Dei, sicut & alias Traditiones ex S.Augustino epistola cxviij ad Ianuarium relata in c. illa autem, Dist. xij.

Scribit VVidmanstadius Cancellarius Austriæ ad nouum Testamentum Syriacum, Dilingæ typis Syriacis excusum, exstare in Apsi.

de

de Vaticanæ Basilicæ imagines sacræ illius ceræ, quas Agnos Dei appellant, quasque Marcellus Secundus Pont. Max. olim ei priuatus velut argumentum cęremonię ante tempora Constantini Magni vsitatę ostenderit, additque Syros recens baptizatos sigilla cerea solitos accipere, sed Apsidē Vaticanæ Basilicæ ab Innocentio III. omninò refectam fuisse cōstat.

Anno à Christo nato MDXLIV. die IV. Februarij Romæ sub Paulo Tertio cum in sacello Regis Franciæ, quod Sanctæ Petronillæ vocabatur eratq; vbi nūc exstat Altare SS. Simonis, & Iudæ in Basilica Vaticana ad fundamēta iaciēda terra foderetur, inuenta est arca marmorea, in qua condita fuerat Maria Imperatoris Honorij cōiux, quę Virgo migrauit è vita peracerba morte rapta (Sigonius tamē mulierem censet) ea in arca multa inuenta, & inter alia in capsula argentea Bulla earum, quas hodie Agnos Dei vocant, cuius in ambitu scriptum erat: Maria nostra florentissima. Sebastianus Munsterus damnatus auctor li.2. Cosmograph. Vniuersalis pag. 148 edit. Basileen., vbi de ampliatione Vrbis; & Laurentius Surius in Commentario rerum in orbe gestar. ad Annum MDXLIV.

In Dominica post Albas id est in Octauis Paschæ infra Ciuitatem Romanam dantur Agni

gni cerei ab Archidiacono in Ecclesia post Missam, & Communionem populo, & ex eis faciunt infra domos suas incensum accendi ad suffumigandum in domibus suis pro quacumque necessitate. Ordo Romanus, quem teste Cardinale Baronio Tomo viij. Annal. Eccles. ad A. DCXCII. constantior opinio est à Gelasio I. Papa collectum, sicut coniecerat Hittorpius in præfatione Librorum de Diuinis Officijs.

Eadem refert Flaccus Albinus, aliàs Alcuinus Caroli Magni præceptor libro de Diuinis Officijs, vbi de Sabbato Sancto Pasche, additque Agnos, quos Romani faciunt, Agnum pro nobis factum immaculatum designare, quibus S. Gregorius oleum instituit, siue (vt apud Amalarium legitur) infudit, quando mysteria Paschalis Agni reserauit.

Nonnulli putant hunc ad ritum spectare Canonem lxxxII. editum in Quinisexto Trullano Conuentu, quem restituit, & exponit rectè Cardinalis Bellarminus lib. ij. c. viij. de Imaginib. sancti ex actionibus II. IV. & VI. synodi VII. & de quo Cardinalis Baronius tom. VIII. ss. ad A. C. DCXC. & Ant. Augustinus Dialogis VII. & VIII. Libri prioris de Emendat. Gratiani.

Anno Christi DCCXVI. huiusmodi cereum

Agnum

Agnum à Leone Papa III.missum fuisse ad Carolum Magnum tradunt ex Apostolico Regesto Horoscius, Frusius, & alij

Amalarius Fortunatus Albini discipulus post annum Christi DCCCXXXIII. libro 1. de Offic. Eccles. ad Hludouicum Pium Imperat. cap.xvij ex Romano Libello recenset hunc ritum benedicendi ceram oleo mistam, indeque faciendi Agnos.

Sabbato de Albis manè ad missam statio Lateranensis, vbi Dominus Apostolicus cantat Missam, & postea, dum Primicerius cum schola cantat (Agnus Dei) Domnus Apostolicus expendit, seu distribuit (Vt Cencius scribit) Agnos per populum hac ratione, vt sicut filij Israel in Aegypto positi præcepto Domini de sanguine immaculati Agni in liminibus domorum scripserunt hoc signum † seu T, ne ab Angelo percuterentur, ita & nos de sanguine passionis immaculati Agni Christi debemus hoc signum scribere in limine domorum nostrarum per fidem, ne à Diabolo, & à vitijs percutiamur; & à potestate Diaboli liberemur. secundò propter Infantes nouiter baptizatos deponentes veterem cunicam, qui annuntiant Alleluia, id est, gloriam beatitunis cælestis patriæ: tertiò, quia quicumque habebit de cera prædictorum Agnorum, & ex

ex ea in domo sua Crucem habuerit, vel secum portauerit, non lædetur ab aliquo phantastico spiritu, & à tonitruo. Benedictus Canonicus S.Petri in Libro Cæremoniarum conscripto Anno Christi MCXL. m. s. in Bibiotheca Barberina. Hæc eadem exscribit Cencius S.R.E. Camerarius, qui ad Pontificale culmẽ euectus Honorius III. appellatus est in libro Rituali, (quem vetustissimum, & ante annũ Christi MCXCII. in Ecclesia Romana vsurpatum inseruit volumini suo de Censibus Ecclesiæ Romanæ, & cuius exemplum exaratum calamo extat in Bibliotheca Barberina) adijciens notandum, quod Acolythi Domni Papę prædictos Agnos Dei debent facere, ab altari Sancti Petri x. libras cerę recipientes, & præsentare Domno Papę hora supradicta; debent etiam de prędictis Agnis Dei plenam scutellam argenteam Domno Papæ, dum comedit, pręsentare, & aliam Camerario familiæ distribuendam.

Fusè de his Agnis Dei è cera noua benedicta, vel Cerei Paschalis admisto Chrismate confectis, & distribui solitis à Papa Guillelmus Durandus Mimatensis Episcopus agit lib. VI. c. lxxix. & cxv. in Rationali Diuinor. Officior. quod collegit Anno Christi MCCLXXX VI. vt ipse testatur lib. viij cap. IX.

M.S.

M. S. Liber cęremoniarum Romanę Curię ęuo Martini Papæ V. vt videtur concinnatus in Bibliotheca Barberina tit. de his, quę fiunt Sabbato in Albis, recenſet, & perſequitur omnes ritus, qui ſpectant ad Agnos Dei, annotans Clementem Papam Sextum Anno Domini MCCCL. dediſſe cuilibet Cardinali tres Agnos Dei licet tempore Ioannis Papæ XXII. & Benedicti Papę XII. non eſſet conſuetum dare niſi duos Cardinalibus, & Prelatis, & tit. de his quę ſunt neceſſaria pro Agnis Dei, deque modo eos conſecrandi, vbi (antequam narret quod Auctor cęremoniarum S.R.Eccl. lib 1. 1. de Conſecratione: ac diſtributione Agnorum Dei fusè ſcribens, tradit ſe legiſſe ab Vrbano Quinto Pont. Max. miſſos ad Imperatorem Grçcorum tres Agnos Dei cum verſibus relatis à Panuinio) exemplum hoc ſchedulę valuis affigendę inſerit.

Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus D. Martinus Diuina prouidentia Papa Quintus intendit in die Iouis proximo inſtanti cõficere, & conſecrare ſacrum Chriſma, & ſacros Agnos Dei, & alia ſolemniter facere, quę Summi Pontifices ipſa die poſt ſuam Conſecrationem de ſeptennio in ſeptennium facere conſueuerunt. Quare omnes volentes habere Agnos Dei deferant bona hora ceram albam pu-

puram, & mundam, nec cum alia intermistã ad domum Domini N. nostri Subdiaconi, aliàs, nullo modo recipientur, vel si prædiligant portent pretium ad Altare Beati Petri Principis Apostolorum: & conficient illam ceram cum Chrismate quod remansit anno præterito, vbi ponuntur illa sigilla cum formulis ad hoc inuentis.

Idem Auctor Cæremoniarum li. I I. sectione secund. cap. v. commemorat Paulum Secundum Papam, cuius tempore vixisse ille videretur, post prandium distribuisse Agnos Dei Populo Romano, & omnibus vtriusque sexus ad Palatium venientibus. Iacobus Cardinalis Papiensis in epistola ad Aelianum Spinulam hæc scribit: Pontifex, Paulus, à quo filium iam recepisti munere ad Te mittit hunc Agnum Dei circũclusum auro, & vnionibus tredecim. sacratus est manibus suis, & ex illo numero sumptus, ex quo munerari Reges est solitus, donum pretio, non magnum, virtute, & gratia maximum, id agit videlicet sancta eius dignatio, vt memor sis eius, vt pignus in Sacrario teneas sui in Te animi, & custodem denique continuum habeas vitæ, & rerum tuarum; accipiendus osculo est, cum deuotione seruandus, virtuti eius credendum, & in comitatu habendus, si quando terra peregrinaris

ris vel mari; linitus eſt Sacramentali liquore, benedictus voce, & manu Vicarij IESV CHRISTI, myſterioque magno verborum ſacer identidem factus, ſi credes, in omnem caſum fidum præſidium tenes. Age Pontifici gratias pro reddito filio, & pro hoc dono, in vtroque illi es debitor, quia in vtroque Te exiſtimauit, non cuiuis ambo hęc obtigiſſent. hactenus eruditus Cardinalis.

Qui deſiderat plura conſulat ſermonem de Origine Agnorum Dei conſcriptum Italica lingna à Fratre Vincentio Bonardo Epiſcopo Hieracenſi, Orationem Ioannis Molani de Agnis Dei, quæ partim eſt ipſius partim Gerardi Buſæi, in qua referuntur verſus Vrbani Papę Quintì à G. Eſtio perpoliti; Andreæ Fruſij carmen de Agnis Dei; Cardinalem Baronium to. I. Annal. Eccleſiaſt. ad annum Chriſti LVIII. Ioannem Horoſcium lib. I. Emblemat. Moral. cap. III. Iodochum Lorichium L. L. vbi arguit obſtetricum prauam conſuetudinem; Iac. Gretſerum in Examine Myſt. Pleſſ. c. lx. & lib. de benedictionibus; Ioſephū Vicecomitem lib 5. de Rit. Ant. Bapt. c. II. vbi carpit Cartagenā quod laudet perperā Optatum, ipſe vero laudat Antiquitatum Liturgicarum Auctorē.

Adeat

Adeat præterea Ioan.Anton.Gabutium lib.II. cap.XI. de vit. & reb. gest. Pij Papæ V. & lib. VI.c.I.Cornelium Schultingium part.I.Tom. iij. Bibliothecæ Eccl. de Octaua Paschæ, Martinū Delrio lib.I. Disquis. magic.cap.IV. quęst. IV.& lib.VI.cap.XII.sect.III.quęst.III.& cap. III. ac passim; Petrum Thyræum part. III. de Dæmoniac.cap.xlv.& lib.I.de Spirit. apparit. cap.XVI.& de Locis infestis part.III. cap. lxix. & lxx. Andream Piscaram in Praxi Cæremoniar. lib.iij. sect. IX. cap.iij. &c.

Legat denique Florianum Canalem in Tractatu de Benediction.& Constitutiones Gregorij Papæ XIII.ne pingantur,neue proponātur venales,dat.Romæ An.Christi MDLXXII & Pauli V. Papæ, qua sacrum opus,munus,officium Agnos Dei in cera signandi, & fractos renouandi demandatur perpetuò Monachis dumtaxat Congregationis Beatæ MARIAE Fuliensis in Vrbe Cisterciensis Ordinis S. Benedicti,cum Notis P.Matthæi,& aliorum. Ac potissimum, ea quæ R.D. Andreas Victorellus vir Antiquitatis Ecclesiasticæ peritissimus annotauit ad vitam Vrbani Quinti ab Alphonso Ciaconio relatam in Vitis Pontificum,quę rursus in lucem prodibunt castigatæ, & locupletatæ, ibique versus incerti Poëtæ de Agnis Dei promptos e M.S. Codice.

COROLLARIVM SECVNDVM

Iosephi Mariæ Suaresij Episc. Vasionensis *DE AGNIS DEI.*

OBscura, & tenuia plerumque videntur initia rituum ecclesiasticorum, quando eorum origo inuestiganda est, & repetenda vel à Christo Domino, vel ab ipsius Apostolis, atque Discipulis, qui scriptis omnia non consignauerunt, sed plura viua voce, quasiquè per manus tradiderunt, vti liquet e c. 1. epistolæ secundæ S. Pauli ad Timotheum, vbi scribit: Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in fide. & e c. 2. ad Thessalonicenses secundę: Tenete Traditiones, quas accepistis siue per sermonem, siue per epistolam meam. Illorum verò, qui scripsere Codices benè multi furore, ac rabie Tyrannorum aduersùs nomen Christianum sæuientium, perfidiaquè Traditorum absumpti flammis exciderunt; sic fundamenta ædificij tam spectabilis, altiùs abdita, defossaquè, imò & compressa delitescunt.

scunt. At sacri ritus, qui tenebrosis in cryptis fouebantur, inter carcerum pressuras, & horrores cruciatuum, Diuino conseruati nutu, mox parta Ecclesiæ pace, inde feliciter emerserunt, atque publico succreuerunt bono, Spiritus sancti ductu spirantis vbi vult, & adaugentis ornatum, mundumquè sponsæ suæ mira varietate, ac per charismatum quasi alluuionem latenti nonnunquam incremento, interdum fluminis impetu, ac diluuio lætificantis ciuitatem Dei. Certè cum ad cultum Diuinū cereos ibi cœperunt fideles accendere, non tantum mortalium ex oculis discussere tenebras splendore luminum, sed etiam depulsam ex humanis mentibus errorum caliginem luce fidei significarunt; dumquè cereus paschalis illuxit in dierum Dominicorum prototypo prælatus à Christi cultoribus, passim ex ipso particulæ, atque fragmenta consueuerant eximi, gestariquè ad calamitates auertendas, & amoliendas procellas, ac immissiones, quibus per Angelos malos mulctat iratum Numen populos luxuriantes; tunc Agnorum vsus in Ecclesia Romana potissimum inoleuit. quod vt ostendam luculenter, nonnulla præfabor.

CAPVT PRIMVM.

APud antiquos Romanos in Saturnalibus inter apophoreta, ſeu munuſcula, cerei à clientibus miſſitari ſolebant patronis, e Publicij Tribuni plebisſcito; fuerat hic mos inſtitutus ab Hercule, cum docuit Italos vice humanarum victimarum, quibus impiè atque crudeliter Saturno litabant, offerre oſcilla, quę arte ad humanam effigiem ſimulata erant, accenſis luminibus e cera, imò ſimulacra hominum duo, vnum cereum, & ſtramineum alterum, e ponte Miluio in Tiberim deijcere, vti tradũt Plutarchus περὶ λάθε βιώσας, Lactantius lib. 1. Diuin. Inſtit. c. 21. Ouidius in Faſt. Lipſ. lib. 1. c. 16. Saturnal. ſermon. Card. Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. 2. Februar. Homines quidem & lumina φώτων nomine Gręci nuncupabãt, iſta quaſi φάινοντα, id eſt, lucentia; illos quaſi φῶτας, ſeu φάντας id eſt, loquentes. Feſtus, Varro lib. 4. de Lingua Latin. A. Gellius lib. 19. c. 9. Noct. Atticar. Macrobius lib. 1. c. 7. Saturnal. Muret. c. 7. lib. 7. var. lect. Valerianus lib. 4. Hieroglyph. S. Gregorius Nazianz. Homil. 40. in Sanctum Baptiſm. Raderus in Martial. lib. 10. Epigr. 73. & lib. 14. Epigr. 38. Adhibitos etiam cereos in Chloridis, ſeu Flo-

ræ

ræ sacris, constat ex Epigrammate prompto e vetusto Codice Cuiacij, quod inter alia incerti poetæ reperit etiam apud Gnosium Stephanus Clauerius, vt inquit, in suo Claudiano, de Cereo.

Flora venit. quæ Flora? Dea. an de gente Latina?
Non reor, at Chloris dicta per arua fuit.
Huius in aduentu radiant de more lucernæ,
Nam nitet, atque hilarat Numine cuncta suo;
Cerea materies Apibus debetur amicis,
Floribus, atque hortis sit, precor, æqua meis.

Hæc sacra Floræ Floralia dicta, & instituta vt omnia benè deflorescerent, IV. Kal. Martij peragebantur à Romanis Oraculorum Sibyllinorum monitu. Alia erant Floralia obscæna, de quibus Rosinus lib. 5. Antiq. Roman. c. 15. & Cuiacius in Nouell. 105. & quæ meritò fuerunt antiquata. Exaduerso penes Hebræos vti mel non efferebatur in sacrificijs, ita cera non lucebat in Tabernaculo, sed respuebatur. obseruat id Sanctus Hieronymus in XI. mansione, & in epist. ad Gaudentium, vbi ceram abs Israelitis contemptam asserit, quia dulce continet, hospitiumquè mellis est; mel autem habebatur voluptatis, atque deliciarum symbolũ, Eucherio authore quæst. 34. vet. ac nou. Testam. Innuit id Rabanus, & glossa in c. 24. lib. 1. Regum, vbi narratur Ionathas parum mellis gustasse, atque mori. & in c. 15. Prouerb.

fusiusquè differit Valesius lib. 1. de sacr. philos. c. 16. vnde scriptor epistolæ de Cereo Paschali ad Præsidium Diaconum, falsò attributæ Sancto Hieronymo, insertæquè tomo 4. Operum (vti Posseuinus notat). Lege (inquit) Pentateuchum, Instrumentum percurre vetus; nusquam in Dei sacrificijs mella, nusquam ceræ vsum, sed lucernarum lumina, & oleo fotos videbis igniculos. In Ecclesiæ verò cunis, & fascijs mel dari Catechumenis consuetum fuit; celebratque societatem, & concordiam mellis, quod illi prægustabant, Tertullianus lib. 1. de Corona militis, & lib. 1. cap. 4. adu. Marcion. Clemens Alexandrinus lib. 1. Pædagog. c. 6. & ipse S. Hieronymus c. 7. adu. Lucifer. Albaspineus Episcopus Aurelianensis c. 8. lib. de antiq. Eccl. polit. & in Nott. ad Concilia, & Tertullian. Quin & Panuinius bis superiùs illius meminit. Quæ consuetudo etiamnum seruatur ab Aethiopibus, vti constat ex Ordine Baptismi, tomo 6. Bibliothecæ Patrum intexto, & e Vicecomite lib. 5. de Ritib. Bapt. & e Casalio lib. de Ritib. vet. Eccles. accensebatur camellis delibatio inter minora sacramenta, idquè iam adnotaui. Neque solùm lampadũ, ac lucernarum, quæ oleo nutriebantur infuso, vsum à Iudæis acceptum retinuere Christiani, adauxere insuper, & plurimum nobilita-

litauere, Cicindelis, Capitulatis, Cantharis, Pharocantharis, Coronis, & Lychnorum, seu lucernarum bimyxarum, ac polymyxarum varijs generibus excogitatis, de quibus Raderus in Martial. Epigr. 37. lib. 14. In sermone 215. de Tempore S. Augustini (quem Vverlinus in Crise, & Vindingus in Critico castigato abiudicant, quam iustè, in Chronologia Operum S. Augustini disquiro) legitur. Qui possunt aut cereolos, aut oleum, quod Cicindelibus immittatur exhibeant. Sunt Cicindelæ, Festo, candelabra. Martialis lib. 14. Epigr. 36. ita canit de Cicindela (nam perperam scribitur Cādela, egebantquè versus Machaone. *Ancillam tibi sors dedit lucernam, totas quæ vigil exigis tenebras*. Gregorio Turonensi lib. 4. c. 31. Histor. *Cicindelem exstinguere voluit*; Auctori vitæ S. Cæsarij Arelatensis in Chronol. Lirineñ. *dum Cicindelam concinnaret*. In charta Tiburtinæ Donationis, à me prolata, donantur *Cicindelæ argenteæ cum catenulis suis*. Licinius quasi Lucinius est cicindela lucernæ Isidoro lib. 20. c. 10. Origin. Rosvveydo ad v. Idus Decembris in Martyrol. Adonis. Fulbertus Carnoteñ in epistola ad Odilonem *ardentes Cicindelas Virginum* vocat, quæ vasa lampadum in Euangelio S. Matthæi dicuntur. Ita nuncupatæ fuerūt istæ lucernæ, quia scintillant quasi

Lampyrides, ſeu vermes ignium more lucentes noctu per æſtatem, & ſtellantes volatus, atque noctilucæ, ſiue nitedulæ, quæ Ariſtoteli Pyrolampides, & de quibus copiosè agit Plinius lib. 11. c. 28. & lib. 18. c. 26. Nicetas etiam in Hiſtor. & Gaudentius Merula lib. 1. de Gallor. Ciſalpin. Antiquit. c. 2. Non deſunt qui Cicindelas exponant penſiles Lychnos pernoctes, ſeu Lampadas, quæ tota nocte ſeruantur accenſæ. Adnumerat S. Auguſtinus epiſt. 165. ex Actis proconſularibus Diocletiano Imperatore confectis, inter vaſa, quæ ad miniſterium Eccleſiæ compoſita fuerant, *Capitulatam, & lucernam argenteam*. Erat (inquit Cardinalis Baronius in Notis ad 7. Auguſti in Martyrol. Rom.) Capitulata illa, quæ multa haberet capita, & quam dicimus hodie *Lampadario*. De Cantharis, Pharocantharis, Coronis, atque diuerſis Lychnis, & lucernis ex Anaſtaſio Bibliothecario Bulengerus affatim in libro de Donarijs Pontificum, ſicut Angelus Roccha in Notis ad S. Gregorij Donationes, vbi de Luminaribus, & Loayſa in Concil. Hiſpan. præcipuè in Notis ad c. 7. Concil. 1. Bracareñ, & c. ſecundum ſecundi, & c. 2. Toletani ſub Recaredo, de Lampadibus S. Petri ſupraſcriptus Roccha, in quibus adiungebatur odor ſplendori, & olei vice infundebatur Opobalſamum, vt liquet

quet ex Anastasio in S. Siluestro, & e Cardinale Petro Damiani lib. 1. epist. 20. ad Cadaloum. qua de re Sidonius Apollinaris lib. 9. epist. 13. Lampridius in Heliogabalo, Torrigius in Crypt. Vatican. & Cardinalis Baronius in Annal. ad annos Christi 44. 58. & 324. Erat & oleum Nardinum, quod Pharo aureo collocato ante altare Lateranense ardebat ex dono Constantini, vt Anastasius tradit.

CAPVT SECVNDVM.

ACcenderunt etiam Christi cultores ante tumulos, & imagines Martyrum cereos, frendente nequicquam Vigilantio, quem refellit egregiè S. Hieronymus in epist. ad Riparium. At ego (scribit Gregorius Turonensis lib. 2. c. 2. de Vita S. Martini) in vita B. Martini Antistitis confisus vnum e cereolis transmitto per puerum, dicens, accendite illum coram eo, & in contemplatione luminis orationem fundite apud Dominum ante imaginem suprascripti S. Martini. *Lychnus adest, cuius vitrea natat ignis in vnda*; canit Paulinus Petrocoriensis apud Cardinalem Baronium ad annum C. 400. vbi de oleo salubri oculis, vti Fortunatus apud Petram sanctam, de oleo S. Stephani Martyris suscitante mortuum, ex Euodio

dio Vzalensi penes S. Augustinum lib. 32. de Ciuit. Dei c. 8. disertissimè Petrasancta tom. 1. c. 53. & tom. 2. c. 8. & 9. Thaumas. cereos, & lychnos, quibus illustrantur Ecclesiæ, vult esse instar holocaustorum. Prætulerunt & in funeribus scolaces, voce à Græcis deriuata, nempe ἀπὸ τȣ̃ σκολιύειν, id est, intorquere, vulgò vocamus intortitia, suntquè intortæ faces funibus cera, pice, ac resina illitis, quæ funalia noctem vincentia cōpellantur à Virgilio. Sic e glossis Isidori, & e Pithæi excerptis, ac e Cardinale Petro Damiani Opusc. de S. Simplic. c. 8. legendum scolaces in Actis S. Cypriani, non scholares, vti substituerat Cardinalis Baronius ad Martyrol. 6. Februar. quod παρόραμα tanti viri arguit Rosvveydus in Martyrol. Adonis 18. Kal. Octobr. ex Isidoro lib. 20. c. 10. Origin. iunxeruntquè scholacibus cereos. In trāslatione corporis S. Ioannis Chrysostomi gestatæ fuerunt accensæ faces, & ardentia funalia, ipsiquè sancto fuit oblatus cereus à populo, vt ex oratione Cosmæ refert Cardinalis Baronius ad annum 438. Santorellus probat cereos prælucentes in pompa funebre delatos lib. de medicand. defunct. c. 30. & Durantus lib. 1. c. 23. de Ritibus sacris, e S. Gregorio Nazianzeno Orat. 10. in qua narrat Cæsarium fratrē elatum matre Lampadas ferēte. De luminibus

ac-

accensis super aurea candelabra circũ cadauer Constantini Magni, vide Eusebium in libro de Vita Constantini c.66. Idem Gregorius Orat. 4.in Iulianum retulit Constantium Augustum demortuum translatum cum hymnis pernoctando, & cum δαδουχίαις, quibuscum solent Christiani pium obitum honore prosequi. Illiberitani, seu Elibertini Concilij Patrum mẽtem in canone 34. seu 37. quo vetant cereos in Cœmeterijs accẽdi, ne inquietentur Sancti, haud assequutus Hurtadus Mendoza in volumine de Martyrio, ipsum de fratrum ingressu, & egressu exponit. Innuunt enim Patres illi persequutorum Ethnicorum rabiem irritari, & exasperari, quoties animaduerterent à Christianis cereos, vel lychnos in Cœmeterijs accẽdi, & ita Sanctos inquietari Gentilibus irruentibus, & furentibus perinde ac si fieret id ad ipsorum æmulationem, vel irrisionem; soliti enim fuere Pagani lucernas ad sepulcrales cippos accendere, vti liquet e Iurisconsultis in l. Mæuia D. de Testam.manum.inque solemnijs funerum candelas vsurpare. Pangit quippe Iuuenalis. *At Tuba, candelæ, tandemquè beatulus alto Impositus lecto.* & hoc euincit Sanctæ Emerentianæ Martyrium ad S. Agnetis collactaneæ suæ tumulum, ad quẽ Christiani concurrebant consistentis, & occisæ, e Bollando

c.3.

c. 3. Actor. S. Agnetis Tom. 2. ad 21. Ianuarij post S. Ambrosium; sed illustrant canonem illum Ferdinandus Mendoza, & Albaspinæus, vt Isæus Lactantium lib. 6. c. 2. Diuin. Institut. Demonstrat idem Durantus illuxisse cereos in sacris Ecclesiasticis lib. 1. c. 8. de sacr. Ritib. Victor Vticensis, seu Vicensis lib. 1. de persequut. Vandal. miscet cereis Lampadas; & Procopius lib. 3. de bell. Vand. in Ecclesiæ S. Cypriani resecratione (reconciliationem vocant) lychnos præparatos, & accensos, vti Lampadas diuinitus in S. Agathæ S. Gregorius Magnus asserit lib. 3. c. 30. Dialogor. neque tantum in Missarum Vespertinarum solemnijs, aut in cryptis, defossisquè altè specubus, dum præ Tyrannorum metu latitarent ibi Christicolæ, humi scilicet reconditi, vt instar generosorum seminum iactorum, opertorumquè tellure feraciùs e sulcis illis erumperent, vberiusquè germinantes efflorescerent in frugem Cœlestibus horreis inserendam, adstabant *auro fixi cerei*, vti testatur Prudentius in hymno de S. Laurentio, *quò tenebræ solatio lucis temperarentur*, e S. Hieronymo contrà Vigilantium; verum etiam per totas Orientis Ecclesias, quando legendum erat Euangelium, accendebantur luminaria *iam Sole rutilante, atque clara luce*, non vtique ad fugandas tenebras, sed in lætitiæ

tiæ signum, & quia Idololatriæ caligo discussa fuerat Euangelij iubare. Cauetur canone lxxij. Apostolorum, vt si quis Clericus, vel Laicus à Sancta Ecclesia surripuerit ceram, vel oleum, e consortio seiungatur. vnde patet Christianos oleo, ceraquè promiscuè vsos esse. Cereos super altare collocatos S. Ioannes Chrysostomus Homil. 24. in Genesim indicat. Succinitquè Drepanius. *Inferimus claros sanctis altaribus ignes, Vestibus innumeris tereti circumflua gyro. Aequoream cobibet formatrix cera papyrum.* & mox, *Annula sydereis vigilant funalia flammis.* S. Gregorius M. Expletis (inquit loco prolato) Missarum solemnijs, extinctisquè lampadibus, cerei autem in Missis accensi gaudium Orbi terrarum affulgens in Ortu Christi, quod Angelus annuntiauit Pastoribus, significat, teste Timotheo lib. de sacrif. Missæ. Lychniquè, ac faces ardentes denotant nos debere flammis flagrare Diuini amoris, e Goropio lib. 7. Hermathen. Erant indices lætitiæ cerei incensi, & honoris quoque caussa præferebantur, nam excipiebantur cum lumine multo Augusti, ex Ammiano lib. 21. Antiochus Rex Syriæ ab Iasone Pontifice Hebræorum fuit exceptus cum luminibus facularum c. 4. lib. 2. Machab. exponit vir eruditus μετὰ δᾳδουχίας καὶ βοῶν, e Plutarcho in Antonio, qui

Athe-

Athenas ingressus est ἀπὸ τῶν πυγῶν λαμπάσι διαδουχομένης τῆς πόλεως facibus e tectis per Vrbem fulgentibus, imò illuminata lampadibus Vrbe quasi facibus, vt Imperatoribus à Lampadario, eorumquè vxoribus, vel sororibus, Consulibus, & Procoss. Principibusquè viris ignis olim prælatus fuit in ænea lampade ex Guid. Pancirolo in notit. Orient. c.65. seu in batillo, aut ardentibus tædis, ita Patriarchis, & Episcopis e Codino lib. 3. c.1. de offic. aul. Constantinop. & Balsamone, & Gretsero, Casaubono in Sueton. c.13. Caligul. & S. Ioanne Chrysostomo, adde Turnebum lib.1. c.28. Aduersar. ex Horatio, Herodianum lib. 4. & 7. & Satyrographum. Monachorum multitudo procedens cum hymnis, & cereis describitur in Actis Ephesinæ Synodi ad annum 431. à Cardinale Baronio in Annal. ardebant in Cõcilio Chalcedonensi cerei. ex Actis. in Notitia vtriusque Imperij mensis, in quibus Latercula præfectorum, & magistratuũ disposita sunt, depicti radiant cerei collucentes super candelabris, reuerentiæ, ac maiestatis ergo. vide Sanctum Athanasium in epist. ad Orthodoxos circà principium.

CA-

CAPVT TERTIVM.

IN Græcorum Τάξει, ſiue Miniſterio Hierarchico Κανδηλάπτης erat, ita dictus à cãdelis aptandis, ſiue accendendis, Meurſ. in Gloſſar. Græco-Barb. qui fuit & λαοσυνάκτης Gretſero lib. 1. c. 11. de offic. aul. Conſtant. Codin. At in Eccleſia Romana Ordo eſt Acolytatus inter minores, vt vocant: Ἀκολύτοι Gręcis fuere illi Stoici, qui putabant eſſe turpe mutare ſententiam, nulliſquè poterant minis ab inſtituto reuocari, vel dimoueri. laudatur quidem Fabritius à recto non deflectens, ſicuti nec Sol à ſuo curſu ſe auertit, & celebratur ab Horatio vir iuſtus, ac propoſiti tenax. Plato tamen hominem εὐμετάβολον ζῶον eſſe dixit, & ſapientis eſt mutare conſilium, hinc ad Lentulum ſcripſit Cicero lib. 2. epiſt. Si recta portum nequeas tenere, idipſum mutata velificatione aſſequi contende; cum autem libertatem affectarent Stoici e Cicerone, ac Plutarcho, verè liberos eſſe ſe putabant, quia prohiberi non poterant ſecundum Epictetum c. 2. & 20. Enchirid. & Arrianum lib. 3. c. 26. nec diſſuaderi, Sciopp. c. 130. Elementor. Philoſ. Stoic. Moral. A Stoicis igitur hiſce ſunt qui acceſſant etymon Acolytorum, quod hi nullis terro-

terroribus adduci possent vt à fide desciscerent; sed constantes in eius confessione, vnanimesque perseuerarent. Alij manasse volunt id nominis, quia licet hic ordo non accenseatur sacris, sed illo insigniti certum tantum habeant officium, non potestatem, neque ius vllum in subiectos; non vetantur, neque prohibentur in sacris ministrare, nec ab illis excluduntur, sed sunt sacrorum administri, & adnumerantur inferioribus Ordinibus; vnde à S. Ignatio Antiocheno fuerunt omissi, vt obseruat Cardinalis Baronius. Demum arbitror ipse ἀπὸ τοῦ ἀκολουθεῖν Acolythorum nomen deductum, quia sunt asseclæ Acoluthi Diaconorum. sic Acoluthus dicitur, qui vbique sequitur Imperatorem, aut eo absente honoratior, Codino, & seruus ponè subsequens apud Hesichium, & in Etymologico: ου autem Græcum per u Latinum effertur, sicut υ Græcum e Merkerchio apud Pamelium in Tertullian. de spectac. sic Κόλουθος Poëta Aegyptius scriptor ἁρπαγῆς τῆς Ἑλένης, quæ per Cardinalem Bessarionem innotuit, Coluthus à Latinis appellatur. Hi ministri siue Acolythi nuncupantur etiamnum à Græcis Δεποτάτοι quasi Deputati, seu κηροφόροι, teste Iacobo Goar in Notis ad Euchologium, vbi profert εὐχὴν, quæ super illos funditur, Latinis vocitantur & cero-

fera-

ferarij, de quibus Lacerda c.21. Aduersariorũ sacr. gestant enim manibus cereos, & candelabra, præferuntquè Diacono legenti Euangelium, hocquè ipsorum præcipuum est munus e Concilio Tridentino sess. 23. c. 17. de reformat. & sequuntur Diaconos: tenebant patenã inuolutam, dum recitabantur verba Canonis, e Micrologo c. 18. de obseru. Eccles. & e Gemma de antiq. Ritu missæ lib. 1. c. 48. pertinet ad illos præparare aquam, & vinum in vrceolis pro Missæ sacrificio, eosquè ad altare deferre, Diaconoquè tribuere, e doctissimo Cardinale Oregio Theolog. Summ. par. 3. Tract. 2. In primis autem decet vt ferant duos cereos ad Euangelium, dein illos deponant, vt legitur apud Isidorum lib. 7. c. 12. Etymol. ex Ordine Romano, Alcuinum, atque Amalarium lib. 3. c. 18. & lib. 2. c. 17. de offic. Eccles. secundum quem duo illi cerei Legem designant, & Prophetas, qui præcesserunt, & præmonstrarunt Euangelium; agitur ibidem de septem cereostatis, quæ ceraptata in Chronico Casinensi lib. 1. c. 31. & lib. 2. c. 100. at apud Anastasium cerostata, & cerostatæ, in Vigilio, & passim, Flodoardo Ceroferaria in vita S. Remigij, & lib. 1. c. 19. Histor. Rem. Græcis Κανδη-λάρια e Leunclauio lib. 2. Notator. ad Paratitl. & e Meursio. Candelabra septem in altari

E locan-

locantur, quoties Pōtifex solemniter celebrat, & à septem Acoluthis totidem cum accensis cereis deferuntur, vt exprimat filium hominis in medio septem candelabrorum à S. Ioanne visum c. 1. Apocalyps. Episcopi Græci sacris operantes vna manu δικήρειον seu cereum bifidum, altera gestant τρικήρειον, siue triformem, illo duas Christi naturas, isto Trinitatem personarum designantes e Symeone Thessalonicensi libro de Sacram. De candelabro aureo, quod conflari iussit Moses, deque x. candelabris Salomonis Morinus disserit in Pentat. Samar. Scotulam instrumentum dici, cui candela imponitur ad legendum, docet Glossarium vetus exaratum calamo in membrana post Alcuinum, e Monasterio S. Andreæ secus Auenionem, fortè quasi σκότον ἐλαύνῃ, id est, tenebras pellat. Ibi Lucubrum explicatur lucerna lucens in tenebris; hinc nomen lucubrationes sortiuntur, quæ ab his, qui oliuo immoriuntur, impallescunt chartis, vtque Demosthenes plus olei quam vini consumunt, elaborantur. Ioannes quidem de Indagine Cartusianus oleū ex Embammate, seu satyra olusculorum subtrahebat vt in lychno concinnans, & aptans ex illo ellychnium aleret ad studia nocturna, quibus plusquam Orator ille antelucanā opificum vincebat industriam. In Belgio verò

Loua-

Louanij, atque Vltraiecti notissimæ sunt studiosæ vigiliæ Hadriani Florentij, ad Lampadem, quæ ante Sacrosanctam Eucharistiam pensilis ardebat in Ecclesia, pernoctantis, quibus vir doctus, & integer sibi viam muniuit, gradumque fecit ad summi Pontificatus speculam, in qua constitutus Orbi terrarum inuigilaret. memorant Fasti sacri Martyrologij Romani, S. Tharsicium Acolythum corporis Christi sacramenta portantem, mactatumquè Martyrem æuo Stephani I. Papæ sanctimonia, & Martyrio quoque insignis 18. Kal. Septembris; in Menologio 8. Idus Septembris recensetur Cyriacus Acolythus pro Christo Alexandriæ passus, vti Baronius refert: sed de Acolythis fusè S. Cyprianus epist. 56. & 78. S. Cornelius Papa in epist. ad Flauianum Episcopum Antiochenum, S. Siluester Papa in Concil. Romano primo, Patres Concilij Carthagineñ 4. can. 1. Valentinianus A. in l. Presbyteros, C. de Episc. & Cleric. Philo Carpathius in Cantic. & Eusebius in Vita Cõstantini M. Iodoc. Coccius Tom. 2. Cardinalis Baronius ad annos 44. & 58. Sanctus Martinus ab Hilario Pictauensi Episcopo in Acolythorum numerum redactus legitur, & Gelasius Papa in Epist. ad Episcopos Lucanos in c. si quis 3. dist. 77. meminit Acolythorum. In S. Agnetis Romæ ex-

tra muros legitur Epitaphium Abundantij Acolythi Regionis IV. Tituli Vestinæ, qui Acolythus erat Regionarius non Stationarius, aut Palatinus apud Bosium in Roma Subterran. Recenset Simplicius Papa in Epist. 41. Cassiodor. lib 3. Variar. Eufrasium Acolythum in Vrbe. Archiacolythus præerat Acolythis (erat is Ordo Canonicorum Capuæ) seu pueris, ad quos (vt habet Rituale antiquum) pertinebat Officium in die festo SS. Innocentiũ, e Michaele Monachi in Sanctuario Eccles. Capuan.

CAPVT QVARTVM.

MVnuscula varia offerebantur à Virginibus Deo deuotis, cum velarentur. in his erant cerei, vt accenso lumine sponsi expectetur aduentus, quod constat ex epistola Sancti Hieronymi ad Marcellam: adhibentur etiã cerei quoties anathematis sententia profertur. Vrbanus VI. obsessus Nuceriæ ab exercitu Caroli Tertij Regis Neapolitani ter ad fenestrã quotidie se spectandum præbebat cum ære campano, cumquè accensa face militibus Diras intentans, vti narrat Summontius in Histor. Neapolit. Solent Romani Pontifices cum feriunt anathemate impios, & perduelles, ab alta porticu conijcere cereum in solum subiectum

ctum ita vt exstinctus,allisusquè confringatur præsertim die feriæ quintæ in Cœna Domini, quo faciunt (vt loquitur Bonifacius VIII. in Extrauag.Rem non nouam.de dol.& contum.) processus generales, quia tunc Petrus exemit gladium, & percussit Pontificis seruum; Papa Petri successor spiritalem exserit gladium, ne Malchus impediat Christum. Prætereà quia communio tunc vniuersis Christianis indicta est, ab eaque scelerati arceantur potissimùm; cuius moris Martinus V. renouator fuit ad restituendam Pontificum dignitatem labefactatam,& imminutam diuturno schismate, (e Coriolan. in Breuiar. Concill. ad annum 1417.) circa 1420. annum edita Bulla in Cœna Domini, diu antè anno 1119. Innocentius II. Odonem de Polo in Cœna Domini excommunicauit, vt Panuinius refert lib.3. m. s. de Gente Fraiapan. deinde Innocentius IV. Fridericum Imperatorem in Cœna Domini, vt auctor est Petrus de Vincis lib. 1. epist.21. In forma Excommunicationis inserta Operi Gratiani c.106. debent. 11. q. 3. e Burchardo. debent XII. Sacerdotes Episcopum circumstare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione Anathematis, vel Excommunicationis proijcere debent in terram, & conculcare pedibus,hodiequè candelæ accendun-

tur. Sua quoque fulmina vibrant Græci Patriarchæ Constantinopoli Dominica prima Quadragesimæ, quam vocant ὀρθοδοξίας, sed bruta in Latinos, cum legunt Synodicon septimæ Synodi, Gretsero prodente in c.15. Codini. idem obseruauit Theuetus lib.1. de Vir. Illustr. c.16. feria sexta magnæ Hebdomadæ Alexandriæ, & Hierosolymis factitari. Sed de his fusiùs egi in Honorij Primi Papæ Vindicijs. Omitto quæ de cereis adnotauit R. P. Siluester Petrasancta lib.2. Thaumas. deque lucernis: de cereis in Basilica Sanctæ Mariæ Maioris, seu Liberiana non deficientibus licèt accensis, diuquè flagrantibus, e Petro Cluniacensi lib.2. Miracul. c.30 & spectra calamitatesquè depellentibus, quæ mira desierunt in Petri Leonis schismate: nec immoror in Atrebatensi cereo, qui quantumuis ardeat, integer perstat, morbosquè sanat, sicut & cereoli ab ipso excisi, vt attestantur Arnoldus Rayssius in Hierogazophylacio Belgij, & Aubertus Miræus in Fast. Belgic. Cereus etiam tradebatur Baptizatis, qui recens sacris tinctos aquis designaret illuminatos fidei radijs, & Diuinæ Gratiæ claritate coruscare, ipsequè Baptismus φωτισμὸς à Græcis dicebatur e Gretsero in Codinum c.9.lib.1.ob cereos, quos Neophyti gestabant, ita vt luceret via longo flammarum ordi-

ordine, vtque possent verè dicere, Transiuimus per ignem, & aquam, Loaysa in Cõcill. Hispan. & æmularentur Gedeonis milites, qui tenebant sinistris manibus lãpadas, & dextris tubas sonantes Iudic. c. 7. Hinc S. Ambrosius lib. 1. de Baptism. Sub fidei arbore (inquit) ab vtero innocui cereorum splendent ornatus. & Fortunatus lib. 5. carm. 5. de Baptism. Iudæorum ab Auito Viennensi Episcopo cõuersorum canit. *Vndique rapta manu lux cerea prouocat astra*. hodieque cereolum Baptizato præbet Parochus, e Rituali. Cerei Neophytorum aquis immersi Spiritum sanctum, vel Christũ, vel Neophytos significabant. Itaque in speciem lacteæ viæ lacteoli Christi alumni procedebant. de Festo Epiphaniæ, & luminum, in quo Christi recolitur Baptismus, S. Gregorius Nazianzenus Homilias habuit 39. & 40. agitquè Codinus lib. 3. c. 2. vbi Gretserus: sed & Polycandelis vsa est Ecclesia ex Anastasio in Leone III. cum catenulis aureis; enumerat in sacra supellectile Victor II. candelas pendentes cum clamatarijs suis, seu calamarijs, ad exstinguendum, vel accendendum; exstinctoria denominauit S. Carolus Borromæus in Concilijs Mediolanen, Victoris Diploma exhibet R. P. Vghellus Tom. 1. Ital. sacr. Pharus Maior Hadriani Primi Papæ fuit in Basilica Principis

Apostolorum, qui conformatus in similitudinem, seu typum Crucis pendebat ante Presbyterium, & cõtinebat cereos, seu candelas, 1370. atque ipsas cæli faces fermè numero superabat: accendebatur autem quater in anno, nempe Natali, Paschateque Domini, in Festo Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & in Pontificis Romani Natali, siue inauguratione, ex Anastasio in Hadriano Primo, & Petrasancta. Nicolaus Primus cruces aliquot argẽteas dedit Ecclesiæ Lateranensi singulas libræ vnius, & semis, atque hæ candelabrorum instar ardebant instructæ cereis ante augustissimam Euchariftiã in festis diebus, vti prodit Illustrissimus D. Cæsar Rasponus in libris, quibus non fulcire modò, sed in integrum, pristinoque decori restituere Basilicam illam toto terrarum Orbe celeberrimam, omniumque matricem Ecclesiarum aggressus elegantissimè id præstitit. Erant in Basilicis S. Petri, & Liberiana per circuitum regulæ candelabrorum, seu pẽdentes lychni laquearibus aureis incensi, ex Anastasio in Gregor. III. Virgil. Sidon. lib. 9. ep. 13. Lucret. & Hugon. lib. de Stationib. & c. 5. Daniel. Erant & canistra enneaphotia, & hexaphotia, seu ennealitra, & hexalitra, forsan enneaphora, siue hexaphora, sex, aut nouem luminum, vel librarum apud Anastasium in

Leon.

Leon. II. & Benedict. III. In Ecclesijs pro reuerentia corporis Dominici perpetuum requiritur luminare, vt scribit Olaus Magnus in Histor. Gent. Septemtrion. Sanctissimam quidem Eucharistiam locauit in naui, de Legati Apostolici consilio, S. Ludouicus Rex Francorum, redux e Syriaca expeditione, atque captiuitate, cereis accensis, qui non consumebantur, deposuisse Memphi in Conclaui oppigneratam, cereosque perdurasse accensos spatio nouem mensium, affirmant Iouius in Elog. Fonseca par. 1. de Vit. Christ. c. 31. & ipse Serres hæreticus Tom. 1. Inuentar. Franc. fabulam putant. Bosius lib. 19. Histor. S. Ioan. Hierosol. & Matthieu in Vita S. Ludouici.

CAPVT QVINTVM.

CHristiani lucernis, ac lampadibus vsi sunt perinde atque cereis, tum quia Christi Ecclesia ex Hebræis, ac Gentilibus congregata, & coagmentata, Christo lapide angulari faciente vtraque vnum, ad Numinis cultum ab Hebræis mutuata est lucernas, & lampadas, apud eos enim *dispositæ pingues nebulas oluere lucernæ* ex Satyrico, illique ignaui, & insensati, veritate licèt collucente residentes in vmbra, & quamuis Sole iustitiæ splendente, lucisque

radios

radios vndequaque diffundente, hærent affixi lucernario lumini, vt S. Ioannes Chrysostomus eloquitur Homil. 39. in c. 16. Genes. etsi lucerna illa, quam matutinis, vespertinisque temporibus ritu veteri Iudæorum Princeps solebat accendere, velut sub medio sita Legis euanuerit, vti scribit S. Ambrosius in c. 11. S. Lucæ lib. 7. Commentar. Troade in vna Sabbati, siue Dominica, conuenerant Discipuli cum Paulo ad frangendum panem: erant autem copiosæ lampades in Cœnaculo c. 20. Act. Christiani etiam ex Ethnicis cereos, abolita Saturnalium superstitione, quò traducerentur ad puriores ritus, acceperunt; vel quia cerei vocabantur per sarcasmon, atque hostilem derisum, ipsi ob tunicas molestas, quibus pice, atque cera illitis induti, fixoque gutture, sicut Iuuenalis canit, pendebant e palis, vt liquet e Ios. Scaliger. in Chronic. Eusebij, & e Scholiaste Iuuenal. inque vsum nocturni luminis vrebantur, e Tacito. Ideò gaudebant accensis cereis Deum colere. hinc Iulianus Christo perfidus Imperator nolebat palam bellum indicere Christianis: *πάντες γὰρ* (aiebat) *ὡς ἐπὶ κηρίου μέλισσαι ἥξουσιν ἐς μαρτύριον πετόμενοι*, vti refert S. Ioannes Chrysost. Serm. in SS. Iuuentium, & Maximum. Quamobrem Ecclesia comparatur Apum alueolo à S. Birgitta lib. 2.

c. 9.

c.9. Reuelat.& populus Dei consistens in fide, vt examen apum cereas ædificans mansiones crescendo,melleis fidei calculis firmatur,apud Victorem Vticēsem lib.de persequut. Vandal. Hurtadus quidem Mendoza Orat.9. de laudibus sapientiæ lib. 6. quam hieroglyphice abs apibus notari tradit,Deboræ solemne fuisse narrat multum operæ collocare in lychnis,cereisque conficiendis, quibus inflammatis, dies noctesque religiosissima fana illustraret, e sacrarum litterarum Antistitibus,quos cum non laudet, fides sit penes auctorem. Debora profectò Hebræis apem significat,à Dabar, id est, βόμβειν, seu bombillare. Polluci c. vlt. Onomastic. Apes enim videntur in mellificio vti murmure, ac quodam quasi sermone. Funger. in Etymol. Triling. in v. Barbarus. E Petro quoque Damiani Cardinale Opuscul. 18. contra Clericos intemper. dissert. 3. Psalmus primus Dauid inscribitur primario cantori super Nihiloth secundum Hebræos, quod instrumentum est Musicum, sic vocatum à sonoro apum strepitu, & susurro, e S. Epiphan. lib. 3. Panarij adu. Massal. & Rodolph. Magistr. in Psalm. qui nulli Musicæ cedit, si credimus Synesio epist. 147. Manna, quod asseruabatur in Arca, dulcedinem mellis exhibuit, c.16. Exodi, portendebatque misericordiam, Petr. Damia-

miani serm. 10. sicuti virga iustitiam, inde μελίρρυτον dicitur à Patribus sextæ Synodi action.8. In terram lacte, ac melle manantem induxit populum Israeliticum Dominus. Vade ad apem, monet Sapiens, e Nic. Erythræo par. 2. epistol. breuis enim est apis in volatilibus, & initium, id est fructus, seu principatum dulcoris habet, ex Aria Ecclesiastic. c. 11. at in Prouerb. hortatur: Comede fili mi mel c. 16. Certè Sampson mel comedit, fauum nempe repertum in ore Leonis, quem peremerat: Samuel etiam mel comedit: vescebatur melle siluestri S. Ioannes Baptista, & habitabat in spelæo cereo, vtque Nonnus pangit μελισσοβότῳ θεινὶ λόχμῃ in Paraphr. Euangel. S. Ioãnis, vbi Abraam. Christo nascente concinit Ecclesia mellifluos cælos: ipse vindex noster Dominus Iesus fauos post fella gustauit, Luc. c. 24. Tertullian. c. 14. de coron. Milit. Origenes Christum nuncupat Apem super apes, apud Galfrid. in Euang. Matthæi. S. Birgitta sacratissimum Deiparæ Virginis corpus, Apiarium lib. 6. Reuelat. c. 12. Matthæus Euangelista mel exponitur S. Germano Constantinop. Patriarchæ in Theoria rer. Eccles. S. Cæcilia quasi apis argumentosa deseruisse Deo prædicatur in Passione cum Not. Bosij; S. Augustinus à Seuero epist. 37. Apis verè artificiosa dicitur

instru-

instruxisse fauos Diuini operis plenos, manantes misericordiam, & veritatem. Sanctus denique Bernardus Apis Gallica, Doctorque mellifluus denominatur à R. P. Theophilo Raynaudo lib. de Regimine; vt prætermittam Apum examina confidentia, fauosque fingentia in ore SS. Ambrosij, & Isidori. Comitissa Mathildis abs Abbate Vrspergensi appellatur in Chronic. altera Debora, siue Apis, quæ Heroina Constantini Maximi pietatem, & liberalitatem æmulata, Romanam Ecclesiam amplissimo quoque patrimonio munificè donato locupletauit, meritoque propugnaculum Ecclesiæ, ac vindex Ecclesiasticæ libertatis aduersùs Schismaticos Principes à Cardinale Baronio cognominatur, ad Martyrolog. die 14. Martij. Sed copiosè de illa in Notitia Patrimoniorum Ecclesiæ Romanæ, quam delineaui. Præclaram Antithesim Deboræ, ac Mathildis Comitissæ R. P. Lucas Vvadingus non de Ordine solùm Franciscano, verùm de vniuersa Ecclesia optimè meritus, inserüit Commentarijs suis ad Vitam S. Anselmi Lucensis Episcopi, quos euulgaturus est quantocyus. Nunc reuertor ad cereos, quibus illustrantibus non adeò erit obscura origo Agnorũ Dei, quandoquidem in luce versabor, & præferet illam, mihiquè Pharus erit cereus Paschalis.

CA-

CAPVT SEXTVM.

PAſchale tempus publico, ſeu generali Baptiſmo præſtitutum fuiſſe compertum eſt e Panuinio, & e Loayſa in Concill. Hiſpan. tuncque competentes Catechumeni, vel immergebantur fontibus, vel aquis perfundebantur, & aquæ, fonteſquè benedicebantur. quod liquet e Victore Vticenſi lib. de perſeq. Vandal. Benedicebatur ſiue conſecrabatur, & ingens cereus accenſus igne, quem cum ampulla eliciebant à Sole (vt in Codicibus Remenſi, & Ratoldi legitur) vel e ſilice ſolebant excutere; quod iam ſeruatur ex inſtituto Zachariæ Papæ, ſicuti probat ex eius epiſtolis Cardinalis Baronius ad annum à Chriſto nato DCCLI. anteà quippe conſeruabatur ignis in Lampadibus feria quinta, & ex illis ſumebatur Sabbato ſancto, quod adnotat Gauantus par. 3. tit. 9. tom. 1. Theſaur. ſacr. Rit. Chriſtus namque lapis, & ſilex dicitur, declaraturquè à Prudentio in hymno v. Cathemerin; cui Diuina ineſt perſona igne denotata. Exſtinctis autem nunc luminibus omnibus nocte feriæ quintæ in hebdomada ſancta propter mœrorem, atque triſtitiam ex paſſione Domini, atque morte conceptam, luctu indicto, atque iuſti-

iustitio, & (vt ita loquar) silicernio, vix, dum Psalmi recitantur, quindecim accenduntur candelæ, quæ XII. Apostolos, & II. Marias, vnàque Sanctissimam Dei Genitricem referũt, & singillatim exstinguuntur præter vltimam, quia fides Deiparæ nunquam defecit: tenebræ quoque demonstrantur, quibus Sole insolitam Eclipsim passo terra omnis fuit circumfusa, e Ruperto lib. 5. de Diuin. Offic. & Durando lib. 6. c. 71. Rational. At in ipso quod consequitur Sabbato, mane ob lætitiam Resurrectionis Christi, & propter gaudium Baptismi suscitatur etiam ignis in cereo, & benedicitur formulis antiquissimis ab Episcopo & Leuita, moxquè cerei reliqui, ac lampades vndique succenduntur; canit igitur de Nocte Paschali, quæ in Sabbato mane celebratur, Ausonius. *Nox lumen referens funalibus anteferendum*. & Licentius in Carmine ad S. Augustinum inter eius epistolas perspicuè morem illum indicat hisce versibus. *Et cum Luciferos præconia Vesper in ortus Distulerit, sanctumquè super benedixeris ignem, Sis memor ipse mei*. Cum Hipponem Regium venisset S. Augustinus, à Valerio Episcopo quamuis flens ordinatus fuit Presbyter, cereiquè Paschalis proœmium, seu Præfationem decantauit in Paschate, vti volũt Riuius in eius Vita, & Gretserus lib. 1. de Bene-

ne-

nedict.c.31.qui adnotat exstare in Bibliotheca Patrum benedictionem cerei Paschalis sub Augustini nomine promptam e m.s. Codice Missali Gotthico,eamdem ferè cum Romana, nisi quod in ista encomium Apum omittitur. En illud e Missali Gotthico misto secundum Regulam Isidori dicto Mozarabes, & Toletano. *Non hic Thureis adoletur flamma virgultis, nec in Sabæicis proscinduntur ligna nemoribus, quæ suauitates Cinnamomi rorantes exhalent; sed cera famulatur ex lumine, quæ non polluitur ex parente, cuius natura de flore, cuius ortus e Virgine, cui illa dat genitrix natiuitatis originem, quæ corruptionis nescit errorem*. Sanctus Ambrosius lib. de Pasch. cap. vlt. meminit cereorum Paschalium,& reliquit elegantissimam formulam Benedicendi cereū Paschalem Ecclesiæ suæ Mediolanēsi, quæ habetur tomo 6. Bibliothec. Patr. & in Ambrosianæ Missæ Codice. Meynardus tamen in Notis ad S. Gregorij Sacramentar. ignorari ait à quo sit composita. Auctor Antiquitatum Liturgicarum ita refert. *Decet ergo in hoc Domini Saluatoris nostri Vespertinæ Resurrectionis aduentu ceream nos adolere pinguedinem, cui suppetit candor in specie, suauitas in odore, splendor in lumine, quæ nec marcescente liquore defluit, nec offensam tetri odoris exhalat*.

Enno-

Ennodius Episcopus Ticinensis, qui obijt anno à Virginis partu D L I. Benedictiones duas cerei Paschalis diserto sanè stylo conscriptas suis intexuit dictionibus diuersas ab hisce. Formula Benedictionis in Codicibus tam Remensi scripto à Lantberto Sacerdote, ac solitario, iussu Godelgrandi Presbyteri Monachi, & Decani anno 799. quàm Rodradi Presbyteri florentis anno 853. & Ratoldi Abbatis Corbeiensis anno 986. differt & à vulgari; nam laudes apum amplissimè prosequitur, sicut altera Benedictio, quam refert Meynardus e m. s. Codice Ioannis Auberti, quamquè lubet hic excerpere. [Apes verò sũt frugales in sumptibus, in procreatione castissimæ, ædificant cellulas cereo liquore fundatas, quarum humanæ peritiæ ars magistra non exæquat magnificentiã; legunt pedibus flores, & nullum damnum in floribus inuenitur, partus non edunt, sed ore legentes concepti fætus reddunt examina, sicut exemplo mirabili Christus ore paterno processit, fœcunda est sine partu virginitas, quam vtique Dominus dignatus se carnalem matrem habere virginitatis amore constituit,] & c. neque pigebit recensere alteram erutam e voluminibus exaratis calamo in membrana, quæ in Bibliotheca Barberina seruantur (horum alterum notatũ

F est

est numero 2394. aliud varijs pictum figuris ; vtrumque charactere Longobardico. En illam Remensi, & Rodradianæ omninò persimilem. [Apis omnibus, quæ subiectæ sunt homini animantibus antecellit; cum sit minima corporis paruitate, ingentes animos angusto versat in pectore, viribus imbecillis, sed fortis ingenio. Huic explorata temporum vice cum caniciem hyberna pruinosa posuerint, statim prodeundi ad laborem cura succedit; dispersæ illæ per agros libratis paululum pennis cruribus suspensis insidunt, partim ore legere flosculos oneratæ victualibus suis ad castra remeant, ibique aliæ inæstimabili arte cellulas tenaci glutino instruunt, aliæ liquentia mella stipant, aliæ vertunt flores in ceram, aliæ natos ore fingunt, aliæ collectis e folijs nectar includunt! O verè beata, & mirabilis Apis, cuius nec sexum masculi violant, fætus non quassant, nec filij destruunt castitatem. Sicut Beata Maria concepit virgo, virgo peperit, virgo permansit.] Esse dicitur & in sacramentario Grimoaldi, seu Grimoldi, forsan Grimaldi, Abbatis Canonici S. Galli, & Archicapellani Ludouici Pij Aug. à Meynardo; quin & alia à Petro Diacono Casinensi composita, qui anno 1130. vixit, vti testatur auctor Antiquitatum Liturgicarum e libello Diuinarum,

Hu-

Humanarumquè Obseruationum. vnde quot erant Ecclesiæ, quot Episcopi, quot Abbates, tot erant formulæ Benedictionum huius cerei. quod colligitur ex epistola S. Hieronymo adscripta superius à me prolata. Idem Liturgicarum auctor affirmat à S. Gregorio Nazianzeno cereum Paschalem memorari; certè Antistes eloquentissimus oratione quarta de Pascha ita loquitur. *Heri præclarè à nobis, & propria, & publica luminum gestatione nox illuminata fuit, confluentibus Dignitatibus, & plebe, omniquè genere hominum.* Apum quoque in laudes effunditur in oratione in Nouam Dominicam numero 43. Patres Concilij Toletani, qui anno 597. conuenerunt c. 8. In peruigilijs Paschæ lucernam, & cereum penes se benedici referunt, mandantquè intra Vigilias solemniter quoque Benedictionem illam peragi, propter gloriosum Noctis Paschalis Sacramentum; idque apud quasdam Ecclesias Gallæciæ (sunt qui Galliæ legant, puta Narbonensis, cuius Episcopi Toletum ad Synodos adibant, quia subdita Gotthis Regibus erat pars eius Prouinciæ, e Loaisa) in quibus omittebatur. Isidorus canonem exhibet, & ex illo Thomas Valdensis tomo 3. tit. 24. c. 166. Doctrinalis, vbi de Benedictione luminum, & candelabris. Cereus autem ille fuit significatus

à columna ignis, quæ præluxit Iſraëlitis iter in ſolitudine faciẽtibus noctu ex Amalario lib. 1. c. 18. de diuin. offic. vbi Benedictionem inſerit cerei; vel à lucerna, quam commemoraui ſolitam accendi manè, ac veſpere ante Arcam Teſtamenti in Sanctuario, e S. Auguſtino ſermone 166. tertiæ partis de Dedicatione. mel quidem Diuinitatem Chriſti portendit, at cera Humanitatem, vti S. Gregorius in Homil. exponit, idemque prodit Amalarius addens accendi duos cereos lib. 1. c. 17. & 20. quod & obtinet in Pontificio Sacello. Sacramentarium S. Gregorij duos cereos illuminari narrat, quos tenent duo Notarij, vnus in dextro cornu altaris, & alter in ſiniſtro, tum illa duo cereoſtata, quæ antea fuerant illuminata ſemper antè Pontificem procedere; vbi Meynardus ex more antiquo cereos ardentes Epiſcopis præferri probat, ſeu Lampadem à Lampadario paſſim per vicos, e Theodoret. lib. 5. Hiſt. c. 34. vbi de reditu S. Ioannis Chryſoſtomi, & e Meurſio in Gloſſ. Græco-Barb. ſed iſti cerei non erant Paſchales ritu ſolemni Benedicti æuo S. Gregorij Magni. Qui Prudentij hymnum tertium, ſeu 5. Cathemerinωn accipiunt de cereo Paſchali, vt auctor Liturgicarum, Gretſerus, Gauantus, & Theophilus Raynaudus lib. de Agnis Dei iure nuncupatus alter

Chal-

Chalcenterus, falluntur. Est enim (vt Meynardus detegit in Sacramentar.& ad §.2.c.23. Regular. S.Benedicti) de lumine vespertino, quod olim quotidie in Ecclesia, solemni etiam quodam ritu accendebatur, dicebaturquè ευχαριστία, seu Psalmus ἐπιλύχνιος e Dauidicis 118. de quo S. Clemens lib.8. c.40.Constitut.S.Basilius ad Amphiloch. c.29. & Interrog. 37. in Regul. & Cassian. lib.2. recitabatur ille ad Solis occasum cum Deo agerentur gratiæ, e Sancto Ioanne Chrysostomo ad illum Psalmum, & e S.Epiphanio; at à Latinis lucernarius, & lucernalis appellabatur. Profectò non diceret illam noctem Prudentius, si de cereo Paschali caneret, sed istam. Ad cereos istos Paschales collocandos in Vrbe præcipuè candelabra nō lignea, neque Corinthia, seu Corinthio fusa ære, de quibus canit Martialis lib. 14. Epigr. 39. & 40. nec aurea, cuiusmodi erant illa Mosis, & Salomonis, ac Constantini, & Christianorum æuo S. Laurentij, & quæ ab eodem Constantino fuerunt donata S. Nicolao Myrensi, vt his inter sacrificandum vteretur, e Lipomano in eiusdē S. Nicolai vita l.1.Vit. Sanctorum; sed lapidea, seu marmorea præalta, & ingentia quasi Colossæa constructa visuntur in Basilica S. Pauli (quamuis illi nunc præfixa sit Crux, idque fuerit extrà Ecclesiam erectū,

& in circulo inferiori propè Basem adhuc legitur Leoninis versibus, & inconcinnis cõtexta Epigraphe. [Arbor poma gerit, arbor ego lumina gesto, Porto libamina, nuntio gaudia, sed die festo Surrexit Christus, nam talia lumina præsto.] In Basilica Liberiana, cuius de cenareis iam proloquutus sum, in S. Laurentij in agro Verano, seu extra muros; in S. Apollinaris, in S. Pancratij, in S. Agnetis via Numentana, in SS. Nerei, & Achillei, & in S. Cæsarij Ecclesijs, supersunt in hisce duabus ambones, vt in S. Laurentij, & in S. Clemẽtis, atque S. Mariæ in Cosmedin, siue Cosmidy etiã, seu suggesta, & pulpita, quæ conscendebat lecturus Præfationem Diaconus, sicuti delineatũ est minio, alijsque coloribus in perantiquo illo volumine Barberinæ Bibliothecæ, cui Pontificis Maximi, & Imperatoris, ac Episcopi, Comitis, & Leuitæ insunt imagines. Stat in ambone Leuita, ad quem vtrimque per gradus est ascensus, at Comes manu gestat accipitrem, vnde aucupem illum Imperatoris crediderim, qui Græcis præfectus Ἱερακοτροφιάς, vulgò Falconarius Latinis. In æde Lauretana Virgini Dei Matri sacri Lychnuchi Angelorum specie oblati sunt; ei enim sacrosancta lumina offerri cælituum par est, quæ à Deo lucem tenebris attulit, e Tursellino in ea Historia. Hierosolymis ad

ad sanctum Christi sepulcrum, & Ecclesiam sanctæ Resurrectionis cereus diuinitùs e cælo ignem concipiebat, & accendebantur lampades, seu per cælestem Nuntium, siue Angelum Paschali tempore, ex Vrbani II. testimonio in Concilio Claromontano, vt alias retuli, perdurauitquè mirabile hoc incendium donec à Schismaticis occupata fuit Ecclesia, qui fraudulenter illud imitantur.

CAPVT SEPTIMVM.

EX illo itaque cereo Paschali extra Vrbem particulæ (vt in Ordine Romano adnotatur, & post me in Corollario primo refert R.P. Raynaudus) eximi consueuere, detractæquè seruabantur & aduersùs infesta omnia, (purà) incendia, morbos, ruinas, naufragia, cæteraquè adhibebantur. Hinc in Benedictione Auberti effabatur Pōtifex, seu Presbyter: [Quocumque loco ex huius aliquid sanctificationis fuerit mysterio deportatum expulsa Diabolicæ fraudis nequitia, virtus Tuæ Maiestatis assistat.] & liquet ex Ennodij Benedictione prima. [Et si quis hinc sumpserit aduersùs flabra ventorum, aduersùs spiritus procellarū, Tua iussa faciens, sit illi singulare perfugiū, sit murus ab hoste fidelibus, Tu Resurrectionis Tuæ tempore, quo vernat anni reuiuiscentis infan-

tia, sumptam ex hoc contrà procellas, & omnes incursus fac dimicare particulam.] Neque dubium est quin e cereo Paschali fuerit excerpta cera, quæ delata e templo S. Martini Turonis, iniectaquè igni flammanti, liquescendo (mirum dictu) grassans exstinxit incendium. quod recenset Coriolanus in Breuiar. Chronolog. ad annum 64. e lib. 6. de miracul. Sancti Martini à Paulino Petrocoriensi, at e Gregorio Turonensi lib. 2. de illis Cardinalis Baronius ad annum 58. Ceram, quæ pallula fuerat inuoluta, templo S. Galli, quamuis nondum illata, quia ipsi destinata erat, permansisse in horrendo incendio illæsam Vvalafridus testatur in Actis S. Galli. Ceream tabellam, seu Diptychon, in quo S. Odulphus nomina eorum, pro quibus orabat, describere solitus erat, ignis cellam peruadens, & depascens nec attigit, Surio auctore. Ex Ordine Romano, quem abs Apostolis traditum quasi per manus (nam S. Paulus 1. ad Corinth. c. 11. cætera se dispositurum spoponderat) Gelasius Papa concinnauit anno 492. discimus hunc Ordinem Benedicendi Cerei solitum agi in forensibus Ciuitatis; intrà Ciuitatem Romanam non sic. [Mane itaque primo venit Archidiaconus in Ecclesiam, & fundit ceram in vas mundum maius, & miscitat ibidem oleum, & benedicit

ce-

ceram, & ex ea fundit similitudinem Agnorum, & seruat ea in loco mundo.] Hæc tit. de Sabbato sancto, seu ordine Benedicendi cerei, & post tit. in octauis Paschæ. [In Dominica post Albas infrà Ciuitatem Romanam dantur Agni Dei ab Archidiacono post Missam, & Communionem populo, & ex eis faciunt infrà domos suas incensum accendi ad suffumigandum in domibus suis pro quacunque necessitate: similiter & in suburbanis necessitatibus de cereo Benedicto faciunt, ad suffumigandum scilicet in domibus suis, seu ponẽdum in agris, vel vineis, propter illusiones Diabolicas, siue cõtrà fulgura, & tonitrua.] Apud Albinum, siue Alcuinum, & Amalarium, hæc proferuntur, inque libro vetusto, cui titulus Fragmenta Caroli M. à Lazio in lucem edita, quiqne continet eadem, quæ Albinus, nisi quod additur in margine. Agnos Dei fieri e butyro in Germania. apud Panuinium itidem in Notis ad Liturgias, & Cæremonialia Cod. m. s. [Archidiaconus ingrediebatur Ecclesiã, ceramquè in vase mundo liquefactam cũ oleo miscebat, eamquè Benedicens in Agnorum effigiem efformabat, quos in octaua Paschæ post Communionem fidelibus distribuebat, qui eos pro quacunque necessitate in suis ædibus ad suffumigandum incendebant.] Sic & cerei Li-

beriani virtute spectra, calamitatesquè pellebantur; vti Paschalis Hierosolymitani cera, cuius portiuncula seruatur adhuc Vasionense in Ecclesia inter Ceimelia, & Lipsana sacra. Meynardus quidem Agnorum cereorum ritũ putat Romæ cœpisse, cum desijt cerei Paschalis benedicendi ritus, & consuetudo, hoc est antè Zosimum Papam, qui anno 417. sedit,& à quo constitutum fuit vt cereus Paschalis Benediceretur per Parochias,e Pontificali libro. Cum enim Romæ Agni e cera oleo subacta effingerentur, & pia, religiosaquè Encaustice Benedicerentur, vice nempe illarum particularum, quæ Paschali e cereo eruebantur, vti solemne fuit Ecclesiæ Romanæ magnificẽtiùs, & illustriùs omnia perficere, quodque vbique gentium ad cultum Diuinum vsurpabatur in melius versum, atque celebriùs exornatum cohonestare, ac decorare. Consuetudo Paschalis Cerei Benedicendi exolescebat intermissa in Parochijs forensibus, seu in Suburbanis Ecclesijs. Certè in cella Regis Franciæ reperta Bulla gemmis intertexta eas litteras cõtinens MARIA NOSTRA FLORENTISSIMA probat vsum cereorum Agnorum Zosimo antiquiorem, vt iam notaui, & astipulatur Lucius Faunus lib. 5. de Antiq. Vrb. Desuescebat (inquam) Benedictio cerei Sabba-

to

to sancto. Eam igitur retineri mandauit, obseruarique per Parochias, siue in suprascriptis forensibus, & suburbanis Ecclesijs; quod ansam præbuit nonnullis affirmandi Zosimum auctorem fuisse Benedicendi cereum Paschalem, & Alcuinus c.2. de Sabbato sancto de Diuin.Offic. ac Amalarius c.18. tribuunt tantum Zosimo Decretum, quo iubetur Benedici cereus per Parochias, ipsique addi, ac inseri Thuris frustula quinque, vt designent totidem vulnera Christi Domini, quæ resurgens seruauit, vt in libro de Clauis Crucis Domini retuli, vel vt denotent aromata, quæ compararunt vnguentiferæ mulieres vt eius corpus delinirent, e Durando, Amalario, & Valramo, ac Photio in μυριοβίβλῳ, vbi de Modesto. Anno Christi 462. Gelasio sedente perstabat Agnorum cereorum vsus, vt mox patuit ex Ordine Romano, oleum verò illis affusum ad annum 598. seu 600. iussu S. Gregorij M. Papæ, constat ex Alcuino, & Amalario, quando mysteria Paschalis Agni reserauit, ab eoque duos Agnos auro inclusos Agilulpho Regi Longobardorum missos, qui Modoëtiæ asseruantur, Torrigius in Crypt. Vatican. prodit. Oleum nempe S. Crucis, ita enim Chrisma sanctum vocare videtur S. Gregorius lib.7. epist. 34. quòd eo Ecclesia vti soleret, vt animaduertit

Car-

Cardinalis Baronius ad annum 324. seu Benedictum. imò nomine olei arguit eruditè R. P. Raynaudus lectionis vir inexhaustæ Chrisma intelligendum; Balsamus verò, vt in Vrbani V. Carmine legitur, siue potiùs Opobalsamum, sicuti canit Estius, adhibetur, quando neque sine illo Chrisma conficitur, olei vice Lampadibus infusum superiùs edocui. Lumini vespertino insuper primæui Christiani admiscebant Chrisma, quod innuit Prudentius hisce versibus. *Lumen, quod famulans offero, suscipe tinctum pacifici Chrismatis vnguine*, nisi de se tincto, & vncto canat, id est, baptizato, & confirmato. Non ambigendum ex his sub Gregorio M. vsum Agnorum cereorum in Ecclesia Lateranense viguisse, idque abundè probatum est, & ordinem Romanum ipse seruauit, & interpolauit; Paschalis verò cerei benedicendi ritum in Parochijs tantum forensibus fuisse retentum. Itaque Theodorus Papa, qui anno Epoches Christianæ 640. præfuit Ecclesiæ Romanæ, renouauit, & reuocauit hunc ritum Benedicendi cerei Lateranense in Basilica. Hinc errant Martinus Polonus, & alij, qui adscribunt huic Theodoro institutum Benedicendi cerei: fallitur in primis Fauchetus, qui seram istam consuetudinem, tardèque constitutam affirmat in Annall. Franc. Theodorus

enim

enim cerei Benedictionem cum vsu Benedictionis Agnorum coniungens restituit. Leo dehinc Papa III. Carolo Magno Imperatoria Corona donato Agnum Dei vnum obtulit, teste Scortia in Theorematibus circum annum 796. vti putant Horoscius, & Frusius, qui missum autumant, vti Torrigius referens ad annum 787. Cæterum ex Albino, & Amalario consequitur eo tempore, proximoquè Agnorum Dei vsum perseuerasse nempe Caroli M. & Ludouici Pij Augg. æuo, e Benedicto Canonico S. Petri, ad annum 1140. e Cencio Camerario, ad annum 1192. Hos verò adduxi superiori Corollario. anno 1627. Romæ cũ disijceretur summum fastigium Turris Comitum, quæ ruinam, casumquè minabatur, iussu Excellentissimi Ducis Poli Lotharij e nobilissima illa gente, repertum fuit inter macerias vas e creta ollæ instar, cui cereus inerat Orbis maiusculus, sed confractus cum superstitibus hisce litteris ECCE, quas sequebantur haud dubiè istæ AGNVS DEI, sed comminutæ fuerant, doctiquè Antiquarij consenserunt abs Innocentio III. Papa conditore Turris pinnis fuisse inditum aduersus procellas, & fulmina, dum Durandus Mimatensis Episcopus florebat ad annum 1286. Agnos consecrabat cereos Summus Pontifex, vt ex ipso claret in

Ra-

Rationali. sub Ioanne XXII. Benedicto XII. & Clemente VI. Cæremonia illa obseruata fuit: post Vrbanus V. misit tres Agnos ad Ioannem Palæologum Imperatorem Constantinopolitanum, & versibus ritum istum insigniuit, vt Bzouius asserit, quos & Ioannes de Glen recenset in Historia Pontif. e Cæremoniali S. R. E. libro. R. P. Raynaudus illos concinnat, nihilosecius Benedicebatur cereus Paschalis, tantumquè ardebat per octauas Paschæ Romæ in Lateranense, sicut in Parochijs, quod colligitur vt e Ritualibus libris, sic ex Ordine Romano, quia per Octauas illas ex eo segmenta distribui mandantur. in Annalibus Minorum traditur à laudatissimo P. Vvadingo in Comitijs Ord. S. Frãcisci Pisanis, quibus S. Bonauentura Minister Generalis præfuit ad annũ 1263. statutum vt accensus flagraret vsque ad solemnitatem Ascensionis in Missis saltem solemnibus, festiuis diebus. idque obseruatur etiamnum, quia tunc Dominus videri desijt in terris corpore, cum ad Cœlos euectus propria virtute conscendit, illudque intulit, & immisit in æternæ gloriæ possessionem. Thomas Valdensis ait non esse necessum, vt inscribatur cereo numerus annorum ab Orbe condito, quia multis in terris (vt loquitur) ei nihil inscribitur: tamen e S. Thoma Aquinate Quod-

libet.

libet. 3. annus ille describebatur in tabella, quæ titulum Crucis notabat, vt apud Durandum legi. Monachi Cistercienses annum Incarnationis, Epactam, & Indictionem exarare solent: Beda inscribi solitum annum Resurrectionis tradit: in Codicibus Remensi, & Ratoldi præcipitur, vt fiat Crux de incenso in cereo, noteturquè annus Domini cum A. & ω. Sed annum Incarnati Verbi, & annum ab Orbe condito recurrentem exprimi voluit doctissimus Carolus Moronus Canonicus Basilicæ S. Laurentij, Eminentissimi Cardinalis Frãcisci Barberini Bibliothecarius, & verè spirans Bibliotheca. Cerei Paschalis prolixiorem Inscriptionem e Bibliotheca Floriacense R. P. Menochius in suis Storeis par.5.c.40. exhibet.

CAPVT OCTAVVM.

OMisso cereo Paschali, ad Agnos reuertor, quorum materies cera est, Chrisma, seu oleum Benedictum cum Balsamo, & aqua, vt consentit & P. Raynaudus, de aqua tamen, deque immergendis illi Agnis, & extrahendis in Ordine Romano ne verbum quidem. vnde cum Panuinio crediderim id cœptum, posteaquam solemnis mos publicè Baptizandi fideles in Paschate desijt, nisi potiùs dum vsurpa-

batur

batur vterque ritus cerei, & Agnorum, exortum eſt, imitando immerſionem, ac extractionem cerei ex aqua; vel cum intermiſſa fuit ipſius cerei Benedictio, vſque ad Theodorum Papam, eius vice Agnos immergendo, & extrahendo. Hic enim aqua hærêre cogimur, tantumquè conijcere licet, nec in hoc vado dux vllus eſt. Pontifex equidem cum Cardinalibus, ſecundùm Rituales libros à tribus, quatuorue ſæculis conſcriptos, immergit cereos Agnos aquæ Benedictæ in peluibus capacioribus, tum extrahit cum cochlearibus colatorijs ex argento. Forma eſt Benedictio, ſeu Conſecratio, quæ peragitur formulis precum ad Deum conceptis, quas olim fundebat Archidiaconus Sabbatho ſancto, qui dein Agnos diſtribuebat Dominica in Albis, nunc ipſe Summus Pontifex per dies Hebdomadæ Paſchalis Benedictionem illam, ſeu Conſecrationem perficit, Agnos abluens ſacratis aquis, & recitans preces cum Cardinalibus, quas fusè proſequitur Chriſtophorus Marcellus electus Archiepiſcopus Corcyrenſis lib. 1. ſacr. Cæremon. c. 8. & lib. 2. c. 6. tum Sabbatho in Albis diuidit eos Clero, & populo. Cæremoniæ variæ, ſeu ritus, qui obſeruantur, ab eodem diſertè præſcripti ſunt, & in antiquis Codicibus librorum Ritualium tam Vaticanæ, quam

Bar-

Barberinæ Bibliothecæ. De ſchedulis affigi ſolitis ſuperiùs dictum eſt. Tempus præſtitutum fuit Sabbatum primum poſt Paſcha, quod in Albis dicitur, manè primo, diſtributioni; anteriores verò Paſchalis Hebdomadæ dies, conſecrationi, quam in illis exſequitur Pontifex anno primo Pontificatus, ac deinceps ſeptimo quoque. Gregorius XIII. & primo, & ſeptimo anno Pontificatus Agnis benedixit, & 305. capſas illis toties repleuit, e quibus plurimos Cardinalibus, Epiſcopis, Prælatis, populoquè dedit, ac Principibus viris, perque omnes Chriſtiani Orbis Prouincias miſit. Præſte-Ianni etiã Abyſſinorum Regi vnum porrigi iuſſit; ille verò piè, reuerenterquè accepit, auctore Scortia in Theoremat. Sacrauit & Paulus V. Agnos e cera effictos, vt refert Laurus lib. de Annul. pronub. Virg. Erogat Agnos cereos Pontifex, ſi ſacra celebret ipſe, poſt inuocatum ter Agnũ clamando, Agnus Dei, ſicut in Angelico Hymno, & in Litanijs, non Agne Dei, vti cauillantur Grammaticaſtri, tricanturquè pronuntiãdum in caſu vocandi, quos refellit Serarius lib.6.Litan. quin & in vocatiuo Deus ad euitãdam Cacophoniã enuntiari ſolet. In ſacrorum ſolẽnijs, ex inſtituto Sergij Primi, propter trinam Hoſtiæ diuiſæ à Sacerdote portionem ter acclamatur *Agnus Dei*, teſte Card. Baronio ad

annum 700. nam in Liturgia S. Petri antea tantum ſemel proferebatur, ter etiam reſpondebatur ex eodem inſtituto, *Miſerere nobis*, vt in Baſilica Lateranenſe, tamquam aulæ cœleſtis ſimulacro, ac effigie, vbi vera pax, adhuc mos eſt, ex Iuone Carnotenſi lib. de conuen. nou. & vet. Teſtam. Alberto de Offic. Miſſ. Durand. c.52. Rational. propter varia deinde bella, & præſertim ad ſedandum, & exſtinguẽdum atrox, & cruentum, ac internecinum bellum, quod inter Anglos, Galloſquè recruduerat, Ioannes XXII. edixit, vt tertia reſponſio verteretur in *Dona nobis pacem*, ex Angelo Rocca lib.1.c.18. de Campan. ſin Pontifex nõ celebraret, ſacris operabatur Prior Epiſcoporum, idque muneris ipſi incumbit; illiſquè cõpletis, Agni Dei expendebantur, vt aiunt Rituales Scriptores. Locus, in quo Benedicuntur Agni Dei, nunc eſt Aula, ſeu Procœton Pontificis in Palatio Vaticano, vel Quirinali: ibi erigitur ara, & inſtruitur, ac ornatur, ad quam Pontifex fundit preces; olim erat ipſa Baſilica Lateranenſis, vbi Statio habebatur, & auguſtiorem in modum ritus illos obire Summus Pontifex conſueuerat, vti notat Illuſtriſſimus Cæſar Raſponus in libris de Lateranenſe Baſilica, in quibus elegantiſſimè de Agnis Dei diſſerit. At locus, in quo diſtribuuntur, eſt

est Sacellum Pontificum, in quo sacra celebrantur, siue Vaticanum, siue Quirinale. Fuit quōdam Lateranensis Basilica, cui Sacella ista successerunt, ex quo Pontifices Auenioni subsidentes, quas obire non poterant Stationes intermiserunt, & Ecclesiarum vice, quas lustrare religiosè, & in quibus sacra peragere moris erat, Sacella in Auenionensi Palatio excitarūt, ibique ea munia perfecerunt. Qui posteà Romam redierunt, & ibi resederunt, imitati Antecessores Auenionis inquilinos, Sacella quoque construxerunt nouis in Palatijs, vbi sacra fierent, Stationibus, ad quas solemniter procedebatur, omissis hucusque; nisi quod Sixtus Quintus eas renouare nisus est. Cardinales, & Episcopi, si Pontifex celebrat solemniter, adstant parati: sin, Cardinalium Prior sacris litat: stant cum cappis, seu byrrhis suis vsque ad inuocationem Agni, tunc parant se, sui quisque scilicet ordinis induit vestimēta, Episcopi pluuialia, casulas Presbyteri, dalmaticas Diaconi, & accedunt ad Pontificem, qui Agnos illis porrigit, & omnibus consistentibus in Capella intrà Regias tantùm, duos cuilibet Prælato, & alijs vnum, nunc autem fasciculos papyro, & gossipio quasi pelle, ac vellere obuolutos maiores, minoresuè pro cuiusque dignitate. Sunt autem Regiæ non portæ tantùm, vt aliqui

explicant æneas Regias à Leone III. positas in Monasterio S.Stephani cata Galla Patricia, & apud Anastasium etiam in Conone, Gregorium Turonensem lib.4. c.13. Vitæ S. Mariæ Aegyptiæ auctorem c. 5. sed cancelli, quibus Episcopi, Presbyteri, Clerici, & honorati, à reliqua plebe secernuntur. Effingebantur Agni Dei dudum, & efformabantur ab Archidiacono, tum à Subdiaconis Apostolicis, dein ab Acolythis, mox à Sacrista; qui parabant typos, & formas æneas, ferreasquè, & imprimebant illis ceram. Insculptæ his erant Agnorum imagines cum Cruce, vnde illis nomen, aut Christi Domini, vel Deiparæ Virginis, siue aliorum Sanctorum, variaquè mysteria, vt e cera exhiberentur; quod factitatur hactenus à Monachis S. Bernardi Congregationis Fuliēsis, qui vti præmonui, eo funguntur munere, ac officio. Cur orbicularis, ac rotunda, siue ouata forma fuerit Agnis Dei potiùs aptata; multis argumentis prætermissis, satiùs ducam proferre Alphonsi Salmeronis Presbyteri e Soc. Iesu clarissimi doctrina, & sanctimonia, verba, ille in epist. data Neapoli die S. Marci anno 1572. ad Antonium Cardinalem Carafam inter alia exarat ista. [Quod scribis de distribuendis Agnis Dei in Patres à Te nominatos, id quidem à me fiet diligenter, ac fideli-

ter,

ter, deinde quanto est illud præferendum magis, quod Tu magnus in Ecclesia Dei Princeps magna ex caritate, magno sanè, sacroquè ac præclaro nos affeceris munere, postea neque rursùs exiguum, paruum, aut leuidense quid; sed præclarum, excelsum, ac magnificum tale donum esse existimamus. nam vt omittam communes illas, & omnibus notas huius rei ad nos missas virtutes, ac fructus; sanè illo ad assiduam Christi innocentissimi Agni pro nobis in Cruce immolati memoriam colendam excitamur, & ad imitandam illius mansuetudinem, innocentiam, simplicitatem, atque adeò iugem nostrum ipsorum oblationem spiritalem, atque immolationem Deo præstandã erudimur. Habent etiam peculiarem significationem, & gratiam ouatæ formæ Agni Dei, quòd collo appensi gestari facilè valeant, vt quemadmodum Sanctissima Deipara Iesum infantem brachijs suis, & pectori admotum gestabat, illoq. quasi delicatissimo, ac fortissimo clypeo seipsam muniebat; ita nos delicias has, quæ Christum referunt, & suauissimum pondus, quo ab omnibus aduersis protecti esse valeamus, summa volũtate portemus. Si quos igitur in his planè heroicis, & excellẽtibus virtutibus progressus fecerimus, tãti doni gratia cõmonefacti partẽ Te non minimã habiturũ profitebimur.]

CAPVT NONVM.

SEd Agni Dei potissimũ in speciem Agnorũ finguntur, eaquè forma ipsis præcipuè inuritur varijs de caussis, e quibus nonnullas Benedictus Canonicus attulit, quasque repetere putidum esset, ac tautologum. Attexam igitur alias. Symbolum nempe Agnum esse filij Dei, ex vsu Hebræorum rei pecuariæ addictorum, & pastorum, vt ipsi confitebantur c.46.& 47.Genes. hinc apud illos Agnus idem est, quod filius. in Psalmo quidem 28. duplex retinetur versio. *Afferte Domino filij Dei, Afferte Domino filios arietum:* nam eisdem litteris significantur filij Dei, & filij arietum, siue Agni Hebraicè. Raynaudus fusissimè de Christianis, qui filij Dei adoptiui sunt, & imagines quædam Christi filij naturalis Dei viuæ, vnde in vetustis picturis, & musiuis passim delineantur, & pinguntur Agnorum specie, & vocitantur Agni Christiani, Christianæquè Agnæ, & propria nomina sunt Christianus, & Christiana, vti Christinus, & Christina. Agna quoque filiam significat, & Natalem, ac Renatã. Agnelli dicũtur in primis, qui sunt recens tincti, seu Baptizati. ΑΓΝΟΣ, id est, vitex, & ἉΓΝΟΣ, id est, castus consuli, quia Græca vocabula sine accen-

accentibus. olim ſcribebantur,e Ioſepho Scaligero in Not. ad Euſeb. Chronic. Eſt autem vitex frutex ſelix, & amaritudine ſua excitat ad caſtitatem, manſuetudinem, ſimplicitatem, aliaſquè virtutes: Solebantquè Matronæ Athenienſes in Theſmophorijs ἁγνεύειν, ſeu in caſtro Cereris agere,& ideo ἄγνῳ καὶ κονύζης folia ſibi ſubſternere e Caſaubon. ad Idyll. Theocrit. & Ioſ. Scaliger. in Varron. Amara quidem eſt caſtitas, ſed dulcedinem incredibilem affert. In Agnis Dei cera corpus Chriſti,animam aqua, balſamum Diuinitatem, chriſma vnionem hypoſtaticã denotant: præſignauit olim Chriſti humanitatem aries in ſacrificio Iſaac vnigeniti, dilectiquè filij, qui eius vice fuit ab Abrahamo immolatus Deo, vnde diſtichon illud rude at priſcum, atque Myſticum, *Nil Iſaac patitur,aries dum victima; Chriſti Nil Deitas patitur, cum patiatur homo.* Verum quàm purius expreſſit Agnus, quẽ Moyſes abs Iſraëlitis in Phaſe, ſeu Paſchatis celebritate coqui, & comedi ſtatuit, quemque non coquendum ab Herode ſcilicet in lacte matris ſuæ, ſiue à bimatu, & infrà, ſicuti vetuit Deuteron. c. 14. ita prædixit; at in ara Crucis torridum Sacerdotem, hoſtiamquè fuiſſe Numini acceptiſſimam ad expianda mortalium peccata, odorante Domino ſuauitatem odoris, agnoſcimus, &

prædicamus. Ne verò loca Isaiæ,& Hieremiæ proferam,quæ congessit S.Gregorius Nazianzenus oratione 42. in Pascha, vbi Christi, & Agni parallelum eloquentissimè describit. Protenso digito indice Ioannes Baptista, & Præcursor, quem descripsit indice, polliceque adductis Ioannes Euangelista, & Apostolus c. 1. Apocalyps. & epist. 1. c. 1. Andreas vtique Apostolus fratri suo Petro, qui minor ætare, ac vocatione posterior, sed dignitate maior, Apostolorum quippe *Coryphæus*, vt consonat. Petrus *quasi Agnum immaculatum Christum* vocat epist. 1. c. 1. Andreas Aegeæ Proconsuli respondit: *Se quotidie Deo immolare immaculatũ Agnum in altari, quem posteaquam omnis eredentium populus manducauit, Agnus, qui sacrificatus est, integer perseuerat, & viuus*, vt habent Acta Passionis S. Andreæ à Presbyteris Achaiæ perscripta. *Episcopus* (vti scribit S. Hieronymus in epist. ad Fabiolam) *carnes Agni ore sacrato conficit*, id est Christi. Pierius Valerianus docet in Hieroglyphicis, Christum significatũ per Agnum purpureum; quia sanguine suo profuso purpuratus nos redemit, vt effatur S. Augustinus serm. de Cain, & Abel, & in Ioan. & Rupertus Abbas Tuitieñ. lib. 3. c. 11. de Victor. verb. Dei egregiè, per Paschalem præsertim e S. Augustino lib. 2. sentent. seu Quæst.

Anto-

Antonius Brixianus in Commentar.Symbolic. Agnum visum super altari Card. Petrus Damiani prodit lib. 6. epist. 25. In labro fontis Lateranensis Agnus ex auro purissimo pensans libras 30. fundebat aquam sub Constantino Aug. e Baronio. in Apside Templi SS.Cosmæ, & Damiani Romæ tempore Felicis IV. Papæ constructa, Musiuoquè decorata, visuntur Agni, qui sanctissimos Christi Apostolos exhibent, auctore Bosio lib.6. cap. 12. *della Croce Trionfante.* At in Musiuo antiquæ Basilicæ S. Petri, quod Innocentius III. instaurauit, hinc expressa erat Hierusalem, inde Bethlehē, ex vtraque Agni exibant, qui Christianos referrent, pensilesquè ardebant in portis Lampades,quæ Fidei veræ lumen exortum,radiansquè signarent. In Baptisterio Cōstantini,quod omnibus suis ornamentis denudatum, quo tēpore scribebat Panuinius, restituit nunquam satis laudandus, & omni laude maior gloriosissimæ memoriæ Vrbanus VIII. Pont. Max. & picturis, columnis, ac laqueari affabrè sculpto, deauratoquè magnificè illustrauit, incisi versus nuncupant Agnos luculenter primæuos Christianos e fonte Baptismi emergentes. *Circumdatquè rudes festis balatibus Agnos.* apud Paulinum epist. ad S. Seuerum id probatur dilucidè. Αμνὸι χρυσουφαντοι panni erant, in-

qui-

quibus Agni pictura texta visebatur, siue imago Agni, qua Iesus Christus Dominus noster verè demonstratur in ἐπιτραχηλίῳ, siue orario, quod Sacerdotes circa collum gestant, e Bullialdo in Nott. ad Histor. Ducæ. Narniæ super ianuam cryptæ S. Iuuenalis in marmore spectatur Crucis sculptura, & duorum Agnorum hinc inde sese respicientium, qui S. Cassium, eiusquè coniugem Faustam denotant. erat ille Episcopus, & ista soror e coniuge facta, vti Therasia Paulino. Episcopus pallium habet humeris circumtectum, instar Pastoris imponentis humeris suis ouem, quam perdiderat inuentam c. 15. S. Lucæ, vt explicat Isidorus Pelusiota lib. 1. epist. 136. cuiusmodi effigies erat incisa calici, e Tertulliano lib. de pudicit. Card. Paleottus de Imagin. lib. 2. c. 48. Pallium illud e lana contextum Agnorũ, quod Episcopis tribuitur ex priuilegio, at Archiepiscopis ex dignitate tot tit. ext. de auctor. & vsu Pall. Christum exprimit, qui hominem errantem in cælum reportauit quibus humeris Crucem tulit. Sumitur ex altari S. Petri, cui superponitur. vt in lib. 1. sect. 9. c. 2. Cæremon. S. R. E. Agni, e quorum lana cum alia mista pertexebantur pallia Episcopalia, nutriebantur olim Romæ à Monialibus Monasterij Sancti Andreæ, quod erat inter S. Marcelli Ecclesiam,

ſiam, & Baſilicam SS. Apoſtolorum, ad quam propiùs accedebat, & in quo erat Oratorium S. Thomæ, vbi veſtem ad altaris vſum obtulit Stephanus Papa VI. anno circiter 885. & eligebantur candidi, ac ſine macula. Poſtea cura translata fuit ad Moniales S. Agnetis via Numentana extra Vrbem; hodie ſpectat ad Virgines Deo deuotas, & Moniales S. Franciſcæ, ſeu Turris Speculi: dũquè canitur Agnus Dei inter Miſſarum ſolemnia, offeruntur Agni ſuper altare. Sed plura Panuinius in ℣. Pallium Interpret. voc. obſcur. Eccleſ. & ego in Diatriba, quam de pallio, veſtibuſquè ſacris cõſarcinaui. Vti Thomas Morus pro baculo Paſtorali Epiſcopis cereũ adſignauit in ſua Vtopia, ita Horoſcius pro vellere aureo, ſeu torque, quo Rex Hiſpaniæ, vt hęres Burgundiæ Ducum, fidos, delectoſquè conſueuit Equites inſignire, tribuit Epiſcopis Agnos Dei. Equeſtrem aurei Velleris ordinem inſtituit Philippus Bonus Dux Burgundiæ anno 1431 e Vvendelino in Encæn; ſiue illud vellus à Gedeone, ſiue ab Iaſone mutuatus ſit, vti viſum Genebrardo in Chronograph. Gulielmus Baldeſanus ad Thebæos milites retulit e Panciroło in c.48. Notit. Imper. Orient.

CA-

CAPVT DECIMVM.

ALtius originem Agnorum Dei perſcrutari libet. Neque deſunt, qui eos excogitatos arbitrentur, ſolemnemquè ritum ijs benedicendi, & eos geſtandi, ad abolendam corruptelam, profanumquè morem, & conſuetudinem prauam, ac ſuperſtitioſam tollendam ferendi προβασκανία, bullas re turpicula ſæpiùs conſignatas, & obſcœna, Præbia, Phylacteria Magica, Encolpia, & Periapta, Charagmas, & torques, annulos, gemmas, & quæ Arabes perperam Grecissantes pro τετελειωμένοις Taliſman appellauerunt, de quibus & Diatribam cõſcripſi. Bullam ceream Agni Dei e collo demiſſam vocat Franciſcus Scorſius in Latio Chriſtiano laudatquè Propertij verſum, *Hic vbi bulla rudi demiſſa eſt aurea collo*. Sed quid opus erat, cum tam multa eſſent apud Chriſtianos amuleta ſacra etiam e collo pendula? Nam & Reliquiæ Sanctorum ſuſpenſæ ferebantur e collo, vti docet Loaiſa in notis ad Concil. Hiſpan. & ſacroſancta Euchariſtia in pyxide appenſa collo geſtabatur, ita Saturus frater S. Ambroſij, vt ipſe Sanctus teſtatur Orat. de illius obitu, ita Birinus Epiſcopus ab Honorio I. miſſus in Angliam geſtaſſe illam traduntur à Coriolano

in

in Breuiar. Concill. Cruciculam argenteam Zacharias dispensator S. Ioannis Eleemonis Alexandrini Patriarchæ, e Leontio in eiusdem Sancti Vita, cuius successori Gregorius Magnus transmisit quoque *Crucem paruulam, in qua de catenis SS. Petri, & Pauli erat inserta Benedictio, quæ assiduè supponitur eius oculis*, lib. 11. epist.49. & ad Dynamium Patricium Massiliæ Rectorem curantem Patrimonium S. Petri in Gallijs lib.2. epist. 33. apud Baronium etiam ad annum 593. Crucem itidem paruulam, in qua *de catenis Petri beneficia sunt inserta, quæ illius quidem ad tempus ligauerunt, sed istius colla in perpetuum à peccatis soluant*. ipse S. Gregorius Crucem pectoralem ad collum ferre consueuerat Reliquijs Sanctorum refertam, comprehenditurquè nomine Phylacteriorum apud Ioannem Diaconum in Vita Sancti Gregorij M. lib.4.c.20.apud Baronium insuper ad annum 604. Episcoporum collo appensam Crucẽ cum Reliquijs, catenulaquè aurea obseruauit Filesacus de sacr. Episc. auctoritate. Ab antiquis vsque temporibus misit Phylacteria S.Gregorius M.ad Theodelindam Longobardorum Reginã, similia lib.12.epist.7. & Crucem, cui eius, in qua Christus pependit, lignum erat inditum, Adulovvaldo filio; at Recaredo Hispaniæ Regi *clauim paruulam à*

sacra-

sacratissimo Beati Petri Apostoli corpore sumptam, in qua inest ferrum de catenis eius inclusum; vt quod collum illius ad Martyrium ligauerat, eius collum ab omnibus peccatis soluat lib.7. epist.26. & apud Baronium ad annum 599. ne quid dicam de gemmis annulorum, in quibus primæui Christiani curabant insculpi, vel incidi naues, columbas, anchoras, pisces, piscatores, vt meminissent Apostolorum, & Christi potiùs, Græcè namque ἰχθὺς dictus fuit: eum, si expendantur singulæ litteræ, conficiant initia vocum. ΙΗϹΟΥϹ. ΧΡΙϹΤΟϹ. ΘΕΟΥ ΥΙΟϹ. ΣΩΤΗΡ. & Christianos in aqua Baptismi natos significaret e Clemente Alexandrino lib.3. c.11. Pædagog. Tertullian. lib. de Baptism. c.1. Optato Mileuitano, apud Rutgersium c.1. lib.6. var. Lect. neue inaures recenseam, de quibus mox agam, & ne immorer in exiguis imaginibus S. Meletij Antiocheni Archiepiscopi, quas in palis annulorum, in poculis, in phialis, in thalamorum parietibus expressas Antiocheni ferebant, e S.Ioan.Chrysost. Homil. 45. de S. Meletio. aut in imaginibus paruulis Symeonis Stylitæ, quas Romani Opifices in omnium Officinarum vestibulis, & in porticibus affigebant hinc sibi auxilium, ac tutelam parantes, vt scribit Theodoretus in eius vita die 5. Ianuarij apud Surium, & refert

fert Cardinalis Baronius in Martyrolog. ne denique me demittam ad cucurbitas vasculorũ, in quibus imprimebant Romani effigies Apostolorum. id testatur S. Hieronymus in c. 4. Ionæ, quæ Gaucomaria vocant, seu Cucumaria, & Galli *Coquemaris* à voce Cucumis, de qua Cuiacius c.7. lib.6. & c.15. lib. 10. Obseruat. Iur. & Alciatus lib. 12. Parerg. de caucis, caucalis, seu caucalibus, vnde Gallorum *gobelets*, & Italorum *boccali* trahuntur, copiosè Salmasius in Histor. Aug. & Rosvveydus in Onomast. ad Vitt. Pat. ego potius à bucca deduxerim. S. Cæcilia semper Euangelium Christi gerebat in pectore Act. Passion vbi Bosius. & S. Barnabas, & collo appensum mulieres, de quibus S. Ioannes Chrys. Homil. 73. in Matth. & S. Thomas 1.2. quæst. 96. art. 4. Successerunt SS. Petri, & Pauli stanneæ, & plumbeæ iconculæ, quæ Romæ Peregrinis solebant distribui, vt docet ex Innocentio III. Torrigius in Cryptis Vatic. sacra etiam ex ære, varijsque præterea metallis Numismata, quæ Pius V. sanctissimæ memoriæ Pontifex induxit, vt in Belgio potissimum Catholici distinguerentur à Gueusijs Hæreticis numos plũbeos, & æreos collo apponentibus, vt auctor est Gabutius in Vita Pij V. lib.6.c.2. ac paupertatis falsa specie inhiantibus auro Ecclesiarum, quas spoliarũt,

& imi-

& impiè, ac sacrilegè denudantes expilarunt. de Bullis Pignor. in mensa Isiaca,& Ioa. Iacob Chifflet. in Anastas. Childer.atque Antiquarij. De Phylacterijs,Ligaturis,Pyctaciolis,Breuicolis, & alijs remedijs superstitiosis S. Augustin. lib. 2. c. 26. & 29. de Doctrin. Christ. Gratianus in c. Romana 15. dist. c. si quis dist. 79. & tota caussa 26. quæst. 5. l. eorum, §. nullis, C. de Malef. & Math. Plutarch. Plin. Sosipater Charis. Ammian. Marcellin. Sammonic. Seren. Turneb. Casaubon. Ios. Scaliger. deque auertendo fascino, quo Agni quoque impetebantur, vnde apud Virgilium queritur Pastor. *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat Agnos.* De amuletis, & periaptis Aegyptiorum, deque icunculis fictilibus, quæ reperiuntur in thoracibus cadauerum conditorum, R. P. Athanasius Kircherus Soc. Iesu Presbyter omnigenæ promus condus eruditionis Tom. 3. Oedip. Aegypt. Syntagm. 19. & Tom. 1. Syntagm. 1. c. 7. qui censet eas esse Teraphim, seu Idola Labani, de quibus c. 31. Genes. & ipse Syntag. 463. Sacerdotes Aegyptiorum in gemma exsculptam veritatis effigiem e collo pendentem habuere ex Aelian. Polyh. l. 14. c. 35. & Diodor. Sicul. ac Iunio l. 2. de pictura vet. At Deus Opt. Max. iussit vt Pontifex Hebræorum Rationale portaret ante, & super pectus suum,

quod

Kircherus

quod ex auro, Hiacynthis, purpura, cocco bis tincto, & bysso retorto constaret, intextis 12. gemmis, seu lapillis pretiosis, essetquè affixum Superhumerali catenulis aureis, doctrinamquè ac veritatem contineret, vti describitur Exodi c.12. vetus quidem est artificium Diaboli, cuius innumerabiles exstant nocendi artes, cerea signa effingere ad cruciandos, & necandos homines. Hypsipyle apud Ouidium in Epist. ad Iasonem canit de Medea. *Deuouet absentes, simulacraquè cerea fingit, & medium tenues in iecur vrget acus*, apud illum lib. 3. Amor. Eleg. 6. *Sagaque Phœnicea defigit nomina cera*, cum eodem pentametro, Fastor. etiam lib. 2. Horat. lib. 1. Satyr. 8. Virgil. Eclog. 8. vbi Seruius: *Limus vt hic durescit, & hic vt cera liquescit*. M. Delrio lib. 3. Disquis. Magic. q. 3. sect. 1. par. 1. & q. 4. sect. 5. Crespet. de odio Satan. disc. 20. Paul. Aemyl. lib. 8. Hist. Franc. Iunius lib. 3. de pictur. vet. Non tamen ad hæc depellenda, nec ad eliminandas, abigendasquè superstitiones illas primariò fuit inuectus in Ecclesiam Agnorum cereorum Dei vsus, neque vice Bullarum profanarum, & amuletorum dati fuerunt initio, nec ea mens directa fuit Romanorum Pontificum. nihilominus cum Agni Dei à Christianis gestati fuerunt e collo pensiles pia cum fiducia, & illa maleficia

repressa sunt, ac contusa, & profana, superstitiosaquè amuleta, eorumquè abusus penitùs exoleuerunt cedente Cacodæmone potentiæ Diuinæ,& discussis,fugatisquè præstigijs vanis, quibus tamquam offusa caligine ille humanis mentibus illudebat, ob splendorem irradiantem e Rationali veritatis, & doctrinæ, ex Agno nempe viuo cereorum Agnorum exemplari.

CAPVT VNDECIMVM.

OPinati sunt alij Agnum Dei fuisse apud Christianos symbolum, & typum, seu figuram Agni Paschalis, quem solemnibus cũ cæremonijs comedebant Hebræi, sicuti præscriptum erat c.12. Exodi. Hos inter exstitit R.P. Vincentius Bonardus Ordinis Prædicatorum, cuius opus de Agnis Dei Italico conceptum idiomate,& editum Romæ anno 1586. in quarto, versumquè in Gallicum prodijt, & Lugduni anno 1603. in octauo; eratquè in Bibliotheca Cordesiana: Hic vero ad Episcopatum Hieracensem deinde prouectus est: Antonius Marsilius Columna Salernitanus Archiepiscopus sect.3. Hydragiol. Benedictiones recensens,quibus Ecclesia vtitur ad sanctificationem, eiusque vim per Diuini auxilij imploratio-

rationem, adnumerat illis Benedictionem Agnorum e cereo Paschali à Romano Pontifice diffundi solitam, & istum Bonardum eorum originem disertè persequutum affirmat; Præterea contendit Bonardus cereum Paschalem typum esse columnæ, quæ noctu deduxit Israelitas in solitudine, igneaquè præiuit, vti narratur c.13. Exodi, exponitquè Amalarius c.18. de Diu.Offic. & videtur alludere Præfatio, quam canit in Ecclesia Diaconus cereo Benedicens hisce verbis, *Sed iã columnæ huius præconia nouimus, quam in honorem Dei rutilans ignis, accendit*. Obseruat verè R. P. Raynaudus haud solitam Ecclesiam ritus Iudæorum, vel facta recolere, neque Cæremonias Ecclesiæ typos esse Cæremoniarum Synagogæ certum est, cum ipso in primo Concilio ab Apostolis habito Hierosolymis Actorum c. 16. iugum illud impositum populo duræ ceruicis excutiendum, nec ab hominibus bonæ voluntatis, quibus in ortu Christi pacem nuntiarant Angeli, ferendum illi censuerint c.2.ad Galat. cumque omnia Israelitis contingerent in figura, significarentquè potiùs res à Christo gerendas, & portenderent Ecclesiæ mysteria: notat Genebrardus Archiepiscopus Aquẽsis Psalmos plerosque inscriptos εἰς τὸ τέλος ad finem, referri ad Ecclesiam, siue ad tempora Christi,

quæ appellantur à S. Ioanne epist. I. c. 2. nouissima, quia his nulla successura sunt, & in ipsis erit consummatio. lxx. Interpretes perpetuò reddiderunt, ad mysterium; in tit. Psal. 4. Rabbi Kimhi, ad futurum venire, seu ad Messiæ sæculum, deque vocatione gentium Theodoretus in c. 17. explanat. Christus profectò τέλος fuit, & πλήρωμα, seu plenitudo, & *finis legis*, e S. Paulo ad Roman. c. 10. ad quem, velut ad centrum lineæ concurrunt ductæ à circumferentia; ita paginæ omnes, actusquè antiqui fœderis contenderunt, idque Christus Dominus insinuauit c. 16. S. Matthæi, & c. 5. S. Lucæ. dum ait: *Iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege donec omnia fiant*, & sæpiùs legitur in Euangelio, vt *complerentur Scripturæ*, Cereus autem Paschalis Sabbato sancto sacratus, & Benedictus designat Christum electos deducentem ad cælestem Beatitatem, vti iam insinuaui. Quamobrem labat hinc quoque ratio, quam afferunt illi, qui putant Agnos cereos effictos, vt essent iuge, ac quotidianum Baptismi Christiani monimentum, quia immerguntur Agni, quemadmodum cereus Paschalis, & in aquam demittuntur ad Baptismũ Hebræorum *sub Moyse in nube, & in mari*, de quo loquitur Apostolus I. ad Corinth. c. 10. adumbrandum, quæ fuit opinio Honorij Augusto-

gustodunensis lib.3.Gemmæ c.102. refe[illegible]nte Raynaudo; nam ex ipso Apostolo eu[illegible] [illegible]r illa *Hebræis in figura nostrum facta essi* [illegible] *bramquè habebat lex futurorum bonoru[illegible]* [illegible] Christi c.10. ad Hebræos. Honorius [illegible] [illegible]le, qui anno 1220. floruit, nihil de A[illegible] [illegible]i dicit, sed de cereo tantum Paschali l[illegible] [illegible], vt ad quartam sententiam progrediar, quæ ad istam tertiam accedit, debet quidem esse perpetua recordatio Baptismi, eamquè summi ad vitam sanctiùs exigendam fore momenti iure merito perpenderunt Patres Concilij Parisiēsis sub Ludouico Augusto, vtque assētiar Guidoni Aretino, qui ad annum 1024. vixit, in Micrologo, tradenti apud Romanos annotinū Pascha celebrari quasi diem anniuersarium Baptismi abs his, qui tincti fuerant in priori Paschate, anno redeunte, quique consequebatur; conueniebant enim isti simili die, offerebantque solemniter, sicut Episcopi Natalem Cathedræ, seu Pontificij sui diem, quo nempe fuerant electi, vel consecrati, consueuerant celebrare (vt inquit Raynaudus) sed Episcopis id erat facillimum, qui habebant eo die sermones ad populum, cuiusmodi exstant SS. Gregorij Nazianzeni, Eucherij, Augustini, atque L[illegible], dicebantur ad ipsos Episcopos Pane[illegible] [illegible]urelio Episcopo Carthaginensi, Pe-

tro Rauennati, & Laurentio Mediolanensi, cogebant etiam Episcopi Synodos. ita S. Xystus, seu Sixtus Episcopus Romanus, S.Damasus, S.Hilarius, & Anastasius eius successores. Ferrar. lib.21.c.35. de rit.sacr.Concion.Cardinalis Baronius in Martyrol. die 18. Ianuarij, Rosvveyd. in epist. S. Paulini, Morin. lib. 2. Eccles. Liber. la Cerda c.167. n. 18. Aduers. sacr. Sirmond. in Nott. ad Ennod. At singulis Christianis, qui huc illuc proficiscebantur, laboriosum, & dies ille, qui addictus fuisse dicitur Baptismo ab Ecclesia vniuersim quoad omnes in memoriam reuocando, si fuit Octaua Paschæ quotannis recurrens, seu Dominica in Albis, quæ vocatur ab Alcuino in epist. ad Carolum M. Pascha clausum, ita vt Pascha primarium, seu exemplar omnium Dominicarum situm esset inter Pascha Floridum à Richardo Victorino dictum, & Petitum ab Albino propter competentes; seu Ramalia, vel in Ramis Palmarum, ac inter Annotinum illud Pascha, quod anniuersarium Honorio suprascripto, & Νέα Κυριακὴ SS. Gregorio Nazianzeno Orat.43. & Ioannis Chrysost. Orat. de nou. Domin. ac Syris e Schultingio, Testam. Syriac. ad c.1. epist. S. Petri, & Vicecomit.l.5. c.53. de Antiq. Rit. Bapt. quasiquè medium interponeretur. Latinis profectò nu- [illegible] tur

Dominica in Albis, seu post Albas, vt loquitur in Sacramẽtario S. Gregorius M. vel Quasi modo, ab initiali Introitus Missæ; Albæ nimirum vestes deponebantur Sabbato anteriori à Neophytis, atque à ministris seruabantur e Victore Vticense lib.3.de persequut. Vandalica. Etenim si dies aliquis propriè respondens annuæ celebritati Baptismi publici præstituendus erat, debuit is esse Sabbatum ipsum in Albis, aut Sabbatum antè Pascha, quo Baptismus publicus celebrabatur; sed & si fuit Octaua Paschæ, seu Dominica in Albis ad recolendam memoriam eius delecta, quod auctorum suprascriptorum testimonio, Honorij nempe Augustodunensis, & Guidonis Aretini asseritur, nõ tamen inde cõsequitur ea de caussa distributos fuisse illa Dñica olim ab Archidiacono Agnos Dei, distinguenda nãque sunt tempora, vt infrà demonstrabimus. Hanc tamen sententiam amplexus est Raynaudus, voluitquè ista Dominica in Albis, ob solemnem, & annuam recordationem Baptismi publici distribui Agnos cereos, vt his quasi aptissimis symbolis Christus designaretur, siue incarnatum, passumquè Verbum, ipsiusque regnantis gloria connotaretur, cui nomen dederant initiati, & ipsummet pridem professi, atque in Baptismo e Christo, & Ecclesia nati, vnde perele-

ganter, ac eruditè differit de Christi connubio cum Ecclesia, de natorum Horoscopo, ac nobilitate, deque officijs erga patrem, matrem, fratres, atque seipsos opus quasi tesellatum e varijs Sanctorum Patrum sententijs admirabili arte contexit. Ego ipsi Raynaudo amicitia coniunctissimus, eiusquè doctrinæ admirator, & cultor confido mihi facilè ab eo condonatum iri, si hanc eius sententiam haud sequar, quippe quæ nec Agnorum originem detegit, antiquior quippe, Apostolicisquè temporibus coæua, & suppar fuit, neque declarat perspicuè, ac dilucidè, verùm symbolicè, mysticèque potissimùm Agnorum significationes explicat; neque probationem vllam affert, e qua liqueat ob illam festiuitatem anniuersariam Baptismi, Dominica post Albas, Agnos Dei fuisse datos à Pontifice illis, qui antè annum fuerant Baptizati, neque verò afferre potest, cum festiuitas hæc recentior sit Agnorum largitione; quæ illam decem ferè sæculis præcessit. Est & amica contentio, ἀγάθη δ᾽ ἔρις ἥδε βρότοισι. pangit Hesiodus quin etiam opinionū dissimilitudo tantum abest à simultate, vt sæpissimè non modò qui sententia discrepant in amore consentiant, sed etiam, qui exercent ipsi simultates iudicio congruant, imò quod Card. Baronius in Martyrolog. Rom. die 28.

April.

April. de se, deque Hieron. Rubeo Rauennatis Historiæ scriptore disertissimo perscripsit. si suboriatur inter nos aliqua contentio, non inde (vt assolet) liuor, vel æmulatio intercedet; quin veluti tenacioribus quibusdam amoris vinculis mutua inter nos beneuolentia stringetur. Doleo tamen non parum quod toties, tamquè acerbè carpat, amariusquè traducat Panuinium, præsertim quod existimarit Agnorum immersionem successisse Cathecumenorum Baptismo publico, cum tamen non valdè distet Raynaudi opinio, dum sentit ad memoriam annuam Baptismi publici dispertitos Agnos fidelibus, huius enim memoriæ celebritas fuit instituta serius, diuquè post desuetudinẽ Baptismi publici, qui sub Carolo M. & Ludouico Pio non vsurpabatur, cũ paruuli Baptizarentur ob pericula, nec differretur Baptismus, rariquè adulti tingerentur: Quando autem Sabbato Paschali quotannis Baptismus publicus peragebatur, quod nemo inficias ibit: Nonne superuacaneum erat illius suscepti diẽ anniuersarium indicere, quid enim erat necessum memoriam Baptismi publici renouare, cum Baptismus repeteretur, dumquè sicut anno anteriori ministratus, impensusquè fuerat, ita posteriori conferebatur alijs fidelibus, præsens præteriti memoriam satis

susci-

ſuſcitabat, & refricabat. Certè ſicubi hallucinatus eſt Panuinius, meretur tamen veniam, vt qui tot Scriptores, quorum opera poſt obitum eius emerſerunt, perlegere non potuit, nec lucubrationes ſuas retractare præ illarum multitudine, præque vitæ breuitate, cum præreptus ſit immatura morte, annoque ætatis XXXIX. vt in eius Epitaphio legitur Romæ in S. Auguſtini, abſumptus, imò promeretur laudes, & præmia; quiſquis autem Eccleſiaſticā callere cupit Hiſtoriam, eius monumenta peruoluat, plurimumquè ſe illi debere agnoſcet, primus quidem glaciē (vt ita dicā) ſeruit, viaſq. nullius pede tritas princeps ingreſſus de rebus hactenùs intactis terſiùs, & politius orſus ſcribere cæteris, qui decurrerũt hoc in ſtadio deinceps, & cõmentati ſunt, quaſi facem prætulit, iterq. comiter viſus commonſtrare. Hoc quidem excerptum de Baptiſmate Paſchali, & Agnis Dei Romæ anno 1560. editum, Fr. Ioſephus Pamphilus Veronenſis, & Onuphrij popularis Ordinis S. Auguſtini, & ita ſocius, vertit in Italicum, & publicauit itidem Romæ anno 1566. Epiſcopus Signinus, & Sacriſta Pontificius fuit, atq. Chronicon Ord. ſui concinnauit idem, in quo ſcriptos à ſe libros tres de ſacris ritibus Baptiſmi, Chriſmatis, & ſanctæ Euchariſtiæ ad annum 1579. gloriatur. Raynaudus,

dus,vt est solers, non inscius quam parum firmis niteretur ipsius sententia fundamentis,opposuit sibi duo, inprimis. quod non in Paschate solummodò, verùm & in Pentecoste Baptismus publicus,seu Generalis celebrabatur,ideoquè distribuendi erant iterum , Benedicti denuò in solemnitate Pentecostes, Agni,& anniuersaria festiuitas Baptismi publici alia instituenda,quod validè motum non resoluit,dum respondet dari etiam in Pentecoste solitos Agnos, nam id nullo modo probat,& fortè tunc Baptizatis,qui Chrismate delibuti, & Corpore Christi saginati fuerant,datos intelligit : At & Benedici debebant illi rursus,& annotina Pētecoste indici ad memoriam Baptismi. quoties verò Baptizabatur aliquis siue publico, siue priuato Baptismo, & confirmabatur vnctus Chrismate in fronte ab Episcopo,manibus super caput impositis, & Eucharistiam percipiebat,Agnus illi cereus adsignabatur, vt mox dicam,sed Agni non Benedicebantur,nisi in Paschate, consequentequè Hebdomade. Obijcit sibi secundò fragmenta, & particulas Agnorũ gestari, nec esse integra, perfectaquè Christi symbola, quando Christi figuram imperfectam exhibent; satisfacit autem huic argumēto asserens moraliter sufficere ad Christum referendum Agni frustum quodlibet, vel tantillum

lum

lum, vti satis est aquæ consecratæ, seu Benedictæ gutta pro expiatione; prudenterquè cauet abstinendum à comparatione Corporis Christi in sacrosancta Eucharistia. Quia in Confirmatione Spiritus sancti fortitudo in animos fidelium illabitur, & illi corroborantur ad perferendos quoslibet cruciatus, indelebiliquè charactere imprimitur virtus ad coronam perseuerantiæ, cur non illius anniuersarius agitur dies? cur non Agnus cereus quoque ipsis, qui cõfirmantur diuiditur vti symbolicum Diuini Agni monimentum? sententia hæc Raynaudi locum habere potuit, postquã recessit ab aula, desijtq. celebrari publicus Baptismus, quo singuli quãuis seorsim, priuatimq. Baptizati, vniuersim admonerẽtur quasi præstiti sua in tinctione sigillatim Sacramenti, & pollicitationũ editarum, collatæquè gratiæ. Sicque cum Panuinio videtur conspirare Raynaudus, qui tamen ab eo tam vasto diffidere se iactat interuallo, & tot quasi Parasangis, dum illum Diuinationibus indulgere voluntarijs, & perperam opinatum Agnos cereos, cum immergerentur, substitutos Baptismo publico queritur, datos tamen fatetur anteà vice Bullæ profanæ Onuphrius. Ipse verò Raynaudus dũ Annotino in Paschate censet Agnos Benedictos, & immersos aquis, ac impensos Christianis Neophy-

phy-

phytis ad memoriam Baptiſmi cõmunis Chriſtum deſignaſſe, conſentit eorum Benedictionem, & immerſionem Baptiſmo publico ſubrogatas, ritumque Agnorum tum inclaruiſſe. Depromenda tandem aliquando mea eſt ſententia, quæ manifeſtè colligitur ex allatis.

CAPVT DVODECIMVM.

CVm Baptizati veſtes albas exuerent, quas induerant in Baptiſmo candoris indices interni, vt Vicecomes narrat c.6. lib.5. de Cõfirmat. ſeſe offerebant Pontifici, qui Chriſmate in Cœna Domini iuxtà inſtitutum Fabiani Papæ recèns ſacrato illos liniens in fronte Cõfirmabat, adiungebatur enim Chriſma, ſeu Cõfirmatio Baptiſmo tamquam complementum, e Melchiade, ſeu Miltiade Papa c.3. epiſt. ad Epiſc. Hiſpan. S. Paciano lib. de Baptiſm. & S. Dionyſio c.4. Eccleſ. Hierarch. qui τελείωσιν, ſiue ſacroſanctam perfectionem Diuinæ Generationis vocat, quia conſummat, & firmat fideles, inde huic Sacramento fuit inditum nomen *Confirmationis*, à S. Ambroſio c.8. lib. de Initiand. vſurpatum inprimis, S. Cyprianus lib. de operib. Cardinal. appellauerat *Signaculum Domini*, & epiſt.80. 72. 73. *ſigillum* Cornelius Papa penes Euſebium lib.6. Hiſt. Eccleſ. c.35.

Perſe-

Perfectionem idem Ambrosius lib.3.c.2. de Sacram. τελέτην S. Cyrillus Hierosolym. in Catechef.2.& 3.Mystagog. βεβάιωσυ τ̃ ἰξομολογίας S. Clemens Romanus lib. 3. Constit. c. 16. & S. Clemens Alexandrinus apud Eusebium l. 3. c. 17. Hist. Huiusce Sacramenti meminit, & Tertullianus c.40. de præscript.c.8. de Resurrect. carn. c.8. de Bapt. c.3. de Corona militis hisce verbis:*Caro vngitur vt anima consecretur, caro signatur vt anima muniatur, caro manus impositione adumbratur vt anima spiritu illuminetur*, & alibi *signat illic in frõtibus milites suos*, quin & c.5. adu. Praxeam, & c.14. adu. Marcion. oleo curabant infirmos Apostoli apud S. Marcum c. 6. imponebantquè manus fidelibus, vt acciperent Spiritum sanctum cap. 8. Act. oleo firmabantur illi, cui miscebatur Balsamum, e S. Gregorio in c. 1. Cantic. nobilis ille succus vni terræ Iudęæ concessus e Plinio lib.12. c.25. & e Diodoro lib.19. Biblioth.siue in Engaddi monte, vbi Xylobalsama sudabant Opobalsamum, siue in viridario propè Hiericuntem e Strabone lib.16. Geograph. natus,& collectus, vnde propagatus fuit in Aegyptum haud procul à Memphi, inquè hortum translatus Christi Domini clarum incolatu, e Prosper. Cesalpin. cap. 6. de plant. Peregrin. vbi hodiequè non profluit: e Petro la Valle in

Itiner.

Itiner. Erat autem oleum, seu Chrisma in altari sanctificatum e Sancto Cypriano de vnction. sed illius qui non meminere? Concilia, Elibertinum, siue Illiberitanum c.38. Laodicenum c. 48. Arelatense primum c. 2. Meldense, Aurelianense, Hispalense, Moguntinum Generale sextum sub S.Bonifacio. Patres, Origenes in c. 6. ad Roman. Iustinus, Innocentius I. epist. ad Decent. Gregorius Nazianzenus, Theodoretus, Amphilochius in Vita Sancti Basilij, S. Ioannes Damascenus quæst. 137. præcipuè S. Augustinus lib. 3. contra Donat. c. 19. & 20. & in Psalm. 26. & 141. & l. 2. contra Petilian. & l. 15. de Trinit. ac c. 16. Tract. 6. in S. Ioan. Epist. Albaspinæus Episcopus Aurelianensis lib. de antiq. Eccles. Polit. circa Euchar. Hoc oleum, & agnitum fuit ab Ethnicis, eoquè sanatus videtur Seuerus Augustus à Proculo, e Ios. Scaliger. in Chronic. Euseb. & Petito in leges Atticas post Tertullianum; illud augustiori cõsecrare ritu, numerosiori Comitatu, ac magnificentiore pompa cœpit Fabianus Papa Martyrio illustris, vt Ecclesiam oppressam furore, atque rabie Decij Augusti eo magis tamquam palmam extolleret; splendor enim Pontificij iubaris, vel in hoc exortu luminibus eius officiebat, *cum tolerabilius audiret aduersum se Principem æmulum insurgere,*

quam

quam æmulum Sacerdote leuari, e S. Cypriano. dicitur & iſtud Sacramentum *Conſignatio* in Concilijs Hiſpanicis apud Loaiſam. *Poſtquam Presbyter fideles vnxerit in pectore, tangendos eos eſſe in fronte ab Epiſcopo* S. Gregorius M. affirmat lib. 3. c. 19. Regeſt. & Epiſcopo Cluſino ſcribit lib. 8. c. 46. vt Eccleſijs viſitationis officium impendat, *quò ij, qui illic Deo propitio Baptizantur, non debeant inconſignati remanere.* Formula, qua Græci Confirmantur, hæc eſt can. 7. Concil. primi Conſtantinopolitani σφραγὶς τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου πνεύματος; fusè Gratian. tota diſt. 5. de Conſecrat. S. Hieronymus agens de Ritibus Baptiſmi in Dialog. adu. Luciferian. inducit ita loquentem Luciferianum, *an neſcis etiam Eccleſiarum hunc eſſe morem, vt Baptizatis poſteà manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus ſanctus*, mox ſubdit. Orthodoxum reſpõdentem. *non quidem abnuo hanc Eccleſiarum eſſe conſuetudinem vt ad eos, qui longè in minoribus Vrbibus per Presbyteros, & Diaconos Baptizati ſunt, Epiſcopus ad inuocationẽ Spiritus ſancti manus impoſiturus excurrat.* Idem, ſeu quis alius in cap. 1. Marci. *Quod conſummatur per ſponſum* (inquit) *incipitur per Paranymphum, vnde Catechumeni incipiunt per Sacerdotem, & chriſmantur per Epiſcopum.* qui *Confirmare* quoque dicitur, ſiue *Crucis vexillo Conſignare* à Vi-

ctore

ctore Vticensi lib. de persequut. Vandal. Adde can.7. Concilij Laodiceni, S.Basilium epist. ad Amphiloch. Syricium Papam ad Himeriũ Tarraconensem, Leonem M. epist.85. Epilogum Concilij Romani e Siluestri Decreto, Arausicanom c.8. & Epaunense can.16. Et Spoletanum istud Epitaphiũ D. P. PICENTIAE LEGITIMAE NEOFYTAE A LIBERIO PAPA CONSIGNATAE FL. HOSPITIANVS MARITVS VXORI DVPLICEM SARCOFAGVM CVM TITVLO HOC LOCO . . OE . . . . C. . . POSVIT . . . . M. MERITO . . . . quod olim exscripsi, satis comprobat Sacramenti antiquitatem, id vt consequerentur Neophyti, seu recens Baptizati Sabbato post Pascha conueniebant in Ecclesiam albis adhuc vestibus induti, quas susceperant in Baptismo, vnde Sabbatum in Albis dicitur, quin & Dominica sequente, interim septem illis diebus pernoctabant vigiles Neophyti, vt Amalarius testatur lib. 4. c. 27. de offic.Eccles. propter Sacramentum præsentis vitæ, & propter septimam diem, qua requiẽ animæ Sanctorũ recipiũt exutæ à corporibus, vel septiformem Spiritum, qui per vnamquãque diem diuerso cibo alit suos, quemadmodum in Pentecoste. Baptizati aliquando Confirmabantur statim post Baptismum, vti vult

Vicecomes lib. 1. c. 4. & l. 2. c. 1. de Confirmat. nec abnuerim id vsitatum quoties instaret, vrgeretquè necessitas, & sæuiente persequutione Gentilium, aut posterioribus sæculis, aut propter infantes. vt in Ordine Romano apud eũdem Vicecomitem, & Menochium. hic autem primigenium ortum inuestigamus, & primæua Ecclesiæ nascentis exordia, quibus adulti tingebantur. verùm septem dies inter Baptisműm, atque Confirmationem intercessisse probat ipse Vicecomes, dum vestes candidas totidem diebus gestatas, Vigiliasquè obseruatas consentit, hora tertia Confirmationis ministerium peragi solitum indicans: at Rabanus Maurus lib. 2. de Institut. Cleric. c. 39. euincit, & rursùs Amalarius lib. 1. c. 29. de Offic. Eccles. & insuper Iuo in serm. in die Paschat. Apponam Rabani verba: *Quos dies septem Albas vocitamus propter eos, qui in sãcta nocte Baptizati Albis per totam Hebdomadam vtuntur vestibus, & tunc maximè dum Alba tolluntur à Baptizatis vestimenta per manus impositionem à Pontifice Spiritum sanctum accipere conueniens est*. Ea Bosius refert in Nott. ad passionem S. Cæciliæ, Durandusquè asserit Baptizatos non nisi septẽ diebus post Baptismum Confirmatos fuisse propter dona Spiritus sancti, quem, vt acciperent illa, singulis illis diebus, singula, inuocabãt

adhuc candidati: In quibusdam (inquit lib. 6. c. 8. Rational.) Ecclesijs septem diebus post Pascha cerei Catechumenorum immerguntur &c. Neophyti ergo Dominica in Albis deducebantur à *Patribus Lustricis*, quos *Patrinos* vocant, & compatres, tuncquè *susceptores*, quia susceperant eos e sacro fonte, sine quibus sicut olim nemo Bautizabatur e Becillo in S. Caio, & Vitis Patrum, vbi Rosvveydus, ac Glossographo Gratiani in c. peruenit 30. q. 1. & tota dist. 4. de Consecrat. erant enim quasi *fideiussores*, vadimoniumquè præstabant. S. Ambrosius compellat illos *adductores*, S. Dionysius ἀναδόχυς in Cæleſt. Hierarch. Tertullian. c. 18. de Baptism. *Sponsores*, vbi Pamelius, S. Augustinus *fidei Doctores*, & S. Gregorius Nazianzenus *initiatores*. Ita etiam nullus Cõfirmabatur absque Patre Lustrico e Vicecom. lib. 1. c. 11. de Confirmat. Lutolph. Saxon. in Vit. Christ. par. 1. c. 24. Hygino Papa apud Gratianum dist. 4. de Consecrat. c. 10. Nicolao Primo, & Concilijs Parisiensi, ac Vermeriensi, alius quidem debet esse patrinus Confirmationis à patrino Baptismi ex c. in Catechismo dist. 4. Neophyti (inquam) deducentibus patribus lustricis Dominica in Albis sistebant se Pontifici, qui hora tertia imponebat illis manus, & oleo Chrismatis eorum frontes in modum Crucis

 deli-

deliniens eos Confirmabat, mox sacris operabatur, eosdemque Neophytos Corpore, ac Sãguine Domini pascebat, Eucharistiam porrigens, nam Confirmatio præcedebat Communionem, vt Loaisa docet in Concilia Hispañ. & hæc tria Sacramenta simul annexa erant, licèt sæpiùs aliquot diebus interiectis: In Ecclesia quidẽ Vigilare soliti erãt Christiani ex præcepto Domini, qui Apostolos hortatus est ad Vigilandũ consuetus ipse insomnes noctes in orationibus, seu precibus transigere, imò dixit omnibus *Vigilate*, & ideò lumine illis opus erat, præcipuè verò Vigilabant in nocte Paschale Iudicem Christum in ea venturum expectantes, vti Bonardus adstruit e Tertulliano in Apologet. & alijs Patribus, tuncque lampadas, & cereos permultos accendebant ad Ecclesias, quæ vt plurimum erant occultæ, atque subterraneæ, & obscuræ illo æuo, illustrandas. Baptizabant etenim, & vacabãt officijs, muneribusquè alijs sacris, & cereoli Baptizatis dabantur, & Paschalis cereus Benedicebatur, ceraquè multa congerebatur ad eos vsus, vnde canone 82. Apostolorum iam laudato clericus, vel laicus, qui surripuerit ceram, vel oleũ à sancta Ecclesia, seiungitur à consortio, & can. 81. si quis Christianus, oleum tulerit ad sacra Gentilium, vel Synagogam Iudæorum

festis

festis ipsorum diebus, aut lychnos accenderit, pellitur e societate. ceram quoque, pro sacris Gentilium comprehensam fuisse autumo, nam & incerabant illi genua Deorum suorum, vt Iuuenalis in Satyra loquitur, vtquè Prudentius.

Incerat lapides fumosos Idololatrix Religio, affigebant nempe vota e cera vel exarantes, vel efformantes simulacrorum genibus, vt exponit Ioseph. Scaliger, vtquè præfatus sum pluribus, in Saturnalibus, inque Floralibus eos adhibebant, & in priuatis cultibus. *Asclepiades Philosophus Deæ cœlestis argenteum breue figmentum, quocumque ibat, secum solitus afferre, ante pedes statuit Apollinis Daphnæi Antiochiæ sublimes, accensisquè cereis ex vsu cessit.* auctore Ammiano lib. 22. Histor. Encausticen tunc viguisse non dubium est e Plinio lib. 35. c. 11. apud Romanos, celebratquè festiuo Disticho Martialis pictorem Encausticum, *qui Phaëtonta fecerat dipyron.* picturæ genus est, qua ceram adurentes pingunt cauterio, de illa Ouidius, Iurisconsulti in l. pictoris D. de fundo instr. Nebrissen. in Lexic. Coluius in Nott. ad Sidon. Turneb. l. 24. c. 17. Aduersar. Vtque legimus in versione lxx. lib. 2. Machab. c. 2. nec ipsis Hebræis erat ignota; nam quod in vulgata est. *ei qui pingere curat*, in ista ponitur τῷ δὲ ἐγκαίειν, ϗ ζωγραφεῖν ἐπιχειροῦντι. In ipsis Eccle-

ſiæ initijs picturam vſurpatam compertum eſt, ne quid dicam de Imagine Chriſti Edeſſena, dequè tabulis pictis à S. Luca; nec eam tantum, quæ plana vocatur, & coloribus in tela, ligno, vel muro expreſſis delineatur, ſed & Ana glypticam, ſeu expreſſarum ſtatuarum, ac ectyporũ, Statua Chriſti in Paneade, atq. Crucifixi Domini effigies Nicodemi arte fabricatæ ſatis id probant: Et verò erant in pariete Templi Salomonis cælaturæ palmarum, picturæquè prominentes lib.3.c.6.Regum quin & Cherubim l.2. c.3. Paralipom. nec æneas ſtatuas reijcit Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus in epiſt. ad Thomam Claudiopoleos Epiſcopum inſerta ſeptimæ Synodi actione 4. Imò & Encauſtice fuit adhibita, nam tunc e fragmentis, & ſegmentis, atque particulis cerei Paſchalis effingi cœperunt Agni admiſta, quæ ſupererat, cera, & Baptizatis, Chriſmate ſacro delibutis, & ſacroſancta Euchariſtia munitis diſtribui, quod innuunt verſus inciſi periſtylio Baptiſterij Conſtantiniani à Panuinio prolati. *Pura*, vel *uda ſalutiferis imbuit ora cibis*, erantquè ſymbola Chriſti, & Chriſtianorum, vt dixi. Vicecomes lib. 5. cap. 51. de Ritib. Baptiſm. ſigilla iſta cerea, ſacraſquè icunculas datas putat fidelibus à Pontifice ipſa die Baptiſmi, ſeu Sabbato ſancto, delataſquè octiduo, & Sabbato

in

in Albis depositas, vnaquè Albas vestes; Schultingius Albas vestes in Baptismate, seu Sabbato Paschali acceptas à Baptizatis, in Octaua, seu consequenti Sabbato exutas & positas Tomo 3. Biblioth. Eccl. de Octaua Paschæ notat, simulque admonere Vvidmanstadium in Præfatione Testam. Syriac. Romæ antiquissimo ritu cereas imagunculas à Baptizatis etiam acceptas, quibus ab impressa effigie nomen erat Agni Dei, argumentum cui nitebatur Vicecomes, hinc petebat, quia clamabat ad Pontificem Acolythus Agnos cereos offerens. *modò venerunt ad fontes, &c.* sed cum ex Ordine Romano certissimum sit Agnos Dominica die, tum Sabbato in Albis fuisse distributos, Catechumenos verò antea tinctos in Sabbato Paschali, de ipsis Agnis cereis interim, ac denuò immersis, & ablutis propriè proclamatio illa est intelligenda, de Baptizatis autem metaphoricè, atque cum aliqua mora, nam anteriori Sabbato ab Archidiacono formabantur Agni, vel à Pontifice, atque Cardinalibus ab ipsa die Paschale ad Sabbatum vsque lauabantur, quamobrem gestari, deponique non potuere cum vestibus Albis, qui necdum efficti, lotiquè fuerant; octiduum illud *festiuum* vocat *cũ cessatione* scilicet ab operibus seruilibus Concordia Regulæ Anianiensis. Chrismate

vnctis, & Cõfirmatis à Pontifice traditos Neophytis Agnos cereos, colloquè appensos Durandus Episcopus Mimatensis acerrimus indagator Cæremoniarum Ecclesiasticarum lib. 6. c. 8. & 84. prodidit in Rationali Diuinorum Officiorum, quod anno 1286. compilauit, vt ipse testatur lib.8.c.9. obijt autem anno 1296. vt liquet ex eius Epitaphio in S. Mariæ de Minerua Romæ, vbi situs est. vtque Subdiaconus simul offerebat Neophytos, ipsosquè cereos orbiculos in lance delatos Pontifici, cõcinebatquè. *Pater sancte, Isti sunt Agni nouelli, qui annuntiauerunt vobis Alleluia, modò venerunt ad fontes, repleti sunt claritate Alleluia.* ad quæ alludit Poeta versuum Baptisterij Constantiniani. *Alleluia nouis balat ouile choris.* verum Pontifex Chrismate oblitis, cum vestes posuissent Albas, seu potius Infantibus, quos nudos Baptizarat, vestitis in Sabbato sancto, Confirmatisquè dabat *stolam candidã, & Chrismale, ac decem siliquas* ex Ordine Romano, erat *Chrismale* velum, quo frons inuncta Chrismate inuoluebatur, e Vicecomite lib. 5. c.48. de Bapt. & Menochio par.1. c.9. Tegetum, seu Storearum, erant *siliquæ* monetæ genus, vel frugum, quibus adolescens prodigus vescebatur cum porcis. E collo pependisse Agnos arguit Vicecomes, quia manus cereo impediebatur.

batur ne aliam rem comprehendere posset, adibant enim Ecclesias per eam Octauam manibus gestando cereos in Baptismate traditos manu quoque deducebant eos adductores; at post cõmunionem die Dominica distribuebat inprimis Agnos Archidiaconus, cui opes Ecclesiasticæ creditæ erant, sacriquè cura commissa, & dispensatio ærarij, & qui, omnia vt decorè, atque magnificè perageret, Agnos effictos e cera pro monimẽto, & amuleto Christianis dabat in Ecclesia Lateranense, dum in alijs Ecclesijs cereus Paschalis diuideretur, ceræquè croceæ fragmenta darentur, at illa, qua constabant Agni, candida erat, & munda, ex Vrbani V. versibus, & in vase mundo miscitabatur ex Ordine Romano, & abluebatur sæpiùs, crediderim quamdiu adultos tingere moris fuit, & publicus Baptismus perdurauit, Archidiaconum Dominica id piæstitisse, at eo Baptismo desueto, & exolescente ipsum Pontificem Agnos conflatos, & Benedictos per Hebdomadam Paschalem, die Sabbati distribuisse fidelibus, Cõfirmatione ad Pentecosten dilata propter aduentum Spiritus sancti, & communione diei Cœnæ Dominicæ, atque Paschali Festiuitati adsignata. Hæc sunt incunabula, & hic est fumus Agnorum Dei, vti loquuntur Iurisconsulti forenses, e cera, & e cereis: Sed in-

clare.

clarescit e S. Augustini Regula in epist. 118. iam adducta, secundùm quam omnium rituum sacrorum origo ad Christum, & Apostolos referebatur. Lucemquè produnt illarum illustriorem Acta S. Agnetis, quæ, si S. Ambrosij non sunt, certè Adhelmo, qui septimo sæculo floruit, antiquiora existunt, refert ea Bollandus Tom. 1. Sanctuarij, exstantquè Tom. 2. Operum S. Ambrosij lib. 4. epist. 54. Hexametris ea versibus reddidit Hrosuita Illustris Virgo, & Monialis Germana, quæ floruit Othonum Primi, & Secundi Saxonum Augustorum æuo, at Elegis, vel Hildebertus Episcopus Cenomanensis, vel Philippus Abbas Bonæ Spei Sancto Bernardo quoque Synchronus; profitebatur illa se Christianam, Baptizatam (scilicet) Confirmatam, & Eucharistiam percepisse, omnesquè ritus horum trium Sacramentorum mysticis exprimit, & interdum proprijs verbis. *Mel, & lac* (aiebat) *ex eius* (id est Christi) *ore suscepi*. Libationem mellis, & lactis indicans, seu prægustationem vsitatam Catechumenis, de qua superiùs, & in Actis S. Susannæ, in quibus Caius Pontifex, cum eam sacro tinxisset Baptismo, & cõfirmasset *Alexandrum, Cutiam, & Præpedignam, obtulit pro illis sacrificium in eadem domo, & cõsecrauit Corpus, & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi, & lac, & mel, & fontem,*

tem, participauitquè cum omnibus mysterium Dei, vt refert P. Menochius par.4. c.79. Tegetum; *induisse* Sancta Virgo se gloriabatur *Cycladem auro textam,* id est Albã c.3. ad Galatas ἔνδυμα χριστοῦ dicitur; *annulo fidei subarrhatam,* id est Baptismi aquis ablutam, quem annulum Tertullianus lib. de pudicitia compellat. *Signaculum lauacri,* S. Paulus explanat scribens, *Christum nos signasse, atque arrhabonem dedisse spiritus nostris in cordibus, seu pignus,* in 2. ad Corinth. c.1. *in quo credentes signati sumus spiritu promissionis, qui est arrbabon hereditatis nostræ,* vti repetit c.1. ad Ephes. characterem Baptismi animæ impressum cũ infusione gratiæ denotans, aqua eleuata per potentiam obedentialem. Describit ista Periphrase Confirmationem. *Posuit signum in faciem meam, vt nullum alium amatorem admittam,* innuens tam duplex signum visibile Crucis, quod indiderat Pontifex eam vngens in fronte Chrismate, quã inuisibile signaculum fortitudinis, & constantiæ à Spiritu sancto animæ insculptum, quæ Prudentius insinuat canens de populo Romano: *Cœtibus aut magnis Lateranas currit ad ædes, Vnde sacrum referat Regali Chrismate signũ,* hæc signa Ezechielis in prophetia significauit Angelus c.9. *Seu vir talare veste linea indutus, seu ad pedes vsque demissa iussus à Deo transire*

per

per mediam Ciuitatem Hierusalem, & signum imprimere in frontibus virorum lugentium, quod nonnulli Thau vltimum Hebræorum elementum censent quasi Tham id est perfectum, seu Thora, id est legem, siue Trichie id est viuas, imò vti SS. Ambrosio, & Augustino, ac Alexandrino Clementi, & Tertulliano, atque Sancto Hieronymo visum, Crucem. e Menochio par. 5. c. 69. Huius rei Antiquarius præstantissimus æneum exhibuit quondam mihi monimentum, in quo visebatur imago senis cum atramentaria theca, & penna signantis frontes iuuenum, & cui erant inscripti versus isti Leonini. *Thau Crucis est signum, sed magno nomine dignum, nam premit interitum, quod Crucis est meritum*. Sic apud S. Ioannem in Apocalypse c. 7. Angelus signat prædestinatos in frontibus eorum. Interpretes vetusti obseruant signa visibilia dici à Græcis σημεῖα. & signacula inuisibilia σφραγίδας. In Confirmatione vtrumque signum scilicet, atque signaculum insigitur, nam & imprimitur inuisibilis character animæ, sigillum scilicet gratiæ dono Spiritus sancti, & tam manu in Crucem conformata, quam Chrismatis liquore Crucis efficta forma frons signatur, vnde superdicit Episcopus, *Signo Te signo Crucis, & Confirmo Te Chrismate salutis*, quin dum reconciliantur Apostatæ, Schis-

Schismatici, vel Hæretici ad Ecclesiam reuertentes, signantur in fronte ab Episcopo Crucis signo, & ille dicit: *Accipe signum Crucis Christi, atque Christianitatis, quod prius acceptum non custodiuisti, &c.* Etsi verò de Confirmatione hæc intelligant tam Gallonius in Vita Sanctæ Agnetis edita Italicè, quam alij viri docti. quid vetat alludi, & ad signum aliud visibile cõfirmatis, & Eucharistia pastis tribui, & assignari solitum? nam Crucis signa tam manu, quam oleo indita transeuntia erant, sed Agni effigies e collo pendula perstabat, inque sinu, & conspectu posita, & Christianum assiduè admonẽs *in faciem*, aut in facie, εἰς τὸ πρόσωπον, vt in Psalm. 83. & instar Encolpij à S. Gregorio Magno missi ad Eulogium, seu *Benedictionis, quæ oculis ipsius supponeretur*, vel ἐνώπιον, vt Psalm. 105. id est coram. adi Hesychium, & Iliad. ξ', & Etymologicon Orionis, quod Illustrissimus Ioannes la Farina publico bono in lucem profert, defæcatum, & exornatum. Sic enim Græcè phrasis ista concepta foret, si Acta ista Græcè reddita extarent, verùm in Menæis concisa sunt admodum, & quasi redacta in Epitomen, & ita intexuit Operi suo Bollandus Latina cum versione. In Actis S. Martyris Eustachij apud Lipomanum, & Surium die 2. Nouembris cum Ioannes sacerdos (vt narrat

Si-

Simeon Metaphrastes) ipsum Eustachium, & familiam Baptizasset, & Christi Corpore, ac Sãguine pauisset, Dominus Eustachio dixit: Inter alia, *accepisti arrham incorruptionis, & signatus fuisti, vt sis ouis mei gregis.* Compungebantur notis serui, vt innotescerent heri, ad quos pertinebant, & ab his vindicari possent, hinc à Romanis inscripti vocitabantur, & litterati, à Græcis στιγματίαι; memorat Herodotus Templum Herculis, ad quod si qui confugerent serui, seque Deo tradentes τὰ ἱερὰ στίγματα sacras notas susciperent, nefas erat eos tangere. S. Paulus scribit se Domini Iesu stigmata in suo corpore portare, S. Franciscus reapse circumtulit; ita Sancta vociferabatur Agnes se notis, & signis Christi in faciem suam exceptis Christum solum Dominum agnoscere, & illi vni afferendam, maculas, & sordes corruptorum auersari. Phrasis itidem in faciem meam pro in facie mea in Biblijs vsitata est, & facies pro sinu sumitur, Machabæor.1.c.14.& Matth. c.14.Psalm.30. & 41.quodque in vberibus est, ante, coram, ad facies, & in facie dicitur. Leuitic. c.27. Numer. c.4. Ezech. c.25.& Genes. c.17. Sic S. Agnes gestabat Christi signum antè pectus, continuum sponsi sui Mnemosynon, vt eo viso memoriam ipsius haberet perpetuam. Agnum nimirum cereum, præueni-

ret.

retquè aliorum amatorum blanditias, & certiores eos f.ceret, ab alio se præuentam amatore, vti sponsa Cantic.8. cupiebat poni super brachium, & cor sponsi quasi signaculum, quò in omnibus affectibus, & cogitationibus, quarum initium, & fons est cor, inquè omnibus operationibus, quarum principium est brachium, meminisset ipsius sponsus, ita ipsa recordari se sponsi demonstraret, dilectum suum locans tamquã myrrhæ fasciculum inter vbera. Demum Eucharistiam à se susceptam profert, dum insonat: *Iam corpus eius corpori meo sociatum est, & sanguis eius ornauit genas meas* euaserat enim Christi σύσσωμος, & σύναιμος concorporea, & cõsanguinea, vti S. Ioannes Chrysostomus eloquitur: Et si hæc necdum satisfaciunt, quia subiungit: *Dexteram meam, & collum cinxit lapidibus pretiosis, tradidit auribus meis inæstimabiles margaritas, circumdedit me vernantibus, atque coruscantibus gemmis*, quantumuis ista Maximus Taurinensis de ornamẽtis animi exponat, vel similia penes Ezechielem c.16. propriè tamen designant munuscula varia, quibus Baptizati, & Chrismate, ac Eucharistia donati cumulabantur, Annulos, qui digitis inserebantur cum Christianitatis symbolis, Agnos cereos e collo appensos, ex auribus inaures, vel ἐνώβια insignia fidei, quæ est

ex

ex auditu, & fidelitatis. Tertullianus quidem c. 10. de cult. fœminar. scrupulosa vulnera, quæ inferuntur auribus, non probat, nec Achillem aurem quoque foratu effœminatum, quod illi apud Sigæum statua seruat cap.4.de pallio, tamen c.15. Deuteron. Serui, aut ancillæ diligentis Dominum, nec ab eo discedere præoptantis iubetur auris subula forari in ianua, & Exodi c.22. inaures erant ornamenta muliebria, pro Rebecca Genes. c.24. rursus Exodi c.32. & 35.& Iudic. c.8. Iob restituto cognati,& amici dederunt gratulantes singuli ouem vnam, & inaurem vnam auream cap.40. adde Iudith c.10. Osee 2. Isaiæ 3. atque Prouerb.25. In calce Liturgicorum e m-s. Codice Anglicano ex Instituto S. Gregorij Magni Troparium assutum exstat ad recens Baptizatos in Pascha,vel Pentecoste, inque illo inter alia *Donatum vobis* (dicebatur) *signum à Saluatore dignum, qui pependit in Cruce, & tradidit Baptismum*, quibus verbis munus, seu donum Agni cerei adumbratur, quod Pontifex elargiebatur Christianis Baptismo, Confirmatione, ac Eucharistia præmunitis, & omni ex parte perfectis tamquam signum expressum, concludebatur inibi. *Hic est fons beatus, qui protegit albatos, dignos immaculatos, & balsamo Chrismatos*. Acta S. Agnetis cum Actis S. Eustachij,

ſtachij, & S. Suſannæ, cumquè Prudentij verſibus, & Tropario ſupraſcripto collata, & perpenſa efficiunt vt ſignorum, ſiue Agnorum cereorum fulgor, qui e Canonibus Apoſtolicis innotuerat, eluceſcat, quibus adnecti poteſt, & ars mira, qua Euphraſia Virgo Nicomedienſis procaciam laſciuientis iuuenis eluſit, dum ſe finxit Magam,& cera circumlitum collum obtruncandum obtulit incauto amatori,qui contaminare ipſam inhians pudicitiæ inſidiabatur, e Nicephoro Calliſti lib.7. c.16. Hiſt.Eccleſ. ſub Diocletiano ad annum Chriſti 309. vt putat Cardinalis Baronius in Annall. & ad Martyrol. 13. Martij. Ab exordio naſcentis Eccleſiæ ritum Agnorum cereorum vſurpatum Canones Apoſtolici laudati demōſtrant in primo ſæculo, Euſtachij Acta in ſecundo, paſſus eſt enim generoſus ille dux ſub Hadriano Aug. ad annum plus minùs 120. Chriſti, & in illis dicitur à Domino. *Signatus vt ſit ouis*, Suſannæ in Actis *fons conſecratur* vtique cum cereo, & *myſterium Dei cum omnibus* participatur, ſeu e cera ſigillum myſticum ad annum 294. ſeu tertio ſæculo, anteà ſub Decio,& Valeriano ad annum 254.& 255. ex Actis S. Laurentij apud Prudentium iam prolatum adſtabant in ſacris Chriſtianorum *fixi cerei*, S. Agnes ſub Symphronio, ſeu Sem-

pronio Præfecto Vrbis martyrium fecit ad annum 304. hoc est in quarto sæculo circiter, & *signum in facie, seu sinu* accepit, *collumquè suum lapidibus pretiosis* iactat *cinctum*, cereis nempe icunculis, Eufrasia *cera circumlitum collum* resecandum porrexit ad annum 309. Agno cereo circumseptum. Prudentius à Populo Romano *sacrum signum* referri *Regali Chrismate* canit ex Aede Lateranense, Theodosij æuo, & Codex Anglicanus *disertè signum illud* exprimit. Ita in quatuor primis Ecclesiæ sæculis Agnorum cerea signa comperiuntur. Aperiebat Agnus (vt in Apocalypse scribit fidissimus eius, & carissimus Amanuensis S. Ioannes c. 6.) Libri sigilla septem, id est Sacramenta, sacrosquè ritus adolescere in Cryptarum tenebris, & latebris volebat, & inter illos istum Agnorum e cera; legimus etiam S. Agnetem parentibus ad eius sepulcrum assiduè vigilantibus quadam nocte Virginum choro comitatam apparuisse, atque ad ipsius dexteram Agnum niue candidiorem stantem, qui Christũ significaret, & quicum in cœlo se viuere proloquuta est in Martyr. Rom. 28. Ianuarij, vt significauit Agnus, qui S. Clementi Papæ, & Martyri visus in solitudine Vrbis Chersonæ, seu prope Chersonam Vrbem Chersonesi, vbi Martinus quoque Papa I. etiam martyr exulauit (bis enim

enim Pontificiam maiestatem Regio illa excipere meruit) Agnus (inquam) dextro pede attingens fontem aquæ dulcis, & sicut Agnus, de cuius, & Dei sede fluuius aquæ vitæ splendidus tamquam crystallus procedebat c. 22. Apocalyps. quæ verba de Spiritu sancto procedente à Patre, Filioq. Latini aduersùs Græcos interpretabantur Carolo M. imperante, si qua fides Faucheto in Annall. Francorum. Hisce quatuor sæculis in illo æstu Diabolici furoris, & quasi Chao insultuum Infernorum contrà Ecclesiam decem in persequutionibus perierunt plurima; supersunt tamen reliqua, velut e naufragio tabulæ, quibus assequamur initia vetustiorum rituum, nonnulla monumenta. Inter Lupos, qui Agnos hosce cereos dilaniare gaudent: Deus Opt. Max. prouidit, & effecit vt vnus non sæuiret Munsterus, quin Religiosum hunc morem asseruit, dum inter reculas inuentas Romæ in sepulcro Mariæ filiæ Stiliconis e Serena filia fratris Theodosij Augusti, & quæ Imperatoris Honorij coniux fuit, recenset non solum laminulam auream cum hisce verbis Græcè scriptis *Michael, Gabriel, Raphael, Vriel,* verùm & Agnum Dei, seu Bullam gemmis distinctam retinentem hasce litteras. MARIA *NRA NOSTRA* FLORENTISSIMA, quod e Surio, & Fauno pro-

batum fuit. Mariam istam certum est Honorio Augusto coniunctam fuisse fœdere nuptiarum, qui annum ætatis decimumquartum inchoarat Mense Septembri, anno Christi 398. vt auctor est Card. Baronius e Claudiano. de illa intelligens S. Ioannem Chrysostomum in epist. ad vid. iun. dum scribit ex vxoribus eorum, qui tunc regnabant, alteram ex pristinis calamitatibus respirantem magnæ voluptati magnum habere dolorem admistum, eo quod qui potitur, nimis iuuenis, & nullius vsus est, multosquè habet vndique insidiantes. Eam verò donatam Agno cereo à Pontifice, vti signo Christianitatis,& tessera post Baptismum, Confirmationem,ac Eucharistiam hinc liquet, qui Agnus cum ipsa fuerit consepultus. certè Virgo defuncta est, sicut & ipsius soror Thermuntia, seu Thermantia, quam Honorius superduxit e Marcellino Comite in Chronico. Quo modo Reliquiæ Sanctorum demortuis Episcopis contumulantur ex antiquo more, Cruces quoque fidelibus inhumatis fuerunt inditæ, ne Dæmones eorum cadaueribus illuderent,& A cum Ω. adiungebantur Christum denotantes litteræ, quod obseruarũt Ambros. Morales lib.11. c.41. Maluenda de Antichristo lib.8. c.18. Maldonat. in c.8.& 28. S.Matthæi,Robert.in Gall. Christian. n.81.Episcop.

Lin-

Lingoñ. particulas itidem Sacrosanctæ Eucharistiæ nonnulli recondebant vnà cum defunctis intra sepulcra, idque Canone Trullano 83. in Synodo Quina sexta vetitum fuit, vbi de non danda mortuis Eucharistia Balsamon, & Zonaras in Nomocan. Albaspineus Episcopus Aurelianēsis lib. 1. obseru. sacr. c. 9. & Rosvveydus in Vitam S. Basilij inter Vitas Patrum. In sexto sæculo sedentibus Zosimo anno 417. & Gelasio anno 492. Agnorum cereorum vsum in Ecclesia Romana viguisse iam cōstitit, quin & sub Gregorio M. anno 592. in sæculo sexto, inque septimo, & sub Theodoro Primo anno 640. sub Leone III. anno 795. in octauo, sub Ludouico Pio Augusto anno 830. in nono, (decimum, & vndecimum obscurarunt inertia Scriptorum, & bellorum, calamitatumquè acerui) deinceps annis 1140. 1192. 1200. 1286. 1326. 1336. 1342. 1361. in sæculis duodecimo, decimotertio, decimoquarto; in decimoquinto, & decimosexto, ac decimoseptimo ita clarum est, vt testibus non egeat. Sic Ecclesia in possessione continua est huius ritus per singula sæcula in ea vsurpati. Et quamuis in sæpedicta Synodo Quina sexta Græci prohibuerint Christum Dominum Agni specie depingi, & videantur perstringere ritum istum Romanæ Ecclesiæ can. 82. & apud Gra-

tianum c. sexta dist. 3. de Consecr. sicuti Sabbati ieiunium, quod Romæ seruabatur, vel e S. Ambrosio in Quadragesima conuellere visi erant can. 55. & continentiam, vnde vocatur Erratica Synodus, fuitquè reprobata iamdudũ, existimat tamẽ R.P. Raynaudus id nec ab ipsis factum simpliciter, nec in perpetuum, sed prætulisse illos Christi effigiem sub humana forma, vt temperarent vsum tunc frequentissimũ, & quasi perpetem exprimendi Christum Agni similitudine. Adnotat simile quid Gretserus Agnis cereis, eadem nimirũ constans materia, distribuisse Patriarchas Constantinopolitanos lib. 2. c. 34. de Benediction. qui suæ xl. initio Thymiamata populo vtique ad suffitum dilargiebantur, die autem Palmarum Cruces, atque cereos, tertia post die iterum Thymiamata; tandem in Festo Paschæ numismata, quasi Presbyterium, docuerat id Balsamon Tom. 1. Iur. Græco-Rom. in propria Melete, seu Meditatione de hoc argumento satis infeliciter vocem Βαιῶν exponens. dabantur (inquit) loco Rogarum, atque vice Baiorum incensa, seu thura in die Catechesis, & magna feria quarta cerei cum incensis, & denique cũ Crucibus cerei quoque Dominica, qua Baia, seu rami gestantur, aureos etiam Numos Clericis admetiũtur Patriarchæ die Paschatis. Verum

rum de hisce fusè, cum de Rosa aurea libro singulari dissertabo. Moris quidem est in Occidente viris Principibus aduenientibus, & cũ pompa solemne ingredientibus Ciuitates offerri à Ciuibus cereos, seu scolaces e niuea, & candidiore cera cum Bellarijs.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

PLura, qui requiret Iacobum Sirmondum consulat in Notis ad Ennodium, Costanum lib. 4. Institut. Christian. vbi Agnorum Dei virtutes enumerat, & Andreæ Frusij carmen inserit, vti Raynaudus, Casalium virum pium, mihiquè peramicum Romanum Patricium patriarum Antiquitatum Scriptorem diligentissimum lib. de Vet. Eccl. Ritib. c. 5. & 38. Spondanum Episcopum Apamiensem alterum Historiæ sacræ lumen in Epitome Baronianorum Annalium, Azorium Tom. 1. Institut. Moral. l. 9. c. 9. quæst. 2. & 4. Sanchez l. 2. c. 43. Oper. Moral. Auctorem Antiquit. Liturgic. Tom. 2. Gretserum de Benediction. lib. 2. c. 34. Silu. Petrasanctam indefessum Ecclesiæ pugilem Tom. 5. Thauma c. 15. Decus insigne Auenionis Lorinum in Act. Apostol. Tomo 1. in c. 8. versic. 32. vbi laudat Theodorũ Studiten, qui epist. quadam (ea est 8. lib. 2.

in Cod. Columnn.) apud Baronium Tom.9. ad annum 814. hæc recitat S. Ioannis Chrysostomi verba: *Ego ex cera fusam amo picturam pietatis ergo factam*, rationem quoque dat idem Theodorus ex eodem Chrysostomo in serm. de vno Legislatore. *Vidi enim Angelum in imagine Barbarorum copias in fugam vertentem, vidi protritas Barbaras gentes, & Dauidem*, sed post subdit canonem Patrum sextæ, seu Quinæ sextæ Synodi. *In quibusdam Sanctarum imaginum picturis Agnus exprimitur, refert enim nobis Agnus hic verum Agnum, quem lex significat, quem Præcursor digito demonstrat*. Hinc argui tantum potest picturam e cera S. Ioanni Chrysostomo haud fuisse ignotam, atque approbatur sub Honorio Aug. viguisse, Romani ciues nobiles in atrijs disponebant ab antiquis vsque temporibus effictos e cera maiorum vultus, vel e Satyrographo. *Tota licet veteres exornent vndique ceræ Atria, nobilitas vera est, atque vnica virtus*. adi Iun. lib.3. de pictur. vet. S. Carolus Borromæus Cardinalium sacri Collegij iubar immortale maximi eos faciebat, vt in Concilijs Mediolanensibus videre licet, in honore habuit, & S. Ignatius Societatis Iesu auctor e Ribadeneira in eius Vita, & Pius Quintus Pont. Max. à quo benedicti Agni sūt in opinione mirabiliterque à cunctis æstimantur

tur teste Caraccia in illius Vita, & laudatus Salmeron in litteris datis Neapoli 9. Iunij anno 1566. ad eumdem Cardinalem Carasam rescribens Italico idiomate; gratiasquè agens de missis Agnis Dei, luculenter id attestatur. Pius ipse V. victoriæ spem faciens militibus cũ Turcica classe ad Echinadas insulas pugnaturis cereos Agnos quasi sacra pignora diuisit, ea verò præclarissima consequuta est, vt Petrasancta memorat lib. 1. Thaumas. c. 40. mittebat & Sixtus V. Agnos Dei Principibus cum Diplomatis, seu Breuibus Pontificijs, vti Bonardus tradit, nec ita pridem Excellentissimus Prænestes Princeps Thaddęus Barberinus Vrbis Præfectus inter alia sacra dona ingentis pretij, quibus Serenissimam Mariam Austriacam Reginam Hungariæ, & Bohemiæ, deinde Imperatricem, muneratus est, Anconæ, cũ ad eam Vrbani VIII. Põtificis patrui sui gloriosissimæ memoriæ nomine salutandam, & excipiendam missus fuisset, vt olim anno 1193. Otho Illustrissimus Vrbis Præfectus ad Constantiam Imperatricem. e Godefrido in Annalibus, Agnum Dei cereum à Pio V. sanctissimo Pontifice Benedictum obtulit cum Breui, quo Vrbanus Reginæ ipsi, dum Agnum illum gestaret, Indulgentias elargiebatur. En aliquam illius partem. Dilecto filio Nobili viro

Thad-

Thaddæo Barberino nostro secundum carnẽ ex fratre nepoti Vrbanus Papa VIII. Dilecte fili nobilis vir salutem, & Apostolicam Benedictionem. Quæ sit paterna nostra erga charissimam in Christo filiam nostrã MARIAM Hungariæ, & Bohemiæ Reginam Illustrem charitas, & dilectio, ex hoc, vel maximè ab omnibus cognosci posse arbitramur, quod nullam occasionem paterna studia, & officia nostra eidem exhibendi, quantum cum Domino possumus, præterlabi nullo modo patiamur. Cum itaque sicut ex insinuatione à Nobilitate Tua nobis facta accepimus, Nobilitas Tua quemdam Agnum Dei cereum à felic. recordat. Pio Papa Quinto prædecessore nostro Benedictum, & quamdam imaginem ab vtraque parte depictam Adæ scilicet, & Euæ in Paradisi terrestri, ac transitus Moysis, & filiorũ Israel in medio mari per siccum, necnon duo sacris Sanctorum, & Sanctarum Reliquijs decorata Reliquiaria eidem Reginæ Mariæ donare intendat. Nos spirituali eiusdem Mariæ Reginæ consolationi, & animæ saluti per amplius consultum esse cupientes, eidem Mariæ vt quamdiu Agnum Dei, siue imaginem, aut vnum ex Reliquiarijs huiusmodi apud se habuerit, quotiescumque Officium Diuinum Ordinarium, aut Beatissimæ Virginis Mariæ, vel De-

Defunctorum, aut septem Psalmos Pœnitentiales, seu Graduales, vel Coronam Domini, aut tertiam partem Rosarij recitauerit, aut infirmos alicuius Hospitalis visitauerit, vel pauperibus Christi subuenerit, quoties aliquod præstiterit ex operibus huiusmodi, ac verè pœnitẽs, & confessa Sacerdoti ab Ordinario approbato in aliquo ex Dominicis, aut Festis diebus de præcepto sacram Communionem sumpserit, piasquè ad Deum preces fuderit pro Hæreseum, & Schismatum exstirpatione, pro Fidei Catholicæ propagatione, Christianorũ Principum concordia, alijsquè Sanctæ matris Ecclesiæ necessitatibus, semel in Hebdomada omnium peccatorum suorum Indulgentiam consequatur, & deinceps alias Indulgentias condonans. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die iv. Ianuarij M DC-XXX. Pontificatus nostri anno octauo. M. A. Maraldus. In opere suo R. P. Raynaudus indicat Interdicta Pontificia ne pingantur Agni Dei cerei, nec inaurentur, seu superfundantur auro, emanasse, quia id visum indecorum Sancto Carolo Mediolanensi Concilio quinto, tit. de Sacramentalibus, neu candor lædatur, ac violetur, vetitum quoque fuit illos diuendi, aut in annulis, qui digitis inseruntur, condi, iuxtà Pythagoricum præceptum, vtque vite-

tur

tur illorum contemptus, ſicut imaginis Tiberianæ, de qua Suetonius c.58. Tiberij. Sanchez lib.1. in Decalog. c.41. & lib.2. c.43. Valentia in ſecundam ſecundæ diſt. 6. p. 2. Azor locis laudatis, Scortia Theoremat. 33. Suarez lib. de Simon. c.14. Diana 3. part. art.6. Reſolut. 12. & Facundez ad 2. Eccleſ. prec. lib.1. c.4. n.25. Illuſtriſſimus D. Ioannes Baptiſta Scanarola Sidonienſis Epiſcopus, de cuius pietate, atque doctrina, cæteriſquè virtutibus quidquid dixero minus erit, agit doctiſſimè de prohibita venditione Agnorum Dei, poſteaquam fuere Benedicti, neue minio illinantur, alijſuè coloribus, dequè illorum furtis lib.1. de Viſitat. Carcer. c.2. §.13. e Ricciullo c.9. in Eccleſiaſt. Bonacina Quæſt.1. de Simon. & Valentia Tom.6. quæſt.17. Varia dubia proponit, & ſoluit idem Raynaudus de Agnorum iſtorum incenſione, immerſione, circumueſtitione, contrectatione per laicos, in ſtabulis appenſione, inque Brutis, falſatione, ac ementitione, ſuperſtitionibus, dequè peccatis admiſſis inter eos geſtãdum, concludens Opus ſuũ Tropologia egregia de illis religiosè deferendis, quemadmodum anteà refellit animosè Sectariorum, quorum ſignifer fuit conſarcinator libri, qui Apiarium Eccleſiæ Romanæ inſcribitur, calumnias aduersùs hæc pietatis monimenta, dinumerat

etiam

etiam aliquot miracula patrata Diuinitus Agnorum virtute, quæ nunc nec est animus delibare, sed, quando nanciscar optatum otiũ, in Encaustice sacra, quam meditor, singula persequar, & vberius retractabo. Plura Gretserus, Lorichius, & Laurentius Beyerlink in verb. Amuletum in Theatro Magno Vitæ Humanæ, quod Lugduni prodijt hoc anno. profert ille Petrum Matthæi in septimum Decretalium, Petrum Gomez Vicepriorem Indiæ rer. in Iapon. gestar. anno 1597. Lud. Foez in Relat. rer. gest. à Soc. Iesu in Collegio Arimensi anno 1565. & litteras annuas eiusdem Societ. anno 1584. in Prouincia Mediolanen. fusè de illis tractat narrans militem Agno munitum, quantumuis scloporum, seu bombardarum appeteretur ictibus, euasisse illæsum; Zacharias Bouerius in Annall. Capuccin. similia refert de Agno, qui macrocollone contectus à viro nobili gerebatur, B. Gomesius Miedes Archidiaconus Saguntinus, & Canonicus Valentinus in epist. ad Gregorium XIII. edita Valentiæ anno 1576. de arcula, in qua cerei Agnino insigni impressi, & consecrati seruati, cum alijs pijs rebus, in mare deiecta haud procul Barcinone, saluaque, ac integra prouecta Valentiam vsque mirabiliter post 30. diem. Asserunt & illos Agnos inundationem flumi-

num

num repressisse, exstinxisse incendia, iuuisse prægnantes ad partus feliciter edendos. Pontifex equidem cum illis Benedicit, precari Deū solet, vt virtutem accipiant hæ cereæ formæ sanctificatæ, ne vlla pestilens aura, nec aëris corruptio, nullusquè morbus deuotè illas ferentibus dominetur, tradit Gretserus liberatū quemdam à Dæmonis incursu, & malignitate. Vrbanus V. cecinit; *fulgura desursum depellit, & omne malignum*, idcircò Innocentius III. pinnis turris Comitum Agnum cereum imposuerat, Sixtus verò V. includi Agnos aliquot huiuscemodi iusserat Cruci, quam prefixit acumini, seu summo fastigio Vaticani Obelisci, ab Episcopo Ferratino die 26. Septembris anni 1581. quo fuit erectus Obeliscus. Amuleta, & Alexipharmaca à malis amoliendis, & à venenis procul arcendis indigitat, in Latio suo Christiano Franc. Scorsius. Deum orat Pontifex præterea vt, qui eos gestarint, liberentur ab omni tempestate maris, & terræ, à fulmine, grandine, morbo comitiali, morte improuisa, igne, insidijs inimicorum, & præsertim à noxijs ventis, pluuia, terræmotu, tonitru, & peste, vt refert Gretser. l.2. c.34. de Benedict. Quod si Pelagio I. Papa sedente, ac Iustiniano Aug. Imperante ad annum Christi 542. seu 544. cum toto grassaretur orbe crudelis-

delissima pestis, & pertinacissima, quam Thucydidianæ, seu Lucretianæ similem ex parte, describunt Procopius lib. 1. de Bell. Persic. Euagrius lib.4. cap.28. Eccles. Histor. Paulus Diac. lib.2. c.4. de Gest. Longobard. Histor. Miscell. Constantinopoli sedata fuit, instituta, & habita solemne supplicatione, in qua processerunt ciues, qui sacratos deferebant, accensosquè cereos ad celebrandam festiuitatem occursus, siue ὑπαπάντης Christi, Mariæquè Virginis matris, & Symeonis e Nicephor. l.17. c.18. Cedreno in Compend. Sigeberto, Siffridoquè in Chronic. Ruperto l. 4. c. 25. de Diuin. Offic. quæ secunda Februarij die adhuc peragitur, & à Græcis ἑόρτη φώτων, à Latinis S. Maria Candelarum nuncupatur Ptolemæo Lucensi in Annall. & Frontoni Ducæo in Plessæor. Error. Inuentar. atque Alb. Pighio in Hercule Prodico. quamuis Card. Baronius in Martyrol. ea die festiuitatem illam in Occidente antiquiorem fuisse, inductamquè à Gelasio I. Pontifice ad Lupercalia tollenda contendat, tum à Sergio I. Litanias ordinatas cum cereis e Beda. Quidni virtute cereorum Agnorum contagio, quæ! proh dolor in hac Vrbe nunc sæuit, exstinguetur? Si cum fiducia ergà Deum, cumquè illa, qua decet, puritate animi, ac integritate vitæ gestentur.

Pro-

Prospexisse videtur, ac præparasse Deus opportuna remedia calamitati auertendæ, quam nostra flagitia prouocant extorquentia ipsius e manu iustam vindictam. dum eam mentem immisit Sanctissimo D. N. Alexandro VII. Pontifici, qui vt Maximus ita Optimus Pastor in gregis sui vulnere magis vulneratur, sicut S. Cyprianus loquitur lib. de Lapsis, vt Agnorum Dei copiam ingentem hoc anno Pontificatus sui die Natali recurrente tam piè, tamq. religiosè consecraret. De Agnorum Dei virtutibus scripsit Stephanus Nicolini libellum Italicè, in quo meminit eorum Benedictionis, & distributionis à Paulo III. die 16. Aprilis Sabbato in Albis anno 1547. & à Iulio III. die 12. Aprilis eodem Sabbato anno 1550. & subijcit. ad Christum, qui verus est Agnus, Carmen incipiens: *Salue nostra salus, Agnus mitissime salue*, tum ad Henricum II. Francorum Regem Christianissimum directos versus Iani Vitalis Panormitani, quibus initium *Candida cera Dei*, at Epilogus qui à Panuinio fuit omissus, in hæc verba exstat: *Hinc ad Te mittit sacratos Iulius Agnos. Henrice Regum maxime, vt Tibi succedant votis optata secundis, O Principum clarissime.* Contexuit & de Agnorum Dei virtutibus Libellum Italicè quoque Superantius Bracceschi ad Blancam Amedeam matrem

anno

anno 1545. inſcriptum: *Fior di Virtù Hiſtoriato*, qui me penes aſſeruatur exaratus calamo. Dicitur & Tractatum conſuiſſe de Benedictione, ac virtutibus Agnorum Dei Alphonſus Ciccarellus de Meuania, & inſcripſiſſe Gulielmo Sirleto patricio Stilenſi, & S.R.E. Cardinali Romæ 5. Aprilis 1579. qui graphicè deſcriptus, minioquè varijs in locis diſtinctus manu, vt creditur, auctoris erat (vti teſtantur Leo Allatius vir eruditiſſimus in ſuis Animaduerſ. ad fragmenta Etruſc. Antiqq. & Ciccarelli, & Labbæus in noua Biblioth. m. ss.) Romæ in Bibliothecis Altaempſiana, & Aniciana, vbi reperiri necdum potuit, & in Naudæana, quæ hic nulla eſt. Sed Ciccarellus ille falſitatibus, & nece infamis operi ſuo fidem detrahit, vt tanti ſit illud celari; maximam verò conciliat auctoritatē pietas, eloquentia, & dignitas Eminentiſs. S.R.E. Card. Auguſtini Valerij Veronenſis Epiſcopi, & Patricij Veneti, eximiæ lucubrationi, quam de Agnorum Dei Benedictione à Gregorio XIV. Sūmo Pontifice anno 1591. Pontificatus primo, peracta concinnauit. Illam ab Illuſtri, & pererudito viro Ioanne Baptiſta Maro Canonico S. Angeli comiter acceptam pro Coronide libens ſubnecto, ne hoc etiam Herois de Sancta Eccleſia tam benemeriti excidat monumē-

L tum.

tum. E re verò Christiana foret tanti viri Opera sparsa colligere, quò simul in lucem proferrentur, quandoquidem illa non mediocrem vtilitatem, splendoremquè allatura confido Reipublicæ Christianæ, cui Serenissimus eiusdem Cardinalis agnatus, & potentissimæ Reipublicæ Venetæ Dux Bertuccius Valerius clarissima, & celeberrima de Turcica classe ad fauces Hellesponti, & in ipsius Byzantij conspectu Victoria sub sui Principatus auspicijs reportata, & Tenedo, Lemnoquè Insulis strenuè, generosequè in potestatem redactis, Sanctissimo D. N. Alexandro VII. velut altero Moyse manus supplices ad cœlum tendente, suisque consilijs, & opibus eum indefessè adiuuante, plurimum etiam incrementi, atque ornamenti se collaturum pollicetur.

Care-

Cæremoniæ Antiquæ Baptiſmi, quæ inter duo Corollariæ collocari debuerant.

ANte Baptiſmum duodecim olim obſeruabantur ſolemnia.

I. Catechumeni dabant nomen ſuum,& tũc ex Audientibus fiebant, & dicebantur Competentes.

II. Scrutinia VII. præmittebantur, quibus exploraretur,an firmiter & ſincerè crederent.

III. Abrenuntiabant Sathanæ.

IV. Fidem profitebantur.

V. Signum Crucis in fronte, & pectore efformabant.

VI. Exorciſabantur, ſiue adiurabantur Dæmones, vt recederent ab illis.

VII. Exſufflabantur Baptizandi.

VIII. Guſtabant ſalem.

IX. Tangebantur ſaliua eorum nares, & aures.

X. Imponebant illis manus, & Benedicebãt Sacerdotes.

XI. Oleo Benedicto Baptizandi vngebantur in capite, & ſcapulis.

XII. Abſtinebant vino,carnibus,& re vxoria.

Obſeruabatur prætereà lotio pedum in Cœna Dominica, & Capitilauium, vt ex SS. Ambroſio, & Auguſtino, Iſidoro, & Alcuino tradit Ferdinandus Mendoza lib. III. de Concilio Illiberitano.

In Baptiſmo quinque obſeruabantur.

I. Imponebant nomen.
II. Suſceptor adhibebatur, qui leuabat ſacro defonte.
III. Conſecrabatur aqua.
IV. Ter mergebantur, vel ſemel.
V. Tempore Paſchatis, vel Pentecoſtes.

Poſt Baptiſmum alia quinque.

I. Oſculum pacis interueniebat.
II. Vngebantur Chriſmate in vertice.
III. Cereum accenſum geſtabant.
IV. Veſtem candidam induebant.
V. Delibabant lac, & mel, ſeu vinum.

Fusè recenſet hæc omnia Cardinalis Bellarminus Tomo II. Controuerſ. lib. I. de Sacram. Baptiſm. c. XXXV. XXXVI. XXXVII.

FINIS.

AV-

AVGVSTINI VALERII

S. R. E. CARDINALIS

VERONENSIS EPISCOPI

De Benedictione AGNORVM DEI à Gregorio XIV. Summo Pontifice Anno salutis 1591. Primo sui Pontificatus peracta.

GRauissima est illa sententia, & Gregorio Primo Summo Pontifice digna. Dona potius sunt quã flagella, dolores, quibus delicta purgamus; & dolores in hoc ipso solùm vehementer placent, quia placere in hoc mundo aliquid non permittunt. Quam nos sententiam explicare vberius possumus hunc in modum, quia patientiam alunt, quia æternæ vitæ desiderium excitant, quia tyrannidẽ corporis deprimunt, quia à lethalibus peccatis præseruãt, quia corporis imbecillitatem acuentes ad implorandum Diuinum auxilium, ad agnoscendam Dei prouidentiam, mortaliũ mentes erudiunt, illecebras voluptatum respuentes Redemptori nostro Christo, qui acerbissimos dolores pro peccatis nostris pertulit, qui lãguo-

res nostros languoribus suis sanauit, compatientes efficiunt. in doloribus maximis, cruciatibus potius acerbissimis lætantes inclyti Martyres Dei, Imperatoris Christi strenui milites Beatissimi Patris Gregorij piam sententiam veram esse ostenderunt. Quam vsurpas tu sæpè Gregori Decimequarte; vsurpasti proximis Concistorijs, cum multos dies ab initio Pontificatus tui aduersa valitudine, febri etiam varijs cum doloribus, magno cum Sacri Collegij, & totius Vrbis mœrore laboraueris. Hæc verba tantùm prædecessoris tui Sãctissimi Patris, cuius nomen refers, cuius sanctissimam vitam tibi imitandã proposuisti, in cuius imagine sæpè conspicienda in tuo cubiculo delectaris, cum voluptate sæpè commemoras; sed constantia animi, crebra inuocatione Nominis Dei, intima etiam cordis, quod mirabile est, hilaritate, quam indicas sæpè oculis, eamdem, quam commemoraui, sententiam probas. Accipis enim tu à rerum omnium moderatore Deo, à clementissimo Patre nostro, qui paterno amore orbis terræ rempublicam gubernat, & Principum, Regum, Pontificum in primis Summorum, qui eius vicem gerunt in terris, animos moderatur, dolores tamquam dona; ad altissimã illam Sedem euectus moderationem retines animi, & egregiã potius vir-

tutum omnium Ecclesiasticarũ matrem, & altricem humilitatẽ. legeram ipse superioribus diebus Sanctissimi Patris Gregorij vitam à Ioanne Diacono scriptã, de eius corporis imbecillitate, & grauissima ægritudine hæc collegeram. Scribit ipse Italicæ Patriciæ hæc verba. [Ecce iam vndecim menses sunt, quòd valde rarum est, si de lecto surgere aliquando potui: tantis enim podagræ doloribus, tantisque molestiarum premor angoribus, vt vita mea mihi grauissima pœna sit: quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro.] Et Eulogio Patriarchæ Alexandrino: [Ecce enim iam biennium penè expletur, quo lectulo teneor, tantisque podagræ doloribus affligor, vt vix in diebus festis vsque ad horarum trium spatium surgere valeã: Missarũ solemnia celebraturus; mox autem cũ graui depellor dolore decumbere, vt cruciatũ meum non possim gemitu interrumpente tolerare; qui dolor interdum mihi lentus est, interdum nimius, sed neque ita lentus, vt recedat, neque ita nimius, vt interficiat; vnde fiit, vt qui quotidie in morte sum, repellar à morte; nec mirum, quia peccati grauis tabe, corruptionis carcere diu teneor inclusus, vnde cõpellor exclamare, educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo Domine,

rogo, vt pro me peccatore enixiùs oretis, quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immensa vastitas mortalitatis inter tot barbarorum gladios me vehementer affligit, inter quę omnia non temporalem, sed æternam consolationem requiro, quam per me impetrare nō valeo; sed per intercessionem Vestræ Beatitudinis, hanc me obtinere cōfido.] Et in epistola ad Maximianum Episcopum Arabiæ, hæc verba leguntur: [Multum enim iam tempus est, quod surgere de lecto non valeo; nam me modò podagræ dolor cruciat, modo nescio quis in toto corpore se ignis cum dolore expandit, & fit plerumque, vt vno in me tempore ardor cū dolore confligat, & corpus in me, animusquè deficiat: breuiter dico, quia sic me infectio noxij humoris imbibit, vt viuere mihi pœna sit, & mortem desideranter expectem, quam gemitibus meis solam, esse credo remedium; proinde (frater Sanctissime) diuinę pro me pietatis misericordiam deprecare, vt percussionis suæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat; ne nimio (quod absit) tædio in impatientiam cor erumpat, vt quæ curari per plagam poterat culpa, crescat ex murmure.] Et ad Rusticianam Patriciam eadem de re hunc in modum scribit: [me (quē qualis fuerim nosti) ita amaritudo animi, &

assidua

assidua exacerbatio, atque per hoc podagræ molestia affecit, vt corpus meum tamquam in sepulturam siccatus sit; vnde fit, vt iam rarò de lecto surgere valeam.] Et hic Pontifex ægritudine corporis afflictns egregia volumina conscripsit, quibus erudiuit Ecclesiam, innumerabiles epistolas pro Ecclesiæ necessitate dictauit, eximiam pauperum curam habuit, pastoralium virtutum præclarissima exempla, & scriptis, & rebus gestis reliquit, constantiam animi, & hilaritatem quãdam ab optima conscientia enutritam in rebus tractandis, vbi aliquantulum intermittebantur dolores, præseferens. Tu Decimequarte Gregori Primi Gregorij imitatorem proximis diebus te ostẽdisti, cum corpore valde debilitatus, & maximis doloribus afflictus, tibi ipsi addideris animum, feria quinta sacræ hebdomadæ, sanctissimo item die Paschatis, etiam preter medicorũ voluntatem e lecto surgere, & Populum tuũ, Vrbẽque Romam Benedicere infirmo corpore, & voce nõ satis valida cum lachrymis volueris, admirabili pietate tua incredibilem in omnibus, qui oculos in te coniecerãt, deuotionem excitans.

Adiecisti etiam animum, vim corpori tuo faciens, diuino, vt omnes putamus adiutus spiritu, ad Agnorum Dei Benedictionem, quam primo sui Pontificatus anno Romani singuli

Ponti-

Pontifices Populum Dei recreare, & ad pietatem excitare consueuerunt. Veste tu candida, sereno vultu, oculis suam lætitiam præseferentibus te adeuntibus præbuisti; Cardinales omnes, quos mira benignitate, & paterno amore complecteris, quatuor dierum spatio ad sacrã illam functionem inuitasti; qui Agnos Dei cereos mirabili artificio ad inducẽdam deuotionem effictos aqua Benedicta sacro permista Chrismate tecum abluerent, tum conuiuio perhumaniter excepisti. Vocatus ipse sui secundo die, qui fuit decimusoctauus Aprilis; sedebas tu Pontifex Summus Christi Vicarius ad paruam quamdam mensam tibi paratam; erat alia mensa tua proxima, contigua potius, in qua duodecim sedebamus Cardinales, ex ordine Episcoporũ quatuor, Gesualdus Decanus, Columna Senior, Comensis, & Alexandrinus; Presbyteri, Senonensis, Rusticucius, Deza, Saluiatus, Lancellottus, Diaconi erant, Pepolus & Aquauiua, ipse etiam eram inter Presbyteros Cardinales, perpetua lectione, & illa quidem vtili, ac iucunda conditæ sunt, vt maximè conuenit Pontificijs mensis, epulæ; Tu quidem, vt humanitatem tuam etiam in prandio ostenderes, cum singulis Cardinalibus amanter, paternè potius, partiebaris, mittebas ad singulos munusculum aliquod. Cum vero

qui

qui Pontificio huic prandio interfuerunt Principes viri non pauci, & omnes, qui tibi ministrabant, discessissent, coniectis tu in omnes oculis, sermonum plurimorum ad vtilitatem Ecclesiæ pertinentium, interrogationibus quibusdam admirabili lepore conditis materiam præbuisti, inter quos fuerunt hi præcipui, vt Præfecti Congregationum trium, in quibus de rebus grauissimis agitur, de Congregationibus suis referrent, Cardinalis Gesualdus Decanus, qui Congregationi Sacrorum Rituum, quam tu etiam dum esses Cardinalis amabas, præest, mortem Curtij Franci optimi Sacerdotis in Ecclesiastica disciplina egregiè versati, viri amore in pauperes, & perpetua lucrandarum animarum Christo solicitudine memorabilis, & Iudaicæ perfidiæ si quis alius hac tempestate fuit, hostis acerrimi deplorauit; quam tu etiam (Pater Beatissime) dolendam putasti; addidisti, vt ostenderes quanti faceres Curtium, eius consanguineum, & virtutum imitatorem Canonicum Basilicæ Vaticanæ, eius in locum te substituisse, exemplo optimo, vt intelligerent homines virtuti etiam post mortem suum esse paratum premium, cum maneant pręmia illis, qui bonis, & pijs viris sanguine coniuncti sũt. Et de Beato Hiacyntho, quem breui temporis spatio, sicut speramus, Sanctitas Vestra

propter

propter excellentem eius humilitatem, perpetuum orationis studium, corporis castigationẽ, & plurima edita miracula, in Sanctorum numerum rediget, aptè & prudenter retulit. Et à Cardinale Columna aliqua ad Congregationem Indicis pertinentia dicta sunt; & sermo habitus de adscribendis in Consilium Academiarum celeberrimarum Theologis, vt sacrorum Bibliorum editio prodeat, Cardinalis Senonensis de Volumine Gregoriano, de quo edendo nunc agitur non pauca in medium attulit, quæ in Concilio Tridentino tradita sunt, quæ in eiusdem Congregatione multis consultationibus sunt decreta, constitutiones itidem omnes, quæ à proximis Pontificibus sunt editæ, digeri in hoc Volumine, opus admodũ vtile futurum de Agnorum Dei Benedictione, de Pontificum consuetudine in illis distribuendis dixerat Cardinalis Comensis quædã, quæ obseruauerat e septem Pontificum Benedictionibus, quibus se interfuisse dicebat. Et Alexandrinus etiam quædam in eamdem sententiam dixerat. Excitabas omnes humaniter (Sanctissime Pater) à prandio ad dicendum aliquid. Nemo adfuit in eo conuiuio, qui in medium aliquid non attulerit dignum Cardinale. Bonus vir senex Deza, quamquam grauia, & vtilia dicat, ita tamen hilaritate quadam vul-

tus

tus condit, quæ proferat, vt voluptatem afferat omnibus audientibus, & sanctitatem etiam tuam exhilaret. Cum autem Cardinalis Rusticucius, Saluiatus, & Lancellottus dicerent, & ipsi aliquid accommodatum tempori pro sua prudentia, ipse solus inter Episcopos, & Sacerdotes tacebam. Admirabar ego benignitatem Summi Pontificis, lætabar expectatione rerum optimarum, quas Præfecti Congregationum pollicebantur; delectabar varietate sermonum, quos prudentissimi, & grauissimi viri habuerunt; sed in primis interrogationibus, quas tu (Beatissime Pater) inserueras: cum autem silerem ipse adhuc, arbitror ego, vt me suauiter ad dicendum aliquid prouocares, hæc verba humaniter admodum protulisti. Noster Cardinalis Veronensis scriptis, hunc diem Benedictionis Agnorum Dei exprimet suo stilo. Et vt maius humanitatis tuæ indicium dares octo inseruisti hæc subridens. Cardinalis oportet fateatur in sua scriptione se hodie in ablutione Agnorum Dei opus ministerij sui segniter fecisse. Ad priorem partem sermonis tui nihil respondendum duxi, posteriorem non negaui, confirmaui potius. Ad priorem partem non responderam, quia vt optimè perspexeram (Sanctissime Pater) quid mihi esset faciendũ: Num Platonem, aut Xenophon-

tem

tem imitatus conuiuiū describerem Pontificis Summi cum Cardinalibus Duodecim? Loquētes facerem illos Præfectos Congregationum de rebus vtilibus ad Ecclesiasticam disciplinā pertinentibus? Interrogationes opportunas, & graues insererem? Laudabilem illum morem verbis extollerem, quem adhibendum in toto conuiuio censes, vt summorum Scriptorum lectione condiatur, aut ex S. Bernardi libris quinque de Consideratione, aut e B. Chrysostomi Dialogo de Sacerdotio sex libris distincto, vel de S. Gregorij Nazianzeni Apologetico, vel demum ex Pastorali Beatissimi Patris Gregorij, & huiusmodi lectionibus: mensa vicarij Christi dignis epulis spiritualibus, ac salutaribus Summi Pontificis animus, & conuiuarum omnium Cardinalium recreari maximè possit? Nam de Agnorum Dei Benedictione, de antiquo ritu Ecclesiæ, à quo Pontifice manauit, quanta in veneratione habiti sint Agni Dei à Pontificibus Benedicti, quantam vim habeant ad varias calamitates auertendas, quid candor ille, quid imago illa Christi, quid crux, quid variæ figuræ in cera expressæ significent, pij viri, eruditi homines in Ecclesiastica Historia versati collegerunt, & libris etiam suis, monumentis literarum consignarunt. Multa etiam ex precibus illis, quas de

more

more Christi Vicarius in Agnorum Dei Benedictione, Sanctæ Matris Ecclesiæ præscripto profert, ad totam hãc rem percipiendam pertinentia colligi possunt, quæ cum diligenter considerarem, loquebar ita mecum, Repetam ipse, quod alij adhibita diligentia non minima cum laude tractarunt? Scriptorem me profitebor esse earum rerum, in quarum cognitione mediocriter sum versatus? Verè dicã (Sanctissime Pater) à tractando huiusmodi argumẽto, à scribendo de Benedictione Agnorum Dei deterrebar; sed molestum admodum erat Pontifici Summo non obtemperare, Gregorio XIV. (quem quadraginta ab hinc annis Abbatem primò Patauij, aliquot deinde post annos, Episcopum Cremonæ, proximis annis Cardinalem eodem ipso die, quo ego) creatum ob suauissimos mores, & egregias virtutes amaui, & obseruaui plurimum, nunc verò non mediocribus beneficijs affectus Pontificem Summum veneror, aliquid denegare. Vocem illam tuam, humanissima illa verba, quibus in Conuiuio, duodecim, quos nominaui Cardinalibus cõuiuis, me ad huiusmodi scriptionem incitasti; vocem, ipse Dei existimaui, afflatum Spiritus Sancti, vt de Benedictionibus Agnorum Dei historico more non scriberem, sed Benedictionem eorũdem Agnorum Dei à te

Gre-

Gregorio XIV. decimo octauo die Aprilis, Anno millesimo quingentesimo nonagesimo primo factam meditans, quædam colligerem, quæ ad alendam in Sacro Collegio, & in omnibus Ecclesijs ordinibus deuotionem, & vniuersum populum Dei ad veram pietatem excitandum pertineant; non inutile opus, intuendum potius pijs mentibus, nec quod ipse sciam copiosè ab alijs tractatum. Gratæ tibi erunt (vt spero Sanctissime Pater) hujusmodi meditationes meæ, quia vir meditationibus deditus, conatibus meis, & scriptionibus pro tuo in me amore delectari es solitus. Probatur in hac Agnorum Dei Benedictione, quod plures hoc anno, quam ab vllo vnquam Pontifice antea sint Benedicti: non enim illorum mihi probatur sententia, qui dicunt copiam, cõtemptum, & fastidium parere, rara omnia esse pretiosa; tres tantũ Agnos Dei ab Vrbano V. Constantinopolitano Imperatori esse missos cũ carminibus quibusdam; atque vnum solum à Leone Tertio Carolo Magno. Illis temporibus raritatem illam deuotionem aluisse, & muneris præstãtiam indicasse crediderimus. Verùm cum Agnorum Dei virtus innotuerit magis, & eorumdem in pijs hominibus creuerit desiderium; piè, & prudenter admodùm à Christi Vicarijs à Romanis Põtificibus à Christia-

ni Populi patribus factum est, vt rem pretiosam Sancta Matris Ecclesiæ precibus,ita Spiritu Sãcto edocente, munitam communicarent; Quæ autem de sacris ritibus, & cæremonijs in vniuersum scripta sunt, nimirum esse vtiles, & partes quasdam diuini cultus; quia vt ab interiore deuotiune oriuntur; ita eamdem deuotionem,& pietatem alunt;conferre plurimum ad memoriam conseruandam illustrium, & maximorum beneficiorum, quæ à Deo accepimus, nempè Natiuitatis, Passionis, Resurrectionis, Ascensionis, Missionis Sancti Spiritus, quæ beneficia in sanctis solemnitatibus, sacris,& solemnibus ritibus singulis ãnis Ecclesia repręsentat; exercere sacras illas cæremonias fidem nostram,cum signo Crucis veluti clypeo armemur,& aqua Benedicta contra varias Satanæ insidias, conseruare etiam religionem; efficiunt enim maxime ne vilescat, imò vt propagetur potius & in vniuersum, vt sacri ritus, & cæremoniæ augeant cultum erga Deum, qui exhibendus est non solùm animo, hoc est fide, spe,& charitate,verum etiam cum animo, & corpore constemus, ipso corpore, eleuatione scilicet oculorum in Cœlum,genuflexionibus, suspirijs, & significationibus huiusmodi. Hæc omnia accommodari possunt maximè ad Benedictionem Agnorum Dei;

quandoquidem ſacro hoc ritu,inſigni hac cæremonia Sancta Mater Eccleſia Spiritu Sancto edocta deuotionem nutrit, & auget precibus ad Deum fuſis, memoriam renouat redemptionis Agni immaculati effigie Crucis, alijſque myſterijs in cera effictis.

Exercet hic ipſe ritus fidem, cum Agnus ille immaculatus cernitur, cum admirabile redemptionis myſterium in Agni forma conſideratur, cum vim maximam, quam habuerunt hi Agni Dei ad expellendas incurſiones Dæmonum, & ad calamitates varias auertendas pij homines conſiderant, & ad pietatem in Deum excolendam, & augendam proſunt valde huiuſmodi Agni, qui ante pectus deferuntur, ita vt qui illos cum fiducia deferunt, & ſibi ipſi obicem non afferunt, tentationes Sathanæ ſe facilè ſuperaturos ſub illo vexillo poſſint ſperare; interiorem etiam librum ſecum habeant ſemper, in quo res altiſſimas contēplari queant, & maxima documenta ad hanc vitam noſtram ærumnis plurimis plenam feliciter traducendam.

Magiſtra optima, Sanctiſſime Pater, etiam pia Mater Populi Chriſtiani eſt vniuerſalis Eccleſia, cuius Sponſus eſt Rex noſter Chriſtus, qui te hoc tempore in Terris Vicarium conſtituit; varijs, & admirandis modis inuictiſſimus,

mus, & benignissimus Rex Sponsæ contulit suæ Sanctissimis Sacramentis, remedijs humanarum omnium calamitatum, & instrumentis salutis nostræ, testimonijs perpetuis diuinæ beneficientiæ, & eximiæ charitatis suæ in nos; Tribunal illud excelsum, & salutare in tot Tribunalia diuisum, Tribunal inquam sacræ Pœnitentiæ, quod ad vsum Ecclesiæ, & Populi Christiani erexit Christus; cum potestatem dedit Sacerdotibus dimittendi peccata rite illa confitentibus; Angelicus item ille panis cibus cælestis, Ambrosia illa, panis vitæ, sacramenta sacramentorum Sanctissimæ Eucharistiæ (vt cætera sacramenta eximiæ eius bonitatis testimonia prætereã) summam Regis nostri benignitatem, & immensam charitatem testantur. Eiusdem charitatis Sponsa Christi Mater nostra à Spiritu Sancto instructa Ecclesia Catholica Romana eodem salutis humanæ desiderio incensa, rationibus varijs Populũ Dei erudire, ad pietatem excitare, ad diuina beneficia cogitanda accendere, salutares meditationes proponere, vt fugiantut peccata, vt remoueatur iniquitas, nunquam destitit. Natiuitatem B.Marię Virginis Matris Dei aduocatæ nostræ Reginæ Cælorum commemorat; vt ad venerandam Matrem Dei, Matrem nostram, ad eiusque auxiliũ nobis in hac valle

lacrymarum necessarium implorandum excitemur. Celebrat Natiuitatem Filij Dei Regis nostri Iesu Christi, à quo nomen ducimus, Regis pacifici, per quem Deo reconciliati sumus, per quem mors deuicta est, & Sathanas debellatus, portæ Cæli nobis apertæ sunt. Item Passionem, & Mortem, per quam à peccatis liberati, & credentes, ac operibus nostris fidem comprobantes iusti effecti sumus, varijs sepulcris, vt sepulta esse peccata hominum ostendat. Resurrectionem itidem eiusdem Regis nostri celebrat, vt resurrecturos omnes, qui Christo cõmortui sint à peccatis, demonstret; Ascensionis solemnitatem proponit, vt iter ad Cœlum nobis apertum esse declaret, solemnitatem itidem, omnium veluti terminum, Missionem Spiritus Sancti Sanctissimo Pentecostes die, vt in huius vitæ periculoso certamine, & in huius peregrinationis tenebris consolatorem, & magistrum habeamus Mater nostra lætabunda filijs suis exhibet. Feria, quarta Cinerum, ne veluti hæretici mortis obliuiscamur proferri vult Magistra optima Mater nostra per ministros suos, per Dei etiam Vicarium hic Romæ illa verba: Memento homo, quia cinis es, & in cinerem reuerteris; & in die primo magnæ, & sanctæ hebdomadæ, qui Palmarum dies nominatur, Benedictione Palmarum

memo-

memoriam ingressus Regis nostri in Hierusalem renouat sapientissima Magistra nostra Sãcta Mater Ecclesia, vt voluntariam fuisse mortem Christi indicet, inconstantiam popularis aurę ostendat, cum ab eodem Populo, à quo magnis laudibus fuerat celebratus Dei Filius, paucos post dies fuerit crucifixus. Illa ipsa Benedictione Palmarum, illis ipsis ramis oliuarum ad excipiendum Christum sedula, & benigna Mater inuitat Ecclesia; vt bis, feria nimirum quinta magnæ hebdomadis, & die sacratissimo Corporis Christi dicati solemni, processione ad adorandum Sanctissimum Corpus Christi, excellenti, & diuino beneficio nobis relictum, proponit, vt vtroque die tanti, tamque excellentis beneficij memoria in animis fidelium insculpatur; lotione etiam pedũ ad humilitatem informat, exemplo Christi Sãcta Mater Ecclesia, & toletantiam in animis nostris imprimit, vt alter alterius onera portemus. Et dies omnes Festi Sanctorum Apostolorum, Martyrum, & Virginum, Doctorum itidem Ecclesiæ, solemnitatum inprimis sanctissimæ Matris nostræ, excitationes quædam sunt ad verum cultum Dei. Iuuat infirmos filiorum suorum animos solers Magistra rationibus varijs, quas attigi, Sanctissime Pater, iuuat pictura, iuuat sculptura, iuuat sacris imagini-

ginibus, iuuat Sanctissimæ Crucis signis, Benedictione Episcoporum, tua in primis, qui es Episcopus Episcoporum, Christi Vicarius, & successor Petri, iuuat aquæ Benedictione, contulit etiam mirabiliter sanctis Indulgentijs & thesauro Ecclesiæ per te Patrem Populi Dei, supremum Pastorem distributis. Pari ratione (ne omnia perstringam, quibus diuinitas erudita Magistra instruit filios Dei) Agnorum Benedictione, idque vetere instituto, temporibus etiam Zosimi Pontificis, vt multorum traditionibus, & libris colligere potuimus; qua Benedictione sapientissimè eadem Mater pios viros ad hæc meditanda videtur accendere, & hunc in modum alloqui illos, quibus contigit Vicarij Christi beneficio Agnum Dei ad collum deferre, vt Sanctus scribit Apostolus ad Timotheum, Memor esto Dominum Iesum Christum resurrexisse à mortuis, ita tu fili memor esto te Agni immaculati sanguine redemptum esse. Et quia, Beatissime Pater, in ista tua Benedictione nouo, sancto, & laudabili inuento, non solum Crux Christi in cera efficta est, & Agni immaculati forma; sed in quibusdam alijs memorabilis illa oblatio Abrahæ; quæ omnia pertinent ad commendandam obedientiam, & ad sacrificium Christi pro peccatis nostris oblati in animis nostris

magis

magis imprimendum: quæ ſacrificia ita effecta cum cernimus oculis, illæ grauiſſimæ ſententiæ nobis in memoriam redeunt; Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera eius, & non pepercisti Filio tuo vnigenito propter me; quæ verba meditantes ad faciendam oblationem animæ noſtræ, atque etiam cogitationum, & ad ſacrificandam voluntatem noſtram Deo Altiſſimo inducimur, & etiam Noe ſacrificantem poſt diluuium, & clementiſſimum Patrem Deum promittentem ſe vltra non maledicturum terræ meditamur, Filium Dei Regem pacificum Chriſtum agnoſcimus, & militare nos ſub tanto Rege, qui nunquam non vincit, mirandum in modum, ſi ſapimus, lætamur. Cum autem Agnos Dei candidiſſima cera effictos in aqua à te Benedicta à religioſis viris nobis delatos de more ablueremus, & videremus Agnum paſchalem, qui ab Hebræis comedebatur, dum ab Aegypto diſcederent, cum illis verbis. *In vna domo comedetur*, quod nihil indicat aliud quam columnã, & firmamentum veritatis eſſe Sanctam Romanam Eccleſiam hanc eſſe Sedem Petri, hanc Magiſtram eſſe veritatis, illum, qui hanc non agnoſcit matrẽ, non poſſe verè appellare Deum Patrem, eum, qui extra Eccleſiam viuit, eſſe profanum; mirabamur nos Cardinales, qui eadem in pelui,

multo segnius ipse, quam ceteri, abluebamus, varietatem, & pulchritudinem formarum. Erat in quibusdam (Gregori) efficta imago tua ad pedes Crucifixi, & videbaris commendare Regi redemptori nostro gregẽ tuæ fidei traditum, & in quibusdam alijs erat imago Christi suas tibi commendantis oues, dicentis, pasce Agnos meos, pasce Oues meas. Ita ex varijs formis meditationes plurimæ, & illæ quidem salutares elici possunt, vt quædam sunt iaculatoriæ orationes, quæ magnam vim habent ad implorandum auxilium Dei, quemadmodum illę, quæ paucissimis verbis exprimũtur, Domine miserere, Deus adiuua me, Dominus meus, & Deus meus, Deus in adiutorium meum intende, & perbreues etiam petiones commemorantur, vt illa. Domine, vt videam, & nouerim me, nouerim te, & aliæ quamplurimæ. Ita singulis illis, qui Agnos Dei ad collum deferunt, summo mane oculis in illos defixis singulis diebus licebit commemorare, & meditari illa verba: Misit Dominus redemptionem populo suo; Redemisti nos Deus veritatis, & in huiusmodi meditatione persistenti licebit addere, tanto pretio redemptus sanguine immaculati agni, peccati denuò seruus efficiar, fiam transfuga, ingratus ero, Rege Christo relicto subdar Sathanæ? Immaculati Agni puris-

simos

ſimos mores deſerens,humilitatem, & manſuetudinem negligens, huius ſæculi tenebras ſequens, me ipſum, & alios fallam, perniciosæ prudentiæ regulis me ipſum commaculem! Paucis complectar multa(Sãctiſſime Pater) cerea hæc candida Agni Dei effigies figuris plurimis hoc anno expreſſa, pietatis, deuotionis, humilitatis, manſuetudinis exempla oſtendit; maximorum,quæ in nos clementiſſimus pater Deus contulit, beneficiorum memoriam continet ampliſſimam,meditationis materiam exhibet,conſolationem magnam populo Dei affert. Vicarios Chriſti ad munus ſuum cogitãdum, & agendum,nos Cardinales,Epiſcopos, & omnes Eccleſiaſticos ordines ad officium noſtrum præſtandum incitat, vniuerſos, & ſingulos fideles illos deuotè meditãtes recreat, telum eſt quoddam aduerſus malignos ſpiritus; incendia interdum extinguit, inundationes fluminum cohibet, vim tempeſtatum, & grandinum nonnunquam impedit; ſi fide viua in Chriſtum, & nihil hęſitantes ſacratiſſimo, & ſaluberrimo hoc remedio mortales vtãtur: O Pater ſanctiſſime, ò Pontifex dolorum, ò vir Dei, & ſanctorum deſideriorum, copioſa iſta tua Agnorum Dei Benedictione,tam infirmo corpore quotidianis doloribus confecto, tam ſereno animo, & hilari vultu nobis cum

Car-

Cardinalibus, quos paterno amore complecteris, facta, consolatus es Vrbem modis varijs afflictam insolita, & miserabili annonæ caritate, & inopia, facinorosorum itidem hominum flagitijs, non procul ab Vrbe, incommoda plurima ei afferentibus; intestinis etiam bellis, & ciuilibus discordijs, quietem amplissimi Regni Galliæ magno cum tuo, & Vrbis dolore perturbãtibus, Hæreticis in primis in sua perfidia persistentibus, & scelera plurima aduersus Catholicam fidem molientibus, nos etiam Cardinales recreasti. Me vero, quem quadraginta ab hinc annis diligis, qui pro tua bonitate amoris in me tui semina Patauij iacta, & in omni nostra vita rationibus varijs exculta, adhuc excolere pro tua benignitate non desinis, præcipui cuiusdam in me amoris illustriora ostendis indicia; die etiam Sabbati in Albis vocari iussisti, vt bis in prandio, tuo aspectu fruerer, & sanctissimis sermonibus tuis. Ministerio etiam in abluendis cereis aquis minus segniter, quã priore die feceram, defungerer. Erat in eadem Mensa, in qua vndecim eramus Cardinales tuæ proxima, Albertus Baduarius eques Reipublicæ Venetæ Legatus, quem hac ipsa participatione conuiuij, ac magna significatione honoris, Reipublicæ Venetæ caussa non minus etiam ob eius egregias virtutes ornandum

dum

dum censuisti; qui illius diei memoriam iucundam, & honorificam semper putabit.

Benedictionem istam tuam (Gregori) primo anno tui Pontificatus, anno memorabili, anno difficillimo, anno quo modis varijs Cœli, at terrę Christus Deus Vrbem Romam visitat, inter multos dolores factam, nobis Cardinalibus Ecclesiæ Sanctæ institutum sequentibus, & opus conficiendorum Agnorum Dei adiuuantibus, humanitatem, prudentiam, & alias virtutes tuas in conuiuio in sermonibus tuis agnoscentibus, de Cœlo confirmet bonorum omnium, & cunctarumBenedictionum auctor Deus. Agni ceræ plurimi, quos magna deuotione adhibita emissis etiam interdum lacrymis Benedixisti, spiritum pietatis in Regibus, & in Principibus conseruent, & augeant, in nobis Cardinalibus, Episcopis, & omnibus Ecclesiasticis viris deuotionem in dies maiorem excitent, excitentur omnes, in quorum manus tuo beneficio peruenerint, ad meditandum diuinum beneficium maximum illud in primis redemptionis humanæ, habeant hi, vt aliquãdo habuerũt, vim ad acertẽdas calamitates ab Vrbe, & à populo Dei, amouendas, vt vnum ex illis à Pio Quinto sanctæ memoriæ Benedictis habuisse memini Veronæ anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo octauo,

quo

quo anno inundantem Athesim totam Vrbem proiecto,à me Episcopo,Agno Dei in fluuium diuino beneficio obseruatum est cœpisse decrescere. Quid egi Beatissime Pater! libellum satis longum paucorum dierum spatio ad Pontificem summum scripsi, nihil dignum lectione Vicarij Christi,nihil reconditum,nihil preclarum, nihil fortasse nisi communia, & omnibus nota excogitare potui de tua ista Agnorum Dei Benedictione; obsequutus sum tamē voluntati Pontificis summi, quem venerari, cui parere vniuersus debet Christianus populus, in quem Cardinalium singulorum perpetua extare debent obsequia. Nullam ego ex hac mea lucubratiuncula, vel minimam laudē quæro; Gregorio XIV. Christi Vicario de me optime merito Pontifici obsequutum esse sit satis; si quid à me in huiusmodi scriptione laboratum est, satis ampla merces laboris mei sit voluptas, quam scribendo, & obtemperando percepi.Tria extabunt opuscula mea:vnum ad Cardinalem Cremonensem, de Pastoralium tentationum remedijs inuestigandis, cui antequam responderet ad altissimam istam Pontificatus Sedem est euectus, secundum inscriptū est: Consolatio ad Gregorium XIV. quandoquidem eius Pontificatus primitiæ fuerunt lacrymæ; hoc tertium tuo,vt cætera,iussu conscri-

scri.

ſcriptum de Agnorum Dei Benedictione, quam proximis diebus feciſti. Hæc opuſcula non ſatis digna, quæ à doctis viris legantur, magno tamen amoris, & pietatis affectu conſcripta vnum in librum collecta, erunt omnibus, qui in familia mea naſcentur, veteris, & ſingularis Cardinalis Veronenſis erga Cardinalem Cremonenſem primùm, deinde erga Gregorium XIV. obſeruantiæ perpetuum monimentum.

Laus Deo, Beatiſſimæquè Virg. MARIAE Dei Genitrici, & omnibus Sanctis.

Errata sic corrige.

A pag.41. ad 81. ſupra paginas pro Honuphrij Panuinij Veronenſis leg. Ioſephi Mariæ Suareſij Auenionenſis.

p. 51. Paſchalis.

52. λαθεβιώσας.

53. obſcœna.

ex aduerſo offerebatur.

54. ea mellis.

58. ſcholacibus pro ſcolacibus.

61: æmula. ſignificant.

63. τάξει.

64. Heſychium.

69. vineis.

83. cœleſtem.

96. Sabbato.

103. in caſto.

104. pro deſcribit, leg. depingit; oſtentauit.

110. cum.

111. plumbeos.

117. ℣ 7. poſt *loquitur*, nec eſt omninò is eius ſenſus.

℣. 15. poſt *Micrologo* c.56. ſi quidem illius eſt auctor, & Honorio Auguſtodunenſi.

c. 137. ℣. 19. poſt *conſequebatur* quamuis à paucis vſpiam obſeruaretur.

p. 132. vigilandum.

p. 133. Encauſticum.

p. 126. ἐξομολογίας.

2-2-2